

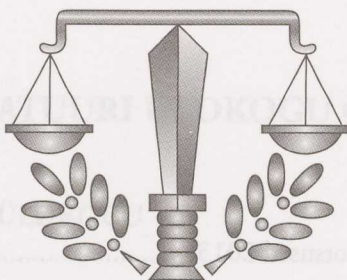

EESTI ADVOKATUUR
ESTONIAN BAR ASSOCIATION

AASTARAAMAT

2013

EESTI ADVOKATUUR
ESTONIAN BAR ASSOCIATION

AASTARAAMAT

2013

TALLINN 2014

SISUKORD

Eesti Advokatuuri üldkogu otsused 2013	3
Eesti Advokatuuri esimehe Toomas Vaheri kõne Eesti Advokatuuri üldkogul 1. märtsil 2013. a Salme Kultuurikeskuses Tallinnas	8
Eesti Advokatuuri juhatuse aruanne Eesti Advokatuuri üldkogule 28. märtsil 2014. a Tallinnas	14
Riigi õigusabi korraldamisest. Kokkuvõtted 2013. aastast	54
Ülevaade Eesti Advokatuuri revisjonikomisjoni tegevusest 2013. aastal	60
Ülevaade Eesti Advokatuuri eetika- ja metoodikakomisjoni tegevusest 2013. aastal	61
Ülevaade Eesti Advokatuuri kutsesobivuskomisjoni tegevusest 2013. aastal	62
Ülevaade Eesti Advokatuuri aukohtu tegevusest 2013. aastal	64
Õnnitleme	89
Kuldmärgid. Hõbemärgid	90
In memoriam	91
Majandusaasta aruanne	92
Sõltumatu audiitori aruanne	110

EESTI ADVOKATUURI ÜLDKOGU OTSUSED 2013**EESTI ADVOKATUURI ÜLDKOGU****OTSUS nr 1**

01. märts 2013. a

Eesti Advokatuuri majandustegevuse aastaaruande ja revisjonikomisjoni aastaaruande kinnitamine

Juhindudes advokatuuriseaduse § 9 punktist 4, Eesti Advokatuuri üldkogu

OTSUSTAB:

Kinnitada advokatuuri 2012. aasta majandusaasta aruanne ja revisjonikomisjoni 2012. aasta aruanne.

Üldkogu juhatajad

Ants Karu

Jaanus Tehver

Protokollijad

Tanel Mällas

Tiina Pukk

EESTI ADVOKATUURI ÜLDKOGU**OTSUS nr 2**

01. märts 2013. a

Eesti Advokatuuri 2012. aasta eelarve täitmise aruande ja 2013. aasta eelarve kinnitamine

Juhindudes advokatuuriseaduse § 9 punktist 3, Eesti Advokatuuri üldkogu

OTSUSTAB:

1. Kinnitada Eesti Advokatuuri 2012. aasta eelarve täitmise aruanne tulude osas 812 812.08 eurot ja kulude osas 764 065.44 eurot.
2. Kinnitada Eesti Advokatuuri 2013. aasta eelarve tulude osas 799 602 eurot ja kulude osas 903 234 eurot.
3. Anda advokatuuri juhatusele õigus kasutada 2014. a majandusaastal advokatuuri eelarvelisi vahendeid 2013. a eelarves ettenähtud proportsioonides ja mahus kuni 2014. a eelarve kinnitamiseni üldkogul.
4. Anda advokatuuri juhatusele õigus kasutada eelnevalt kujunenud majandusaasta eelarve reservi advokatuuri haldussuutlikkuse tõstmiseks 2013. a majandusaastal, advokatuuri uue eksamikorra rakendamiseks ning advokatuuri läheneva 95nda juubeliaasta ettevalmistusteks.

Üldkogu juhatajad

Ants Karu

Jaanus Tehver

Protokollijad

Tanel Mällas

Tiina Pukk

EESTI ADVOKATUURI ÜLDKOGU**OTSUS nr 3**

01. märts 2013. a

Eesti Advokatuuri eetikakoodeksi muutmine

Juhindudes advokatuuriseaduse § 9 punktist 5, Eesti Advokatuuri üldkogu

OTSUSTAB:

Teha Eesti Advokatuuri eetikakoodeksis (vastu võetud Eesti Advokatuuri üldkogu 8. aprilli 1999. a otsuse nr 5; muudetud Eesti Advokatuuri üldkogu 5. mai 2005. a otsusega nr 4, 13. märtsi 2007. a otsusega nr 4, 21. veebruari 2008. a otsusega nr 4) järgmine muudatus:

paragrahvi 10 lõige 2 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

(2) Vandeadvokaadist patrooni kohustuseks on jälgida, et tema juhendamisel olevad vandeadvokaadi abid järgiksid kutse-eeitika nõudeid.

Üldkogu juhatajad

Ants Karu

Jaanus Tehver

Protokollijad

Tanel Mällas

Tiina Pukk

EESTI ADVOKATUURI ÜLDKOGU**OTSUS nr 4**

01. märts 2013. a

Eesti Advokatuuri sümboolika statuudi muutmine

Juhindudes advokatuuriseaduse § 9 punktist 7, Eesti Advokatuuri üldkogu

OTSUSTAB:

Muuta Eesti Advokatuuri sümboolika statuudi (vastu võetud Eesti Advokatuuri üldkogu 11. aprill 2002. a otsusega nr 5; muudetud Eesti Advokatuuri üldkogu 5. märtsi 2009. a otsusega nr 5) punkti 1.1 kümnendat lauset ning sõnastada see järgmiselt:

„Lipukandjaks ja lipu saatjateks võivad olla vandeadvokaadid.“

Üldkogu juhatajad

Ants Karu

Jaanus Tehver

Protokollijad

Tanel Mällas

Tiina Pukk

EESTI ADVOKATUURI ÜLDKOGU

OTSUS

Elektroniline hääletamine 27.03.2013-17.04.2013.

Eesti Advokatuuri kodukorra vastuvõtmine

Juhindudes advokatuuriseaduse § 8¹ lõikest 1 ja § 9 punktist 5, Eesti Advokatuuri üldkogu

OTSUSTAB:

1. Tunnistada Eesti Advokatuuri kodukord (vastu võetud Eesti Advokatuuri üldkogu 24. mai 2001. a otsusega nr 4; muudetud Eesti Advokatuuri üldkogu 4. märtsi 2004. a otsusega nr 3, 5. mai 2005. a otsusega nr 1, 12. mai 2006. a otsusega nr 4, 13. märtsi 2007. a otsusega nr 3, 21. veebruari 2008. a otsusega nr 5, 5. märtsi 2009. a otsusega nr 3, 4. märtsi 2010. a otsusega nr 3, 6. mai 2011. a otsusega nr 3) kehtetuks.
2. Võtta vastu Eesti Advokatuuri kodukord (lisatud otsusele).

EESTI ADVOKATUURI ESIMEHE TOOMAS VAHERI KÕNE EESTI ADVOKATUURI ÜLDKOGUL

1. märtsil 2013. a Salme Kultuurikeskuses Tallinnas

Lugupeetud külalised

Head kolleegid

Minult on ühe hiljutise üritusega seoses küsitud, et milline peaks olema üks hea seadus. Mitte konkreetne seadus, vaid üldiselt, abstraktselt rääkides. Kuidas teie vastaksite? Ja vastaksite inimkeeli, nii et mittejuristid ka mõistaksid? See jäägu esialgu mõtlemiseks.

Millest kavatsesin rääkida. Esiteks, mõned üldisemad teemad, mis meie õiguselus on silma jäänud. Teiseks, otse loomulikult meie organisatsioonist, sest see on ju põhjus, miks me täna siin koos oleme. Kolmandaks, püüaksin kuidagi kokku võtta möödunud kolme aastat, seisan ju täna siin teie ees viimast korda selles ametis, mille usaldasite mulle täpselt kolm aastat tagasi.

Juhatuse tegevuse 2012. aasta aruande leiate trükituna teile jagatud aastaraamatutest ja ma loomulikult ei kavatse seda hakata ette lugema. Keskendun mõnele täiendavale mõttele, mida soovin teiega täna jagada.

Üldised teemad

Viimane aasta on kahtlemata olnud huvitav nii riigi ühiskondlikus elus kui ka õigustemaastikul. Olulisi sündmusi mingi ülevaatenägemusega käsitleda ei jõua ja tõtt-õelda ei tahagi, sest eks selleks ole teisi sobivaid foorumeid. Küll aga paar täiesti subjektiivselt valitud sündmust, mis mulle kui juristile ja mulle kui kodanikule silma jäid rohkem kui teised.

Näiteks Rahvakogu, mis justkui esindab rahva arvamust riigi valitsemise ja vajalike muudatuste küsimustes. Loomulikult on hea, kui tekib foorumeid, kus inimesed arvamust saavad avaldada. Küsimus on, mis vormis seda teha, kui suurejooneliselt seda nimetada ja kui suur tunnetuslik kaal sellele omistada. Seni, kuni kehtib tänane põhi-seadus ja meil on just see Eesti Vabariik, siis ainus rahva tõeline esindaja ja rahvakogu on siiski parlament, meeldivad siis need tänased rahvaesindajad meile või ei. Kui ei meeldi, tuleb järgmistel valimistel valida teised. Alternatiivsete struktuuride moodustamine, kes justkui kah teatud mõttes „pehmele rahva mandaadile“ pretendeerivad, on riigi tuleviku mõttes tupiktee ja võib-olla isegi ohtlik.

2012. aastasse jäävad ka kaks tähelepanuväärset Riigikohtu üldkogu lahendit, mõlemad iseloomustavad kolmetähelised lühendid ning riigikohtunike eriarvamused.

Kuulsin hiljuti üht raadio jutusaadet, kus ajakirjanikud kurtsid, et VEB fondi lahendist on väga raske aru saada ja selleks peab olema tippjurist. Nende ajakirjanike lohutuseks ja meie kõigi kurvastuseks peab tõdema, et ka tippjuristiks olemine ei pruugi aidata. Ilmselt on see üks kohtupraktika vastuolulisemaid ja keerukamaid kaasusi ning ei loonud head tunnet osalenutele ega otsuse lugejatele. Pigem võiks öelda, et tegemist oli ülimalt pikaealise teema otste kokkutõmbamisega pisut robustsel moel, sest kooskõla varasema, jõustunud ringkonnakohtu lahendiga jäi vajaka. Teine, varasem, kuid riigi jaoks väga palju tähelepanuväärsem, lahend oli Riigikohtu üldkogu otsus ESM-iga liitumise kohta. Selle otsusega lahjendati põhiseaduslikke garantiisid, selle otsusega läks tükk riigi suveräänsust ja parlamendi pädevust Eestist välja. Loomulikult ei ole see ebatavaline, et juristid jäävad keerulistes küsimustes eriarvamusele. Võtame selle otsuse teadmiseks, kuid hinges jäi veidi midagi kriipima.

Tulles seadusloome teemade juurde, siis eks mõnes mõttes on aja märk, et õigusuhthed ja inimsuhthed on muutunud keeruliseks ja seadused ning muud õigusaktid on samuti muutunud pikemaks ja varasemast detailsemaks. Seda enam peab pingutama ja tähelepanelik olema, et neid õigusuhhteid ja regulatsioone tarbetult ja kunstlikult keerukaks ja segaseks ei aetaks. Täna Eestis õigusmaastiku üks hädasid on mõningane ülereguleeritus ja dokumentide sõnastuslik keerukus, mis raskendab asja põhiolemusest arusaamist. See häda on levinud nii õigusaktidesse kui ka haldusaktidesse ning kohtuotsustesse. Teine häda on liigne eristamine, liigne vahetegu. Põhimõtteliselt sarnaseid asju käsitletakse teinekord erinevatena üksnes piasasjades ilmnevate erinevuste tõttu, mis aga kindlasti ei ole hea õiguskorra selgust ja harmoonilisust silmas pidades.

Jõudsite vahepeal mõelda, milline võiks olla hea seadus?

Loomulikult, igapähele võib see ideaal tunduda erinev. Mõni eelistab detailsemat regulatsiooni, mõni üldisemat. Mulle meeldiks mõelda nii, et hea seadus oleks nagu hea kokk, kes annab suurepärase roa valmistamiseks näpunäiteid, milliseid aineid kasutada ja kuidas teha, kuid ei kirjuta täpselt ette, mitu grammi soola, mitu grammi jahu või mitu kurgiviilu täpselt panna. Oluline on anda edasi mõte, eesmärk, printsiip ja jätta samas mõistlik tegutsemisvabadus. Rohkem põhimõtteid ja vähem reegleid. Või veel üks võrdlus – kui seadus oleks kirjandusteos, siis hea seadus ei ole paks romaan, vaid luuletus – lühike ja tabav.

Sooviksin positiivses võtmes esile tuua hiljutist algatust, mille võttis advokatuuri ettepanekul üles härra justiitsminister, mis puudutab tsiviilkohtumenetluses menetluskulude kindlaksmääramise reeglistiku muutmist. Me advokaatidena kõik teame ja kogeme igapäevaselt, milliseks tülikaks ja lubamatult aeganõudvaks protseduuriks see on muutunud. Me ei suuda mõistlikku põhjust leida, miks peab see toimuma nii vaevalisel ja bürokraatlikul teel, kui ometi on paralleelselt olemas halduskohtumenetlus, kus kohtukulude küsimused lahendatakse kiirelt koos põhiotsusega. Seega oleks loogiline menetlused harmoniseerida ja seda just HKMS-i eeskujul. Ma soovin tunnustada justiitsministrit, kes sellele murele on tähelepanu pööranud ning on võtnud teema ette. Kindlasti on see samm õiges suunas, et vähendada tarbetuid erinevusi menetlusseadustes ja lihtsustada inimeste tööd.

Organisatsioonist

Tuleksin nüüd tagasi otseselt advokatuuri teemade juurde.

Paiskan teie ette lühikese positiivse uudisvoo, mis võiks olla umbes selline. Advokaatuuril kui organisatsioonil läheb hästi, meie liikmete arv on kasvanud 855 liikmeni ja majanduslikus mõttes tuleme eelarve raames kenasti toime. Liikmemaksu suurendamist plaanis ei ole ettenähtavas tulevikus. Advokaatuur on tegutsenud efektiivselt ja küsimusi pidevalt prioriseerinud, keskendudes olulisemale. Riigi õigusabi korraldamine üldiselt areneb ladusalt, alates teisest kvartalist õnnestub ka mõnevõrra suurendada riigi õigusabi eest makstavat tasumäära. Oleme riigi õigusabi asjades valmis üle minema elektroonilisele taotluste koostamisele ja aruandlusele, mis peaks oluliselt vähendama bürokraatlikku koormat riigi õigusabiga tegelevatele advokaatidele. Nüüd väga tähtis sõnum: advokaatuur on tänasega astunud uude ajastusse oma IT-lahenduste ja elektroonilise asjaajamise poolest. Esiteks, meil on uus kodulehekülg, mis on avatud esmakordselt täna, palun tutvuge kindlasti esimesel võimalusel. Teiseks, meil on nüüd täiesti eraldi kodulehekülg riigi õigusabi jaoks aadressil www.riigioigusabi.ee. Kolmandaks, mis kõige suurem arendus, tänasest on käivitunud uus ja põhjalik elektrooniline advokaatide andmebaas, mis ühtlasi on ka arhiiv ja advokaaditoimik. See viib meid asjaajamise mõttes tõeliselt uuele tasemele, kuidas me haldame oma liikmeskonna infot, kuidas peame toimikuid ja kuidas ka liikmed ise saavad seda infot kasutada. Lisaks võimaldab see uus süsteem liikmel advokaatuuriga otse suhelda ning teha teatud toiminguid enda andmetega vahetult süsteemis. See on uus tase ja tänasest võime unustada papist kaantega paberikandjal advokaaditoimikud, sest nüüd on see info nii oleviku kui mineviku kohta olemas elektroonsel kujul.

Kindlasti on tänaseks tähtsaks märksõnaks advokaatuuriseadus. 1. märtsist 2013 ehk tänasest jõustusid advokaatuuriseaduse muudatused, mida oleme taotlenud juba paljude aastate jooksul ning mis otseselt haakuvad üldkogu poolt 2011. a vastu võetud arengukava täitmisega. Teatud mõttes tähistavad need muudatused ühe loogilise etapi lõppu ja järgmise algust. Seadusemuudatused võimaldavad meil nüüd sisemiselt organisatsiooni korrastada, eelkõige normaliseerida eksamikorraldus, aga ka kaotada tarbetult keeruline sisemine hierarhia, muutes advokaatuuri liikmeskonna kahetasandiliseks. Samuti saame mõistlikumalt lahendada advokaaditegevuse reklaamiga seonduvaid küsimusi. Sellest kõigest kuulete täna lähemalt, kui tulevad ettekandmisele kodukorra muudatused.

Mis on aga erilist täna jõustunud muudatuste puhul, on see, et sinna ei ole lisatud vastu advokaatuuri tahtmist piirateradena mõjuvaid asju, mis on nii juhtunud mitmete varasemate seadusemuudatustega. Oleme väga tähelepanelikud ja tundlikud selles suhtes, kui püütakse advokaatuuri autonoomiat või advokaatide sõltumatust piirata, sest need privileegid on klientide kaitseks ja huvides, mitte advokaadile isiklikult vajalikud. Seekord meid mõisteti ja oldi koostööaldis, arvestades muidugi ka seda, et puhtobjektiivselt on advokaatuuri ettepanekul tehtud muudatused mõistlikud ja vajalikud. Justiitsministerium, eelmine justiitsminister ning Riigikogu õiguskomisjon ja selle esimees väärivad tänu, et see seadusemuudatus menetletud sai.

Advokatuuri organid on kõik teinud möödunud aastal väga tublit tööd ja oma ülesannetega minu arvates hästi toime tulnud. Mis väärib esile toomist, et advokatuuri kantselei, eesotsas meie võimeka ja energilise kantsleriga, on väga professionaalne seltskond ja pakub sisulist tõhusat abi kõikidele organitele, arvestades, et paratamatult on ülesannete maht aja jooksul kõigi jaoks kasvanud. Kokkuvõtvalt võib tõdeda, et tänane advokatuur tegutseb sissetöötatud rutiinide ja hea korra kohaselt, organisatoorne võimekus on selgelt kasvanud ja ka süsteemide pidev edasiarendamine on rutiinse igapäevatöö osa.

Meie organisatsiooni liikmeskond on kiiresti suurenenud. Eks iga kiire kasvuga kaasneb ka mõningaid ohte. Iga aasta pakub meile uut mõtlemisainet ka kutse-eesetika ja heade kutsetavade küsimuses, mis on mõnes mõttes loogiline, sest elu on mitmetahuline ja muutuv. On silma hakanud juhtumeid, kus meedia kaudu rünnatakse vastaspoolt veel enne, kui ta on saanud tutvuda tema vastu esitatud hagiga. On silma jäänud ka mõningaid üleolevaid ja mitte kõige paremas stiilis kirjutatud menetluskohaldamisi. Head kolleegid, kui see on teie võimuses, ja ma tean, et alati ei ole, siis hoiduge liigest meediakärast ja jääme siiski oma liistude juurde, lahendades asju juriidiliselt. Samuti kutsun üles kõiki kolleege – olgem jätkuvalt kollegiaalsed, suhelgem viisakalt ja mitte üleolevalt nii vastaspoolega kui kohtuga, säilitagem head ja väärikat stiili kliendi asjade ajamisel nii kõnes kui kirjas. Noored kolleegid, ärge häbenege keerulistest olukordades küsida heatahtlikku nõu kogenud „vana kooli“ advokaatidelt, kuidas ühes või teises situatsioonis käituda. Advokatuur omalt poolt pöörab tähelepanu kutse-eesetika alasele täiendkoolitusele ning ma usun, et teeb seda ka edaspidi. Samuti ei ole valvsust kaotanud aukohus ning advokatuur kindlasti reageerib, kui näeb olulisi eksimusi advokaatide tegevuses.

Advokaadiks olemine on vaba elukutse pidamine. Tänapäeva maailmas ei ole sugugi mitte paljudel seda privileegi teha oma kutsetööd oma parima äranägemise järgi, enda sisetunde ja õiglustunde kohaselt ning väljendades vabalt oma arvamust. Meil advokaatidena on see privileeg. See staatus ning see vabadus annab meile nii õigused kui ka kohustused ning mitte ainult juriidilised, vaid ka eetilised ja moraalsed.

Advokatuur on täna tugev organisatsioon ja tugev on ka meie liikmeskond. Tugevate kohustus on aidata nõrgemaid ja hädasolijaid. Vabatahtliku tegevuse soodustamine ja *pro bono* töö propageerimine on kirja pandud advokatuuri arengukavas. On erakordselt tähtis, et see tegevus on reaalses elus rakendunud tõhusalt ja liikmeskonna enda hulgast üles kerkiva siira entusiasmiga. Heategevuslik töö on kanaliseerunud läbi meie heade koostööpartnerite Lastekaitse Liidu, Heateo Sihtasutuse, aga ka Eesti Rahvuskultuuri fondi kaudu loodud allfondide läbi. Ma siiralt tänan kõiki teid, head kolleegid, kes te olete oma aega ja vaeva panustanud inimeste tasuta aitamisele. Suur aitäh teile!

Kokkuvõte

Minu ametiaeg esimehena saab tänasega läbi. Ühtlasi tähistab see ka üheksaastase perioodi lõppu, mil ma olen olnud advokatuuri juhatuse liige. Sellesse ajaperioodi mahub tohutult suur areng, mille advokatuur on läbi teinud, millesse on panustanud paljud inimesed.

Kui mind kolm aastat tagasi valiti esimeheks, tõin välja olulised märksõnad, millele soovisin edaspidi tähelepanu pöörata: advokatuuri ühiskondlik positsioon, kutsealane professionaalsus, suhted riigiga, organisatsiooni perspektiiv.

Nüüd tagasi vaadates, on kõikides neis aspektides ka edasi liigutud. Advokatuur on täna heades koostöösuhetes nii Justiitsministeeriumiga, Riigikogu õiguskomisjoni ja põhiseaduskomisjoniga, kohtutega, teiste kutseorganisatsioonidega kui ka paljude teiste oluliste institutsioonidega. Oleme ellu kutsunud ühe toredate traditsiooni – igal kevadel kutsume kokku poliitikud ja vabade õiguselukutsete esindajad, et koos vabas vormis arutada aktuaalseid õigusküsimusi. Advokatuuris ei nähta konfliktset vastaspoolt, vaid mõistlikku koostööpartnerit, kelle arvamust olulistest õigusküsimustes oodatakse ja eeldatakse. Loomulikult ei ole see minu teene, vaid seda oleme suutnud teha koos, juhatus ja teised advokatuuri organite liikmed ning kantsler. Mõnedki advokatuuri liikmed väljaspool organeid on advokatuuri mainele palju kaasa aidanud läbi selle, et on omal algatusel leidnud aega sõna võtta riigielu puudutavates küsimustes, kasvõi näiteks hea kolleeg Jüri Raidla sisukad sõnavõttud riigi pidamise reformi teemal, mis on tekitanud väga suurt vastukaja.

Kutsealase professionaalsuse edendamise mõttes on oluline, et advokatuur korraldab ise regulaarseid koolitusi oma liikmetele ja me ei sõltu välistest korraldajatest. Meil on tegutsev eetika- ja metoodikakomisjon, kes on valmistanud ette suure hulga materjale, mis abistavad advokaate kutsetöös.

Lihtne talupojatarkus ütleb, et selleks, et sirget vagu künnda, peab olema siht silme ees. Advokatuuril on see siht ja perspektiiv täna olemas. Üldkogu võttis 2011. aastal vastu laiapõhjaliselt ettevalmistatud advokatuuri arengukava, mille alusel oleme edasi tegutsenud ja mis seab sihi aastani 2020. See ei ole loomulikult dogmaatiline dokument ja seda tuleb ka kritiseerida ja vastavalt vajadustele korrigeerida. Kutsun üles, et seda aegajalt sirviksite, et mida seal muuta, sest head mõtted on alati teretulnud.

Lõpetuseks tänan juhatuse liikmeid, kellega mul on olnud võimalus koos töötada, see on olnud haruldaselt kokkuhoidev ja üksteist toetav meeskond. Täna siiralt kantslerit ja kogu kantseleid, ilma kelleleta oleksime käetud ja jalutud. Samuti tänan kõiki advokatuuri organite liikmeid hea koostöö eest. Loomulikult tänan teid, head liikmed, et usaldasite mulle ja täna ametiaja lõpetavale juhatusle advokatuuri juhtimise. Mul on hea tunne ja süda rahulik, kui annan ameti üle järgmisele esimehele, kelle te täna valite.

Kolm aastat tagasi ütlesin, et ma soovin kuuluda sellisesse advokatuuri, kus on asjad korras ja kuhu kuulumine on auasi. Täna võin siiralt öelda, et ma kuulungi sellisesse advokatuuri ja mul on see au.

Täna!

Juhatus vasakult: Jaanus Tehver, Ants Karu, Maiivi Ots, Toomas Vaher, Jüri Leppik, Marti Hääl, Andrus Lillo

EESTI ADVOKATUURI JUHATUSE ARUANNE

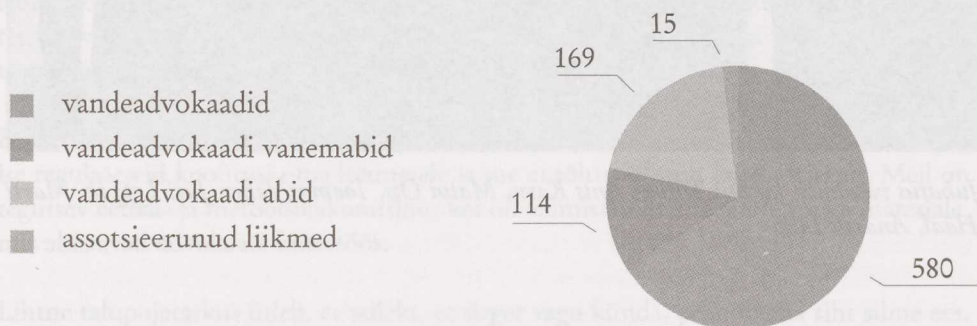
Eesti Advokatuuri üldkogule

28. märtsil 2014. a Tallinnas

Alljärgnevalt toodud andmed on Eesti Advokatuuri juhatuse üldkogule esitatava aruande osa ja neid esimehe ettekandes üldjuhul ei korrata.

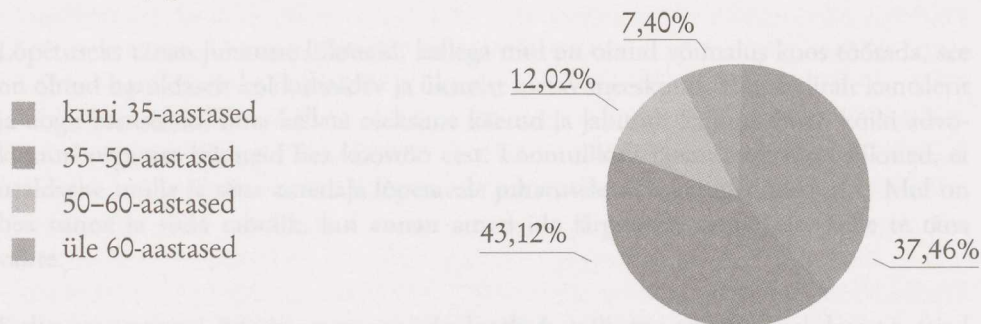
1. Advokatuuri liikmeskond

Seisuga 31.12.2013. a oli Eesti Advokatuuris 878 liiget, neist:

Seisuga 31.12.2013 oli 166 advokaati, kelle liikmesus advokatuuris on peatatud erinevatel põhjustel.

Vanuseliselt jaguneb advokatuuri liikmeskond:

Advokatuuri liikmetest on naisi 43,72 % ning mehi 56,28 %.

Advokatuuri on 2013. aastal vastu võetud või omistatud kõrgem kutsenimetus järgmistele isikutele:

VANDEADVOKAADID: Kaidar Sultson, Tiina Pukk, Veiko Viisileht, Mihkel Kolk, Sergei Jegorov, Mikk Läänemets, Marina Lapidus, Priit Raudsepp, Helvia Räägel, Jaanus Kasevits, Ramil Pärdi, Peeter Ploom, Mario Rosentau, Moonika Kukke,

Roman Levin, Urmas Kukk, Oksana Sobko, Argo Kүүnemäe, Martti Peetsalu, Merit Lind, Kadri Ploom, Anna Liiv, Annika Jaanson, Marion Sahtel, Arsi Pavelts, Rutt Värk, Katrina Juhkami, Mirjam Vili, Eve Grass, Elo Kukk, Rauno Ligi, Kalle-Kaspar Sepper, Marko Saag, Grete Lind, Magnus Braun, Tarmo Friedenthal, Valter Võhma, Andreas Veeret, Andrias Palmits, Märt Rask, Aarne Akerberg, Margus Sorga, Karoliina Kõrgesaar, Dmitri Školjar, Aleksandr Kostjukevits, Sander Kärson, Katrin Sarap, Anu Talu

VANDEADVOKAADI VANEMABID: Allar Laugesaar, Epp Lumiste, Kristo Kallas

VANDEADVOKAADI ABID: Liina Käis, Mari-Liis Kirs (end Tamme), Gert Kasekivi, Kadri-Catre Kasak, Karl-Erich Trisberg, Andi Tubin, Helen Ratso, Elise Kõiv, Gerly Lõhmus, Marii Sulamägi, Rahel Behrsin, Sandra Metsamärt, Henn Koduvere, Ronald Riistan, Kerstin Linnart, Vitali Denikin, Kaja Kiilo, Kristiina Saul, Laura Laumets, Tuuli Säärts, Hanna Pahk, Andrei Matvejev, Martin Mäesalu, Liis Halling, Birgit Sisask, Mihkel Gaver, Liis Karu, Valentin Feklistov, Tenno Parmas, Liis Puidak, Vitali Šipilov, Artur Sanglepp, Jevgeni Tverdohlebov, Annika Tõlgo, Karl-Morten Jõgi, Kadri Härjinen, Sandra Värk, Sandra Ojaperv, Toomas Seppel, Tanel Molok, Marit Seesmaa, Villy Lopman

Advokatuuri liikmesuse on erinevatel põhjustel peatanud: Kristina Schotter, Monica Koolmeister, Helen Tulve, Veronika Aunpu, Liina-Maarja Uuemõis, Ants Laretei, Marina Lapidus, Anneliis Lett, Dmitri Rozenblat, Merilin Saava, Andres Suik, Aivar Hint, Marti Hääl, Kätlin Kiudsoo, Irina Nossova, Katrin Paulus, Elvira Tulvik, Kai Kaljaste, Helen Ginter, Jaak Parre, Gerda Liik, Anu Maria Kütimaa, Valentin Feklistov, Heili Haabu, Karin Ploom, Viive Näslund, Kreet Kurvits, Indrek Minka

Advokatuuri liikmesuse on taastanud: Alice Salumets, Kristina Laarmaa, Virge Murak, Mirjam Frey, Karin Henno, Sander Kärson, Kai Kaljaste, Kadri Michelson, Hetti Lump, Kristel Raidla-Talur, Dmitri Rozenblat, Katri Paas-Mohando, Elvira Tulvik

Advokatuurist on välja arvatud: Ugo Bruno Gambardella, Silja Luide, Oleg Nišajev, Indrek Nuut, Birgit Punison, Anastasia Puusepp, Teele Lember, Rait Ratasepp, Maarja Oviir-Neivelt, Triinu Vernik, Valli Kallaste, Anneli Föhlisch, Neeme Leok, Tanel Tikand

Advokatuurist on välja heidetud: Sergei Narusberg

2. Advokatuuri juhatus

01.03.2013. a valiti advokatuuri üldkogul advokatuuri esimeheks vandeadvokaat Sten Luiga ning juhatusel liikmeteks Katrin Orav (end Kahn), Ants Karu, Jüri Lepik, Andrus Lillo, Maivi Ots, Madis Päts, Jaanus Tehver ja Hannes Vallikivi. Juhatusel 19.03.2013. a istungil valiti advokatuuri aseesimeheks vandeadvokaat Hannes Vallikivi.

Tegevusvaldkonnad juhatuses liikmete vahel jagati alljärgnevalt:

Sten Luiga

Esimees Sten Luiga

- tööülesanded tulenevalt Eesti Advokatuuri kodukorra § 34 sätestatust;
- suhtlemine riiklike institutsioonidega seadusloome küsimustes;
- suhtlemine avalikkusega advokatuurile olulistest küsimustes;
- riigi õigusabiga seonduvad üldised küsimused;
- ühekordsed ülesanded tulenevalt kodukorrast ja advokaatuuriseadusest.

Hannes Vallikivi

Aseesimees Hannes Vallikivi

- tööülesanded tulenevalt Eesti Advokatuuri kodukorra § 35 sätestatust;
- välissuhtluse korraldamine ja selles osalemine;
- suhtlus teiste justiitsasutuste ja akadeemiliste ringkondadega;
- rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisega seotud küsimused;
- täiendõppega seotud küsimused, koostöö kutsesobivuskomisjoniga ja akadeemiliste ringkondadega;
- ühekordsed ülesanded tulenevalt kodukorrast ja advokaatuuriseadusest.

Andrus Lillo

Juhatuses liige Andrus Lillo

- koostöö koordineerimine väljaspool Tallinna asuvates kohtupiirkondades;
- kohtukorralduse üldised küsimused;
- ühekordsed ülesanded tulenevalt kodukorrast ja advokaatuuriseadusest.

Jüri Leppik

Juhatuses liige Jüri Leppik

- riigi õigusabi rahastamise ja korraldusega seonduvad küsimused;
- koostöö õiguskaitseasutustega;
- karistusõiguse ja kriminaalmenetlusega seotud küsimused;
- ühekordsed ülesanded tulenevalt kodukorrast ja advokaatuuriseadusest.

Katrin Orav

Juhatuses liige Katrin Orav

- koostöö koordineerimine advokatuuri noorte liikmete organisatsioonidega;
- välissuhtluse korraldamine ja selles osalemine;
- advokatuuri avalike suhete ja ühiskondlike projektide koordineerimine;

Maivi Ots

- suhtlemine ühiskondlike organisatsioonide ja ettevõtlusorganisatsioonidega;
- ühekordsed ülesanded tulenevalt kodukorrast ja advokaatuuriseadusest.

Juhatuse liige Maivi Ots

- advokatuuri majandustegevuse ja eelarvega seotud küsimused;
- kantselei töö korralduse, protseduuride ja juhenditega seonduvad küsimused;
- äri- ja tsiviilõigusega seotud küsimused;
- ühekordsed ülesanded tulenevalt kodukorrast ja advokaatuuriseadusest.

Ants Karu

Juhatuse liige Ants Karu

- koostöö eetika- ja metoodikakomisjoniga;
- koostöö aukohtuga;
- äri- ja tsiviilõigusega seotud küsimused;
- ühekordsed ülesanded tulenevalt kodukorrast ja advokaatuuriseadusest.

Jaanus Tehver

Juhatuse liige Jaanus Tehver

- inimõiguste ning advokaatide ja klientide õigustega seotud küsimused kohtumenetluses;
- karistusõiguse ja kriminaalmenetlusega seotud küsimused;
- ühekordsed ülesanded tulenevalt kodukorrast ja advokaatuuriseadusest.

Madis Päts

Juhatuse liige Madis Päts

- advokatuuri strateegia, arengukava, lühi- ja pikaajaliste plaanide koordineerimine;
- valdkonnapõhiste komisjonidega seotud küsimused;
- advokatuuri liikmetega koostöö tõhustamise küsimused;
- avalik-õiguslikud ja menetlusõiguslikud küsimused;
- ühekordsed ülesanded tulenevalt kodukorrast ja advokaatuuriseadusest.

Advokatuuri kantslerina jätkas 2012. a augustis teistkordseks ametiajaks ametisse nimetatud Kristel Voltenberg. Kantselei sekretärina jätkas tööd Anu Kaup ning assistendina asus aprillikuust tööle Lea Urb. Arendus- ja koolitusspetsialistina asus aprillikuust tööle Aire Luts-Vähejaus. Pearaamatupidajana jätkas Sirje Martin ja raamatupidaja abina abistas teda novembrikuuni Dagmar Pasovs ning alates novembrist Triinu Saar. Advokatuuri juristina õigusloome valdkonnas ja koordineerimas kõigi advokatuuri kantseleis töötavate juristide tööd jätkas Katrin Kose, juristina juhatuse järelevalvetegevuse korraldamisel ja aukohtu abistamisel asus alates aprillikuust töötama senine riigi õigusabi küsimustega tegelev jurist Annika Kruuse ning riigi õigusabi juristina asus tööle Grete Pihlakas.

Riigi Õigusabi Infosüsteemi andmetöötlejatena jätkasid töötamist Maarja Pender ja Anna Konsvik-Loomets. Riigi õigusabi infosüsteemi käivitumisest alates andmetöötlejana töötanud Paula Soontaga suundus 2013. a septembrikuus tööle advokaadibüroosse ning tema asemel alustas oktoobrist Rita Mesi.

2013. aastal toimus 24 juhatuse istungit. Istungitel olid päevakorras advokatuuri kui kutseorganisatsiooni igapäevatööd puudutavad küsimused, advokaadi kutse-eetika põhimõtete järgimine kutsetegevuses, advokatuuri puudutavate eelnõude ja seadusloome küsimused, riigi õigusabi korraldamisega seotud küsimused, uue eksamikorraldusega seotud küsimused, jne. Nagu ka varasematel aastatel, olid juhatuse istungite päevakorras muuhulgas advokatuuriseadusest ja advokatuuri kodukorras tulenevad üldised küsimused: advokaadiksamitele lubamine, uute liikmete vastuvõtmine, kõrgema kutsenimetuse omistamine, taotluste lahendamine seoses kutsetegevuse peatamise või taastamisega, liikmemaksudega, tegutsemiskoha muutmisega jm. Sisuline muudatus tehti advokaatide tegevuse peale laekunud kaebuste läbivaatamisel. Juhatus otsustas 30.04.2013. a istungil muuta töökorraldust kaebuste menetlemisel selliselt, et kaebusi ei vaata enam läbi juhatus, vaid need edastatakse aukohtule aukohtumenetluse algatamise otsustamiseks.

Oluline teema juhatuse 2013. a istungitel oli uute komisjonide moodustamine. Aasta lõpuks oli juhatus moodustanud kodukorra § 6 alusel neli uut nõuandva õigusega komisjoni – perekonnaõiguse komisjon, äriõiguse komisjon, põhiõiguste komisjon ja riigi õigusabi komisjon – ning 2014. a alguses moodustati lisaks neile veel intellektuaalse omandi ja IT-õiguse komisjon.

Moodustatud komisjonide liikmed on järgmised:

Perekonnaõiguse komisjon:

Katrin Orav – esimees
Ene Ahas
Helen Hääl
Eha Lillsaar
Helina Luksepp
Senny Pello
Helen-Lumelille Tomberg
Aleksander Vares

Põhiõiguste komisjon:

Aivar Pilv – esimees
Sille Allikmets
Leon Glikman
Allar Jöks
Rait Kaarma
Vahur Kivistik
Maarja Kärson
Heidi Rajamäe-Parik
Alar Urm

Äriõiguse komisjon:

Karin Madisson – esimees
Piret Jesse
Peeter Kutman
Sven Papp
Kaarel Tammar
Heleri Tammiste
Leonid Tolstov
Annika Vait

Riigi õigusabi komisjon:

Jüri Leppik – esimees
Andres Aavik
Mihkel Gaver
Risto Käbi
Kaupo Lepasepp
Andrus Lillo
Urmas Simon

Intellektuaalse omandi ja IT-õiguse komisjon:

Ave Piik – esimees
Liina Jents
Jaanus Kasevits
Kairi Kurisoo
Priit Lätt
Mihkel Miidla
Ants Nõmper
Tambet Toomela
Karmen Turk

3. Osalemine õigusloomes

Advokatuur esitas 2013. aastal õigusaktide kohta kokku 31 arvamust, sellest 17. korral sisulisi märkusi ja 14. korral, et advokatuur kui kutseorganisatsioon ei pea vajalikuks eelnõu osas arvamust avaldada. Enamasti esitas advokatuur arvamuse õigusakti eelnõu kohta, kui advokatuuri poole pöörduti arvamuse saamiseks.

Alljärgnevalt on toodud ülevaade advokatuuri seisukohtadest olulisemates küsimustes õigusloomes.

3.1. Väärteomenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu (väärteomenetluse kiirus)

Siseministerium saatis Eesti Advokatuurile arvamuse avaldamiseks väärteomenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu. Eesti Advokatuur ei toetanud, et väärteomenetluses luuakse kriminaalmenetlusest erinevaid tõendamisi viise ja tõendivorme, millega kaugeneb väärteomenetlus kriminaalmenetluse seadustikus sätestatud tõendamis-

standarditest. Kui varasemalt olid väärtemenetluse raames saadud tõendid aktsepteeritavad ka kriminaalmenetluses, siis olukorras, kus need standardid erinevad, tõusetub väärtemenetluses kogutud tõendite kriminaalmenetluses kasutamise lubatavuse probleem ning kriminaalmenetluse seadustiku standarditele mittevastavad tõendid muutuvad lubamatuteks.

Muudatus, millega sätestatakse kohtuvälise menetleja ametniku tõendi allikana, ei ole põhjendatud. Muudatuse tulemusena võib tekkida näiteks olukord, kus kohtuvälise menetleja selgituste kandmisel protokollis ja otsusesse, loetakse tegu formaalselt tõendatuks. Nii tekib põhjendamatult olukord, kus nn sõna-sõna vastu olukorras eelistatakse ühe poole, eeldatavalt politseiniku, ütlusi. Eeltoodu ei ole vastavuses poole võrdsuse põhimõttega. Eelnõust ei selgu, kuidas on tagatud võimalus salvestiste taas-esitamiseks menetlustoimikuga tutvumisel või kohtulikul uurimisel. Tekib küsimus, kas ka isikule tagatakse salvestise koopia. Kuivõrd keske tähtsusega on tagada väärteto objektiivne tõendatus, mitte menetlustoimingu läbiviimise aja mõningane lühendamine, siis Eesti Advokatuur ei toetanud eelnõu vastuvõtmist esitatud kujul.

3.2. Menetluskulude kindlaksmääramise eelnõu

Justiitsministeerium saatis Eesti Advokatuurile arvamuse avaldamiseks menetluskulude kindlaksmääramise eelnõu. Advokatuuri hinnangul on hetkel kehtiv menetluskulude kindlaksmääramine tsiviilkohtumenetluses problemaatiline, olles liiga aeganõudev ja koormates ülemääraselt nii menetlusosalisi kui ka kohtusüsteemi. Advokatuur nõustus, et senist korda, kus menetluskulud määratakse kindlaks pärast põhimenetluses tehtud lõpplahendi jõustumist eraldi hagita menetluses, tuleb muuta ja luua menetluskulude kindlaksmääramise kord, kus kulud määratakse kindlaks selle kohtumenetluse raames, millega kulud kaasnesid.

Advokatuur esitas omapoolsed ettepanekud, kuidas muuta kehtivat regulatsiooni selliselt, et menetluskulude hüvitamiseks õigustatud menetlusosaline saaks oma kulud hüvitatud võimalikult kiiresti ja sellises menetluses, mis ei kahjustaks menetlusosaliste õigusi.

3.2.1. Loobuda menetluskulude kindlaksmääramisest eraldi menetluses

Advokatuuri liikmete praktika kinnitab, et eraldi menetluses menetluskulude lahendamine on problemaatiline ja seda ei toetata. Menetluskulude eraldi menetluses lahendamine tekitab tohutu ajalise viivituse, pooltele tarbetuid lisakulusid ning menetluskulude kindlaksmääramise lahendid on tihti sisuliselt ebaõiglasel ja sisaldavad küsitavaid seisukohti, samas ei hüvitata nende üle vaidlemisel tekkivaid kulusid ja tihti ei vaidlustata sisult ebaõigeid määrusi puhtpraktilistel kaalutlustel. Kindlasti toimib menetluskulude üle käivates vaidlustes ka psühholoogiline efekt, st põhimenetluse kaotanud pool teeb oma vastuväidetega võimalikult raskeks võitnud poolele kulude hüvitist saada ning tõstatab vaidlusküsimusi, mida muidu poleks tõstatatud (nähes kulude kindlaksmääramise vaidluses teatud mõttes „revanši“ võimalust). Kulude kindlaksmääramisel koos sisulise lahendiga keskenduksid pooled rohkem sisulisele vaidlusele ja menetluskulude suuruse osas esitatakse üksnes mõistlikke ja vajalikke vastuväiteid, ilma seda teemat eraldi võimendamata. Eeltoodust tulenevalt toetas advokatuur

muudatust, millega luuakse menetluskulude kindlaksmääramise kord, kus kulud määratakse kindlaks selle kohtumenetluse raames, millega kulud kaasnesid.

3.2.2. Menetluskulude kindlaksmäärajaks peaks olema kohtunikud

Advokatuur leidis, et menetluskulude kindlaksmääramine tsiviilkohtumenetluses peaks olema asja sisuliselt lahendanud kohtuniku pädevuses. Asja realselt läbi vaadanud kohtunik on kõige paremini toimunud menetlusega kursis ning eelduslikult on tema menetluskulude lahendid õiged ja õiglasemad võrreldes nendega, milles kulude küsimuse lahendab kohtunikuabi, kes sisulise asja arutamise kursis ei ole ja teeb otsuse pelgalt toimiku materjalide põhjal. Samuti on selline kohtukulude lahendamise oluliselt kiirem ning eelduslikult pooltele vähem kulusid tekitav, mis eraldi menetlusega paratamatult kaasneb. Advokatuur toetas eelnõuga kavandatavat muudatust, mille kohaselt lahendavad kulude kindlaksmääramise asju edaspidi põhiasja menetlejad, seega üldjuhul kohtunikud, mitte kohtunikuabid.

3.2.3. Menetluskulude kindlaksmääramine kohtuotsuses või eraldi määrusega

Loodava regulatsiooni kohaselt võis asja menetlev kohus menetluskulud kindlaks määrata lõpplahendis. Kui kohtu hinnangul takistab kulude kindlaksmääramisele kuluv ajaressurs lõpplahendis põhiasjas otsuse tegemist või see ei oleks otstarbekas – näiteks peab kohus tõenäoliseks, et lõpplahend kaevatakse edasi – määrab kohus kulud kindlaks 20 päeva jooksul pärast vaidluse lahendamise kohta tehtud lõpplahendi jõustumist. Advokatuur leidis, et tagamaks põhiasjas tehtud otsuste täitmine ja vältimaks olukordi, kus menetluskulude vaidlustamise tõttu lükkub otsuse täitmine edasi, tuleb sätestada ja korralduslikult tagada, et põhiasjas tehtud otsus jõustub, olenemata edasikaebamisest menetluskulude osas. Tuleb tagada, et otsusele on võimalik saada täitmisele pööramiseks vajalik jõustumise märke osas, mida ei ole vaidlustatud, ja seda ilma viivitusega.

3.2.4. Menetluskulude kättetoimetatuks lugemisest

Eelnõuga kavandatud § 314¹ lõige 1 sätestas, et kui menetluskulud on saajale teatud aadressi või muu sidevahendi andmeid kasutades kätte toimetatud, võib saata menetluskulude kättetoimetamist või teabe selle kättesaadavaks tegemise kohta sama aadressi või sidevahendi andmeid kasutades ning menetluskulud loetakse saatmisest kolme tööpäeva möödumisel saajale kättetoimetatuks. Sama paragrahvi lõikest 2 tulenes, et kui menetluskulude saaja on avaldanud kohtule enda või oma esindaja kohta aadressi või sidevahendi andmed, võib saata menetluskulude kättetoimetamist või teabe selle kättesaadavaks tegemise kohta sama aadressi või sidevahendi andmeid kasutades ning menetluskulud loetakse saatmisest kolme tööpäeva möödumisel saajale kättetoimetatuks. Advokatuuri hinnangul tuleks kohtumenetluses tagada menetluskulude tegelik kättetoimetamine ja menetluskulude võiks fiktiivselt kättetoimetatuks lugeda viimase väljapääsuna siis, kui tegelik menetluskulude kättetoimetamine on võimatu või seotud ülemääraste takistustega, näiteks tulenevalt asjaolust, et üks menetluskuludest väldib kohtumenetlust. Ainult sel juhul saab õigustada dokumendi kättetoimetamise tagajärjel näiteks kaebe- vms tähtaja kulgema hakkamist, mille möödumisel võivad ilmneda aadressaadi ebasoodsad tagajärjed. Kättetoimetamise eesmärgiks on tagada piisava tõenäosusega, et isik saab talle kättetoimetamist vajavast dokumentid ka tegelikult teadlikuks. Seetõttu peaks menetluskulude kättetoimetamine esmajärjekorras toimuma viisil, millest nähtuks, et menetlusosaline on ka tegelikult

saadetud menetlusdokumendid kätte saanud. Kuna menetlusdokumentide kättoimetamine on seotud näiteks selliste oluliste menetluspõhimõtetega nagu poolte võrdne kohtlemine ja õigus olla ärakuulatud, siis olukord, kus isikutele ei ole tagatud mõistlik võimalus menetlusdokumentidega tutvumiseks, toob tõenäoliselt kaasa täiendavaid kohtuvaidlusi.

Advokatuuri hinnangul tuleb luua selline kättetoimetamise regulatsioon, mis tagaks ühest küljest menetlusosalise õiguse olla ärakuulatud, kuid samas ei tohiks kohtumenetlus kättetoimetamise nõuete tõttu seisma jääda. Arvestades ainuüksi asjaoluga, et ka advokaatidel on seadusest tulenev õigus puhata, ei saa eelnõus pakutud lahendust, mille kohaselt loetakse menetlusdokumendid automaatselt kättetoimetatuks kolme tööpäeva möödumisel, pidada mõistlikuks.

3.3. Kriminaalmenetluse seadustiku, karistusregistri seaduse, riigilõivuseaduse, riigi õigusabi seaduse ja riigisaladuse ja salastatud välisteabe seaduse muutmise seaduse eelnõu

Eesti Advokatuur avaldas arvamust Justiitsministeeriumi poolt ette valmistatud “Kriminaalmenetluse seadustiku, karistusregistri seaduse, riigilõivuseaduse, riigi õigusabi seaduse ja riigisaladuse ja salastatud välisteabe seaduse muutmise seaduse eelnõu” eelnõu kohta.

Eesti Advokatuur tegi eelnõu kohta järgmised märkused:

3.3.1. Direktiivi 2010/64/EL rakendamine

Direktiiv õiguse kohta suulisele ja kirjalikule tõlkele kriminaalmenetluses sätestab muu hulgas järgmised tõlke kui kaitseõiguse tagamise meetme põhimõtted, mida antud seaduse eelnõu paraku ei arvesta:

- a) tõlge tuleb tagada viivitamata või vähemalt mõistliku aja jooksul (direktiivi preambula lõik 18, artikkel 2(1) ja artikkel 3(1));
- b) tõlge peab olema piisava kvaliteediga, et tagada menetluse õiglus (direktiivi artikkel 2(8), 3(9) ja artikkel 5).

Kehtivas kriminaalmenetluse seadustikus (KrMS) ei ole üldse sätestatud tähtaega, millal tuleb kahtlustatavale või süüdistatavale esitada vajalikud kirjalikud tõlked või dokumentide suulised tõlked. Käesolev eelnõu ei näe selles osas ette muudatuste tegemist menetlusseadusse. Tõlkimisega seonduvate menetlustähtaegade puudumine on tõsine minetus kahtlustatavate ja süüdistatavate õiguste tagamisel ning sellises olukorras ei saa asuda seisukohale, et eelnõu seadusena jõustumisel oleks direktiiv 2010/64/EL nõuetekohaselt rakendatud.

Tõlkimise kui kaitseõiguse teostamise olulise eelduse puhul on tõlke kvaliteet kriitilise tähtsusega ning järelikult on äärmiselt tähtis, et menetlusseadus näeks ette meetmed tõlke kvaliteedi tagamiseks. Kehtivas KrMS-is on vastavad meetmed äärmiselt puudulikud – ainus asjakohane säte on KrMS § 160 lg 6, mis sätestab: “Tõlk on kohustatud tõlkima kõike menetlustoimingusse puutuvat täpselt ja täielikult. Kui tõlk ei ole koosseisuline ega valda piisavalt erialakeelt või tumma või kurdi väljendusviisi, on ta kohustatud kriminaalmenetluses osalemisest keelduma.” Kehtiva seaduse kohaselt

vastutab tõlk üksnes teadvalt vale tõlkimise eest. KrMS ei näe ette, et tõlgina võib menetluses osaleda vaid vandetõlk – seega ei näe seadus ette sisuliselt mitte mingeid kvalifikatsiooninõudeid tõlkidele, rääkimata nende kontrollimisest. Seadus ei sätesta ka seda, et isikul, kelle õigusi ebakvaliteetse tõlkimisega riivatakse, oleks õigus esitada kaebus ja taotleda kohaste meetmete rakendamist oma rikutud õiguste taastamiseks. Kuivõrd eelnõu ei näe selles osas ette KrMS-is muudatuste tegemist, oleks ka eelnõu seadusena jõustumisel menetlusseadus vastuolus direktiiviga, kuivõrd tõlke kvaliteedi tagamisele suunatud kohustused oleksid jätkuvalt täitmata.

Eesti Advokatuur palus eelnõud täiendada tõlke tagamise tähtaegu ja tõlkimise kvaliteedi tagamise meetmeid kehtestavate sätetega, eesmärgiga tagada KrMS-i kooskõla direktiivi 2010/64/EL nõuetega.

Lisaks eeltoodule pidas advokatuur vajalikuks osundada järgmistele normitehnilistele probleemidele:

- a) eelnõu seletuskiri ütleb: “Oluline on siinkohal, et tõlget ei pea tagama mistahes kohtumistel, vaid üksnes sellistel, mis on otseselt seotud menetluse käigus kahtlustatava või süüdistatava osalusel läbiviidava toiminguga, samuti KrMS kohaselt taotluse või kaebuse ettevalmistamise ja esitamisega.” Eelnõu § 1 p 2, mis sätestab KrMS § 10 lg 2 muutmise, näeb aga ette järgmist: “Menetlusosalisele ja kohtumenetluse poolele, kes ei valda eesti keelt, tagatakse tõlgi abi. Kui kahtlustatav või süüdistatav ei valda eesti keelt, tagatakse talle tema või kaitsja taotlusel tõlgi abi kaitsjaga kohtumisel, mis on otseselt seotud kahtlustatava või süüdistatava suhtes läbiviidava menetlustoimingu, esitatava taotluse või kaebusega.” Eelnõu tekst ei nimetanud *expressis verbis*, et tõlke tagamise õigus laieneb kohtumistele, mis on seotud isiku huvides taotluse või kaebuse ettevalmistamisega. Eesti Advokatuuri hinnangul oli asjaolu, et kaebuste ja taotluste ettevalmistamisega seotud kohtumistel peab tõlkimine olema tagatud, sedavõrd oluline, et see tuleks vastava normi tekstis selgelt sätestada;
- b) eelnõuga pakutud KrMS § 10 lg 7 sõnastus oli ebaõnnestunud kahel põhjusel. Esiteks ei kajasta tekst direktiivi 2010/64/EL artiklis 3(7) sätestatud põhimõtet, et kirjaliku tõlke asendamist suulise tõlke või kokkuvõttega saab kohaldada vaid erandjuhtudel. Teiseks oli eelnõus sätestatud tingimus – sellega ei mõjutata õiglast menetlust – nii keeleliselt kui sisuliselt problemaatiline. Menetlus kas on õiglane või pole seda. Kui kirjaliku tõlkimise nõude eiramine kahjustab isiku kaitseõigust, pole tegemist õiglase menetlusega. Sellises olukorras ei ole korrektne öelda, et suulise tõlke kohaldamisega mõjutati õiglast menetlust. Kohane oleks kasutada sama sõnastust, mis esineb direktiivis, s.o. “sellega ei mõjutata menetluse õiglust”.

3.3.2. Direktiivi 2012/13/EL rakendamine

Eesti Advokatuur oli seisukohal, et eelnõu § 1 p 8 ja 9 (KrMS täiendamine §-idega 34¹ ja 35¹) ei ole piisavad selleks, et Eesti riik saaks lugeda täidetuks direktiivist 2012/13/EL tulenevad kohustused. Pakutud regulatsiooni probleemid seisnesid alljärgnevas:

- a) direktiivi artikkel 7(1) sätestab: “Kui kriminaalmenetluse raames isik vahistatakse ja peetakse kinni, tagab liikmesriik, et vahistatud isikule või tema kaitsjale tehakse kättesaadavaks konkreetse kohtuasjaga seotud dokumendid, mis on

pädevate asutuste valduses ning mis on olulised vahistamise või kinnipidamise seaduslikkuse tõhusaks vaidlustamiseks siseriiklike õigusaktide alusel”. Oluline oli rõhutada, et direktiiv ei näe ette võimalust artiklis 7(1) viidatud dokumentidega tutvumise õiguse piiramist (erinevalt muudest kogutud tõenditest, millega tutvumist reguleerivad artikkel 7 lõiked (2), (3) ja (4)). Eelnõuga pakutud KrMS § 34¹ lg 2 ja 3 koostoimes aga võimaldavad prokuratuuril keelduda juurdepääsu võimaldamist ka sellistele tõenditele, mis on vajalikud kinnipidamise ja vahistamise vaidlustamiseks. Selline regulatsioon ei ole kooskõlas direktiivi artikliga 7(1) ega ka Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikaga;

- b) eelnõuga pakutud KrMS § 34¹ lg 3 sõnastab tõenditele juurdepääsu keelamise tingimuse järgmiselt: “Prokuratuur võib keelduda tõendile juurdepääsu võimaldamisest kui see võib oluliselt kahjustada teise isiku õigusi või kui see võib kahjustada kriminaalmenetlust”. Selliselt määratletud kriteerium ei ole kooskõlas direktiivi artiklis 7(4) sätestatuga, kust tulenevad tunduvalt rangemad nõuded. Direktiivi kohaselt on tõenditele juurdepääsu piiramine õigustatud, kui (i) see ei piira isiku õigust õiglasele menetlusele ja (ii) see võib tõsiselt ohustada teise isiku elu või põhiõigusi või (iii) see on rangelt vajalik olulise avaliku huvi kaitsmiseks, näiteks juhul kui materjalidega tutvumine ohustaks käimasolevat uurimist või kui see võib tõsiselt kahjustada kriminaalmenetluse asukohaliikmesriigi julgeolekut. Eelnõu ja direktiivi vastavate sätete võrdlus näitas selgelt, et kavandatav seadusemuudatus võimaldaks tõenditega tutvumise õigust piirata tunduvalt laiemalt määratletud juhtumitel kui direktiiv lubab – eelnõus kasutati konstruktsiooni “teise isiku õigusi” *vs* direktiivi “teise isiku elu ja põhiõigusi”, eelnõu “võib kahjustada kriminaalmenetlust” *vs* direktiivi “ohustab käimasolevat uurimist”. Tõenditele juurdepääsu ligipääsu piiramise võimaluste laiendamine ei olnud direktiivi põhimõtetega kooskõlas;
- c) kuivõrd tõenditele juurdepääsu piiramine peaks olema direktiivi artikli 7(4) kohaselt lubatud vaid erandlikel juhtudel, siis pidas Eesti Advokatuuri hinnangul keelamise otsustama kohus. Vaieldamatult riivab materjalidega tutvumise keelamine kahtlustava kaitseõigust äärmiselt intensiivselt ning sellest johtuvalt ei ole kohane anda vastav otsustuspädevus prokuratuurile. Asjaolu, et prokuröri tegevuse peale saab KrMS § 34¹ lg 4 kohaselt esitada kaebuse, ei ole piisav meede selleks, et tõenditele juurdepääsu piiramise võimalust ei hakata kuritarvitama;
- d) direktiivi artiklite 7(1) ja 7(2) kohaselt tuleb juurdepääs kogutud tõenditele tagada nii kahtlustatavale kui ka kaitsjale. Eelnõu näeb KrMS §-is 34¹ ette kahtlustatava õiguse materjalidega tutvumiseks, kuid kaitsja õigusi määratleva sätte (KrMS § 47) muutmist eelnõu ette ei näe. Eesti Advokatuuri hinnangul oli vajalik KrMS § 47 lg 1 muutmise selliselt, et see kajastaks adekvaatselt ka direktiivi artiklitest 7(1) ja 7(2) tulenevate õiguste teostamist.

Eesti Advokatuur palus viia eelnõusse sisse muudatused, mis on vajalikud tagamaks KrMS kooskõla direktiivi 2012/13/EL nõuetega, s.o (i) välistada võimalus keelata kinnipidamise ja vahistamise tõhusaks vaidlustamiseks vajalike materjalidega tutvumine, (ii) piirata tõenditele juurdepääsu keelamise rakendamise tingimusi, (iii) anda juurdepääsu keelamise otsustamine kohtu pädevusse ja (iv) täiendada kaitsja õigusi sättega juurdepääsu kohta kriminaalasjas kogutud tõenditele enne kohtueelse menetluse lõpuleviimist.

3.3.3. Kaitsja ja asenduskaitsja määramine

Eelnõu nägi ette senikehtiva KrMS § 43 lg 2 p 4 kehtetuks tunnistamise ja asendamise uue sättega, milleks on KrMS § 43 lg 2¹. Sisulist muudatust eelnõu jõustumine reguleeritavas küsimuses kaasa ei too. Sellest tulenevalt pidas Eesti Advokatuur vajalikuks toonitada, et oleme juba 19.07.2011. a saatnud Justiitsministeeriumile ja Riigikogu õiguskomisjonile seisukoha KrMS § 43 lg 2 p 4 kohta ning oleme jätkuvalt seisukohal, et antud säte on vastuolus põhiseadusega. Eelnõu antud vastuolu ei kõrvalda, sest eelnõus pakutud KrMS § 43 lg 2¹ säilitab sisuliselt senikehtiva regulatsiooni. Eesti Advokatuur ei pidanud vajalikuks üle korrata 19.07.2011. a kirjas väljendatud seisukohti ning leidis viidatud kirjas esile toodud põhistustele tuginedes, et eelnõuga pakutud KrMS § 43 lg 2¹ on põhiseadusega vastuolus.

Eelnõu § 1 p 12 ja § 4 (KrMS § 44 lg 1 täiendamine ja riigi õigusabi seaduse muutmine) on ilmselgelt reaktsioon Riigikohtu 10.01.2013. a määrusele kriminaalasjas nr 3-1-1-124-12, milles käsitleti kaitsja ebaseaduslikku asendamist asenduskaitsjaga, kusjuures Riigikohtu poolt osundatud probleemide kõrvaldamise viisiks on riik valinud täpselt sellise käitumise "seadustamise", mis loeti Riigikohtu poolt oluliseks kaitseõiguse rikumiseks. Eesti Advokatuur taunis sellist lähenemist ja oli kategooriliselt vastu sellise regulatsiooni kehtestamisele, mis võimaldab ilma kaitseõiguse tagamise olulisi aspekte kaalumata taotleda sellisele kahtlustatavale või süüdistatavale riigi õigusabi korras uue kaitsja määramist, kellel juba on kas valitud või lepinguline kaitsja. Eelnõu seletuskirja kohaselt oli asenduskaitsja määramise taotlemise eesmärk kiirendada kohtumenetlust ning vältida kohtuistungite põhjendamatut edasilükkamist. Kahjuks oli jätetud tähelepanuta, et vastava eesmärgi teenimiseks on juba kehtivas KrMS-is § 267 lg 4¹ ja 4² ning asenduskaitsja nimetamise regulatsiooni muutmiseks puudub põhjendatud vajadus. Eelnõu kõnealused sätted kahjustavad lubamatult Euroopa Inimõiguste Konventsiooni art 6 lg 3c tulenevat isiku õigust teostada kaitset enda valitud kaitsja abil.

Eelnõu § 1 p 12 ja § 4 jõustumine tooks täiesti ilmselgelt kaasa ka riigi õigusabi osutamise kohustuse suurenemise (lisanduvad juhtumid, mil riigi õigusabi tuleb osutada nn asenduskaitsja määramise korras), kuid eelnõu seletuskirjas puudub täielikult nii viide sellele, et seaduse jõustumine mõjutab riigi rahalisi kohustusi riigi õigusabi finantseerimisel, rääkimata vastavate mõjude analüüsimisest. Eesti Advokatuuri kui riigi õigusabi osutamise korraldajaga ei ole sellise muudatuse ettevalmistamise osas konsulteeritud. Selline seadusandlik menetlus ei ole kooskõlas hea õigusloome nõuetega.

Eelnõu § 1 p 14 seondvalt (KrMS § 46 lg 1¹ muutmine) soovib Eesti Advokatuur märkida, et antud normis fikseeritud tähtaja pikendamine praeguselt 3-lt kuult 6 kuuni ei lahenda tegelikult mitte ühtegi probleemi ning kõnealuse muudatuse asemel tuleks KrMS § 46 lg 1¹ tervikuna kehtetuks tunnistada. KrMS § 46 lg 1¹ rakendamine jääb ülimalt problemaatiliseks eelkõige seetõttu, et üldjuhul võetakse kaitseülesanne vastu kohtueelses menetluses ja sealjuures menetluse algstaadiumis, mistõttu kaitsja ei saa ka parima tahtmise juures planeerida oma kliendisuhetest tulenevaid ülesandeid nii, et KrMS § 46 lg 1¹ tulenevat kohustust täita – kaitsja ei saa ülesande vastuvõtmisel lihtsalt teada, millal saab toimuma asja kohtulik arutelu. Kuna KrMS § 46 lg 1¹ sätestatud kaitseülesandest loobumise kohustuse mittetäitmine on kaitsja taandamise alus KrMS § 55 lg 3 järgi, siis annaks KrMS § 46 lg 1¹ rakendamine võimaluse

valitud kaitsja menetlusest kõrvaldamiseks põhjusel, mis ei ole mitte kuidagi ühitatav põhiseadusest, Euroopa Inimõiguste Konventsioonist ega KrMS-ist tuleneva menetlejate üldkohustusega tagada kahtlustatava ja süüdistatava kaitseõigus ning isiku õigusega valitud kaitsjale. Eesmärk, mille teenimiseks on KrMS § 46 lg 1¹ kehtestatud, on saavutatav KrMS § 267 lg 4¹ ja 4² rakendamisega, ning seetõttu puudub KrMS § 46 lg 1¹ järgi tegelikult üldse praktiline vajadus. Välistamiseks lubamatut sekkumist isiku kaitseõigusse, tuleks KrMS § 46 lg 1¹ (ja sellega vahetult seotud KrMS § 55 lg 3) kehtetuks tunnistada.

3.3.4. KrMS § 215 lg 1 täiendamine

Eelnõu § 1 p 28 näeb ette KrMS § 215 lg 1 täiendamise lausega selle kohta, et menetleja nõuete ja määruste täitmine toimub tasuta. Eesti Advokatuuri hinnangul ei ole sellise absoluutse reegli kehtestamine põhjendatud. Erandlikel juhtudel võib menetleja nõuete täitmine tuua kolmandatele isikutele kaasa olulisi kulutusi ning puudub adekvaatne põhjus, miks peaks seadusega igal juhul välistama võimaluse saada vastavate kulutuste eest õiglast hüvitist. Ilmselgelt ei ole eelnõu koostajad arvestanud riigivastutuse seaduse §-is 16 sätestatuga, mis on kohaldatav KrMS § 215 lg 1 alusel tekkinud kulutuste hüvitamisele ning mis sisuliselt välistab vajaduse sätestada KrMS-is reeglit, et nõuded tuleb tingimata tasuta täita. Eesti Advokatuuri hinnangul peaks isikutel riigivastutuse seaduse §-is 16 toodud tingimustel säilima õigus taotleda hüvitist menetleja poolt neile põhjustatud kulude eest.

3.3.5. KrMS § 408¹ lg 2 muutmine

Eelnõu § 1 p 40 ja sellega seotud karistusregistri seaduse muudatus iseenesest on vajalik ja põhjendatud, kuid eelnõu seletuskirjas puudub täielikult analüüs selle kohta, millega on põhjendatud nimelt KrMS § 408¹ lg 2 loetletud kuriteokoosseisude lülitamine nende tegude kataloogi, mille puhul süüdistatava nime ja isikukoodi avalikustatavast kohtuotsusest ei eemaldata. Eesti Advokatuur peab oluliseks, et isikute põhiõigusi riivavad meetmed (milleks isikuandmete avaldamine kohtuotsuses kahtlemata on) oleksid igakülgset läbi kaalutud ja vastavate meetmete proportsionaalsus oleks kontrollitaval viisil hinnatud – eriti arvestades fakti, et KrMS § 408¹ lg 2 muutmise näol ei ole tegemist lihtsalt varasema teise seaduse (karistusregistri seaduse) sätte KrMS-i ületoomisega, vaid varasema analoogse loetelu olulisel määral täiendamisega.

3.3.6. Euroopa vahistamismääruse alusel toimuva loovutamismenetluse regulatsioon

Eesti Advokatuur oli juba varem juhtinud tähelepanu sellele, et KrMS-is sisalduv loovutamismenetluse regulatsioon on ebapiisav, tagamaks menetlusele allutatud isikute põhiõiguste kaitset. 30.04.2012. a esitas Eesti Advokatuur Riigikogu õiguskomisjonile konkreetsed ettepanekud seaduse muutmiseks ning need on ka Justiitsministeeriumile teadmiseks edastatud. Antud eelnõu nägi ette vastava regulatsiooni tervikliku muutmise, kuid kahetsusväärset pole selles arvestatud mitte ühegi Eesti Advokatuuri varasema ettepanekuga. Sellest tulenevalt kordas Eesti Advokatuur käesolevaga oma varasemaid seisukohti ja taotles eelnõusse järgmiste muudatuste ja täienduste sisseviimist:

- a) KrMS § 492 lg 1 tuleb täiendada punktiga 5 järgmises sõnastuses:
“5) loovutamine oleks vastuolus Euroopa Liidu põhiõiguste hartaga.”;
- b) KrMS § 499 lg 3 ja 4 tuleb muuta ja kehtestada need järgmises sõnastuses:

“(3) Euroopa vahistamismääruse alusel kinnipeetud isikul on järgmised õigused:

- 1) õigus tasuta kaitsja abile;
- 2) õigus tasuta tõlgi abile;
- 3) õigus teada kinnipidamise alust ja vahistamismääruse sisu;
- 4) õigus teatada oma kinnipidamisest isiku valitud lähedasele menetleja kaudu;
- 5) õigus anda nõusolek loovutamiseks;
- 6) õigus olla viivitamatult üle kuulatud;
- 7) õigus tutvuda tema osalusel läbi viidud menetlustoimingu protokolliga ning teha menetlustoimingu tingimuste, käigu ja tulemuste ning protokolliga kohta avaldusi, mis protokollitakse.

(4) Isiku kinnipidamisel teatatakse talle kinnipidamise alus ning selgitatakse käesoleva seadustiku § 499 lõikes 3 sätestatud õigusi.”

c) KrMS-i tuleb täiendada paragrahviga 500¹ järgmises sõnastuses:

“§ 500¹. Loovutamise ja nõustumise ja isiku ülekuulamine

(1) Viivitamatult pärast isiku kinnipidamist peab kinnipidamist teostav menetleja selgitama isikule loovutamise ja nõustumise ja nõusoleku andmisest keeldumise tagajärgi ning tegema isikule ettepaneku avaldada oma tahe nõusoleku andmise või sellest keeldumise suhtes. Kui isik oma tahet ei avalda, siis loetakse, et isik ei ole loovutamise ja nõustumise suhtes nõustunud.

(2) Isikul ei ole õigust antud nõusolekust hiljem loobuda, välja arvatud juhul kui nõusoleku andmine ei toimunud kooskõlas käesoleva seadustiku § 500¹ lg 1 või 4 nõuetega.

(3) Isik, kes ei ole andnud loovutamiseks oma nõusolekut, tuleb kinnipidamist teostava menetleja poolt viivitamatult üle kuulata. Ülekuulamisel võimaldatakse isikul anda ütlusi vahistamismääruse sisu ja muude loovutamisel tähtsust omavate asjaolude kohta.

(4) Käesoleva seadustiku § 500¹ lõikes 1 ja 3 nimetatud menetlustoimingu protokollitakse ning menetlustoimingu juures peab viibima isiku kaitsja, välja arvatud juhul, kui isik on vabatahtlikult loobunud õigusest kaitsja abile ning isik on selle kohta esitanud omakäelise kirjaliku avalduse.

(5) Prokurör esitab käesoleva seadustiku § 500¹ lg 4 nimetatud menetlustoimingu protokollid loovutamismenetlust toimetavale kohtunikule vähemalt 2 päeva enne kohtuistungit.”

d) KrMS § 502 lg 2 tuleb muuta ja kehtestada järgmises sõnastuses:

“(5) Kohus võib omal algatusel või isiku või tema kaitsja taotlusel määrata taotleva riigi pädevale õigusasutusele tähtaja lisateabe edastamiseks. Kui isik või tema kaitsja taotlevad lisateabe küsimist taotleva riigi pädevalt õigusasutuselt, peab kohus vastava taotluse lahendama põhistatud määrusega.”

Nimetatud muudatused on Eesti Advokatuuri hinnangul vajalikud, viimaks KrMS-i regulatsiooni kooskõlla 13.06.2002 Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra raamotsuse (202/584/JSK) preambula lõikega 12 ning artiklitega 1(3), 14 ja 15(2). Ühtlasi on muudatused vältimatult vajalikud hoidmaks ära praktikas juba esinenud ning ka ajakirjanduses kajastatud juhtumeid, mil isikute põhiõigusi loovutamismenetluses täiesti alusetult ja ebaproportsionaalselt rikutud.

3.3.7. Vara või tõendite arestimise otsuste tunnustamine ja täitmine

Eelnõus sätestatud KrMS 19. peatüki 8. jao 4. jaotises nähti ette regulatsioon 22.07.2003. a EL nõukogu raamotsuse nr 2003/577/JSK (vara või tõendite arestimise otsuste täitmise kohta Euroopa Liidus) rakendamiseks. Selles osas tegi Eesti Advokatuur eelnõu kohta järgmised märkused:

- a) eelnõus kasutatud mõiste “arestimistunnistus” arestimisotsuse tähenduses on keeleliselt ebaõnnestunud – tunnistus tavatähenduses ei ole mitte otsustus meetme rakendamise kohta, vaid mingi asjaolu kinnituseks väljastatav dokument. Advokatuuri arvates ei olnud põhjust KrMS-is mitte kasutada raamotsuse eestikeelses versioonis kasutatavat terminit “arestimisotsus”. Kui seadusandja eesmärk on tingimata vältida sõna “otsus” kasutamist, et mitte sekkuda KrMS-is siseriiklikele lahenditele rakenduvasse otsus *vs* määrus loogikasse, siis oleks mõistlik kasutada terminit “arestimiskorraldus”, mis on ingliskeelse *‘freezing order’* otsetõlge. Sõna “arestimistunnistus” kasutamine arestimisotsuse tähenduses on selgelt eksitav, sest raamotsus teeb ühemõtteliselt vahet arestimisotsusel (ingl k *freezing order*) ja selle kohta välja antaval tunnistusel (ingl k *certificate*) -- vt raamotsuse artiklid 4 ja 9. Tunnustamisele ja täitmisele kuulub arestimisotsus, mitte tunnistus (vt raamotsuse artikkel 7);
- b) eelnõus ette nähtud KrMS § 508¹¹ lg 1 p 2 ei vastanud oma sisult raamotsuse artikkel 7(1)b nõuetele. Raamotsuse kohaselt võib tunnustamisest ja täitmisest keelduda, kui eksisteerib täidesaatva riigi õigusele vastav privileeg või immunitet, mis muudab arestimisotsuse täitmise võimatuks (ingl k *there is an immunity or privilege under the law of the executing State which makes it impossible to execute the freezing order*). On ilmselge, et immunitet seondub isikuga, kuid privileeg omistatakse asjadele, sh näiteks õigusteenuse osutamisega seotud dokumentidele. Eelnõu pakutud sõnastus, mis viitas vaid isikust tulenevale tunnustamise ja täitmise välistamisele, ei ole raamotsuse mõttega kooskõlas;
- c) eelnõus ette nähtud KrMS § 508¹⁸ lg 1 kasutas arusaamatut konstruktsiooni, mille kohaselt on tagatud kolmanda isiku õigused tema varale. Isik, kellele vara kuulub, ei saa antud menetluses olla mingil juhul kolmas isik, ta on omanik ja ühtlasi menetlusosaline (pool). Samal ajal võivad varaga olla seotud ka kolmandate isikute (mitteomanike) õigused, mis tuleb samuti tagada vastavalt raamotsusele. Sellest tulenevalt tuleb eelnõus selgelt sätestada, et menetluses tuleb tagada nii omaniku kui kolmandate isikute õigused.

3.3.8. Vara konfiskeerimise otsuste tunnustamine ja täitmine

Eelnõus sätestatud KrMS 19. peatüki 8. jao 5. jaotises nähti ette regulatsioon 06.10.2006. a EL nõukogu raamotsuse nr 2006/783/JSK (konfiskeerimisotsuste täitmise suhtes vastastikuse tunnustamise põhimõtte kohaldamise kohta) rakendamiseks. Selles osas tegi Eesti Advokatuur eelnõu kohta järgmised märkused:

- a) arvamuse p 7 alapunktis (a) tooduga samadel põhjustel ei pidanud Eesti Advokatuur kohaseks termini “konfiskeerimistunnistus” kasutamist eelnõus ning tegi ettepaneku asendada see mõistega “konfiskeerimisotsus” või “konfiskeerimiskorraldus”;
- b) eelnõus ette nähtud KrMS § 508²³ p 3 ei ole kooskõlas raamotsuse artiklis 8(2) c tooduga samadel põhjustel, mis on käsitletud arvamuse punkti 7 alapunktis (b);

- c) eelnõu ei näinud ette võimalust keelduda konfiskeerimisotsuse tunnustamisest ja täitmisest raamotsuse artikli 8(2) punktides (b), (d), (e), (f), (g) ja (h) toodud asjaoludel. Eesti Advokatuuri hinnangul on isikute õiguste kaitse huvides vajalik ka viidatud raamotsuse sätete kehtestamine KrMS-is konfiskeerimisotsuse tunnustamisest ja täitmisest keeldumise alustena. Eelnõu seletuskirjast ei selgunud, miks ei ole peetud vajalikuks viidatud raamotsuse sätteid Eestis üle võtta;
- d) eelnõus ette nähtud KrMS § 508³⁰ viitas taas põhjendamatuks vaid kolmandate isikute õiguste tagamisele ega käsitletud vara omaniku õigusi – selles osas oli vajalik eelnõu täiendamine analoogselt käesoleva arvamuse p 7 alapunktis (c) viidatule.

3.3.9. Teabe ja jälitusteabe vahetamine

Eelnõuga sätestatud KrMS § 508⁸⁰ ei näinud ette teabe vahetamisest keeldumist raamotsuse 2006/960/JHA artiklites 10(1)c, 10(2) ja 10(3) sätestatud alustel. Eesti Advokatuuri hinnangul on raamotsuse viidatud sätete ülevõtmine teabevahetusest keeldumise alustena vajalik isikute põhiõiguste kaitse tagamiseks.

3.4. Kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu

Eelnõu koostamisel oli arvestatud varasemate Eesti Advokatuuri seisukohtadega. Täiendavalt esitas advokatuur järgmised ettepanekud.

Eelnõu § 1 p 2 osas ütleb seletuskiri: “Oluline on siinkohal, et tõlget ei pea tagama mistahes kohtumistel, vaid üksnes sellistel, mis on otseselt seotud menetluse käigus kahtlustatava või süüdistatava osalusel läbiviidava toiminguga, samuti KrMS kohaselt taotluse või kaebuse ettevalmistamise ja esitamisega.” Eelnõu § 1 p 2 sätestab, et KrMS paragrahvi 10 täiendatakse lõikega 2¹ järgmises sõnastuses: “(2¹) Kui kahtlustatav või süüdistatav ei valda eesti keelt, tagatakse talle tema või kaitsja taotlusel tõlgi abi kaitsjaga kohtumisel, mis on otseselt seotud kahtlustatava või süüdistatava suhtes läbiviidava menetlustoimingu, esitatava taotluse või kaebusega. Kui menetleja leiab, et tõlgi abi tagamine ei ole vajalik, vormistab ta keeldumise määrusega.” Eelnõu tekst ei nimeta *expressis verbis*, et tõlke tagamise õigus laieneb kohtumistele, mis on seotud isiku huvides taotluse või kaebuse ettevalmistamisega. Eesti Advokatuuri hinnangul on asjaolu, et kaebuste ja taotluste ettevalmistamisega seotud kohtumistel peab tõlkimine olema tagatud, sedavõrd oluline, et see tuleks vastava normi tekstis selgelt sätestada.

Eelnõu KrMS § 10 lg 7 ei kajasta direktiivi 2010/64/EL artiklis 3 (7) sätestatud põhimõtet, et kirjaliku tõlke asendamist suulise tõlke või kokkuvõttega saab kohaldada vaid erandjuhtudel.

Tõlkimise kui kaitseõiguse teostamise olulise eelduse puhul on tõlke kvaliteet kriitilise tähtsusega ning on äärmiselt tähtis, et menetlusseadus näeks ette täiendavad meetmed tõlke kvaliteedi tagamiseks.

Eesti Advokatuuri hinnangul võiks kaaluda tõlke nõuetekohaseks tagamiseks tõlkide keskse, s.o institutsioonide ülese, kompetentsikeskuse loomist. Kompetentsikeskus

tagaks menetlustoimingutel menetlusosaliste taotlusel kas kirjaliku või suulise tõlke seaduses ettenähtud juhtudel. Kompetentsikeskuste loomine, mille põhieesmärk oleks koondada erinevat keelt valdavate tõlkide valmisolek ehk kättesaadavus, kvaliteet, tõlkide täiendkoolitus jms, tagaks tõhusama menetluse, ilmselt ka kulude kokkuhoiu ning tõlgete senisest kõrgema kvaliteedi.

3.5. Väärteomenetluse seadustiku eelnõu

3.5.1. Uue väärteomenetluse seadustiku vajalikkus

Advokatuur nõustus, et enam kui 10 aastat kehtinud väärteomenetluse seadustik vajab uuendusi. Arvestades senitehtud muudatusi ning juba varem kehtestatud uusi menetlusliike (nt kirjalik hoiatamismenetlus) on mõistlik uue seaduse vastuvõtmine. Arvamuse esitamiseks saadetud eelnõu oli suures osas sarnane 2012 kevadel tööversioonina saadetud eelnõule, mistõttu oli enamus esitatavaid ettepanekuid ning märkuseid korduvad varasemaga.

3.5.2. Väärteomenetluse ja kriminaalmenetluse põhimõtete dubleerimine ei ole õige

Võrreldes kehtiva VTMS-ga, oli eelnõus välja jäetud kehtiva VTMS §s 2 sätestatud põhimõte, mille kohaselt lähtutakse küsimustes, mis ei ole reguleeritud VTMS-ga, KrMS sätetest. Väärteomenetluse seadustiku eelnõus oli läbivalt kasutatud kriminaalmenetluse seadustikus sätestatud normide ületõstmist väärteomenetluse seadustikku. Senine väärteomenetluse seadustiku loogika nägi ette kriminaalmenetluse normide kasutamise ning üksnes väärteomenetluse seadustikus sätestatud erandite korral kohaldatai väärteomenetluse seadustikku. See tõi küll kaasa olukorra, kus väärteomenetluses tuli kasutada paralleelselt kahte menetlusseadust, kuid tagas samas ühtse süüteomenetluse praktika ja arengu. Arvamuse andmiseks esitatud tööversioonis oli kriminaalmenetlusega sarnastel menetlusnormidel erinev sõnastus ning seega ka erinev tõlgendusviis. Paratamatult õigus areneb ning tulenevalt praktikast kerkinud vajadustest muudetakse ka tulevikus nii kriminaalmenetluse seadustikus kui väärteomenetluse seadustikus sätestatud norme. Kui aga sellised muudatused ei toimu paralleelselt, võib see viia olukorrani, kus sarnased õigussuhted on reguleeritud erinevalt. Senine õigusaktide muutmise ja täiendamise praktika kinnitab, et haakuvates õigusaktides on vastuolud seoses sagedaste seadusemuudatustega. Kuivõrd karistusõiguses on kõigi süütegude üldosaseaduseks karistusseadustik, siis on mõistlik ja ühtseid põhimõtteid säilitav kohaldada sama põhimõtet ka süüteomenetlustes. Seda enam, et eelnõu § 233 kohaselt kohaldatakse apellatsiooni-, kassatsiooni-, teistmis- ja määruskaebemenetluses nagunii kriminaalmenetluse sätteid. Eesti Advokatuur toetas senist regulatsiooni, kus kriminaalmenetluse seadustikus sätestatud menetlusnorme kohaldatakse väärteomenetluses otse, arvestades väärteomenetluse erisusi. Kahe väga sarnast õigusvaldkonda reguleeriva menetlusseadustiku eristamine on toonud kaasa näiteks olukorra, kus kriminaalmenetluses (KrMS § 67¹) saab tunnistajal olla esindaja, kuid väärteomenetluses mitte. Eeltoodust tulenevalt on põhjendamatu ja ohtlik väärteomenetluse allikatest kriminaalmenetluse seadustiku väljajätmine (eelnõu § 2). See loob olukorra, kus väärteomenetluse seadustikus käsitlemata olukordi hakatakse sisustama haldusmenetluse seaduse, halduskohtumenetluse seadustikuga või tsiviilkohtumenetluse seadustikuga. Teatud lähenemine tsiviilkohtumenetlusele ilmneb näiteks kirjaliku hoiatamismenet-

luse regulatsioonis, kus kättetoimetamine on sarnane tsiviilkohtumenetlusele ning on ka käesoleval ajal kehtinud regulatsioonis toonud kaasa põhjendamatuid kulutusi ja isikute õiguste rikkumisi.

3.5.3. Väärteomenetluse kohustuslikkuse piiramine

Eesti Advokatuur oli põhimõtteliselt nõus süüteomenetluse kohustuslikkuse põhimõtte korrigeerimisega vähetähtsate väärtegede puhul. Oluline on aga, et vähese tähtsuse mõiste sisustamine oli eelnõu kohaselt reguleerimata. Karistatavate süüteo koosseisude kehtestamisel oli riik ilmselgelt lähtunud põhimõttest, et vähese tähtsusega rikkumised ei ole süüteod. Seetõttu ei saa väärteokoosseisu kirjelduse järgi asuda seisukohale, milline väärtegu on vähese tähtsusega. Kuna vähese tähtsuse üle otsustamine taandub subjektiivsele menetleja hinnangule, siis laiendab see kriminaalmenetluses juba juurdunud praktika ka väärteomenetluse. See tähendab, et kolm ühesuguse teo toime pannud isikut võivad saada täiesti erinevalt koheldud: ühte karistatakse, teise menetlus lõpetatakse oportuuniteedi põhimõttel ja kolmas pääseb igasuguse menetlusliku hinnanguta tema teole. Vahetegu sõltub kohtuvälise menetleja (eelkõige politsei) suvast. Sellises laialivalguvas regulatsioonis sisaldub oht, et selgete poliitiliste ja konkreetse ametniku otsustusvabadust piiravate suunisteta hakkab menetluspraktika kauge-nema õigusriigi põhimõtetest ja euroopalikest väärtustest õigusemõistmisel. Poliitilised (olgugi üldjuhul õiguspoliitilised) ja ametnike otsustusvabadust piiravad suunised loovad aga olukorra, kus teatud liiki tegude karistatus ei ole enam sõltuvus nende tegude karistusõiguslikust staatusest, vaid täitevvõimu selle täiuses subordinaarselt teostava isiku või organi suvast.

Teisalt võib selline mittepõhjendatav ja suval põhinev väärteomenetluse alustamisest keeldumine tuua kaasa olukorra, kus kohtuvälised menetlejad menetlevad üksnes neile n-õ mugavaid väärtegeid. Menetluste algatamata jätmistega luuakse olukord, kus statistiliselt teatud liiki väärtegede arv väheneb miinimumini ning ühiskonnale antakse signaal, et teatud karistatavad teod ei olegi tegelikult karistatavad. Vähemalt mitte alati. See tekitab õiguslikku ja sotsiaalset ebakindlust. Teo üldise karistatavuse ja süüteomenetluse alustamise mõõdupuuks saaks olla üksnes seadus, mitte kohtuvälise ametniku või täitevvõimu teostava poliitilise institutsiooni suvaotsustus.

Eelnõu § 6 lg 2 sisaldab endas teatud menetlust otsustamaks väärteomenetluse alustamata jätmise. Tekib õiguslikult absurdne olukord, kus enne väärteomenetluse alustamata jätmist peab kohtuvälise menetleja välja selgitama, et on toime pandud väärteotunnustele vastav tegu, tuvastatud on selle teo toimepannud isik, puuduvad § 61 nimetatud menetluse alustamist välistavad asjaolud mõttes ning on piisav suulise hoiatuse kohaldamine. Nende asjaolude väljaselgitamiseks peab kohtuvälise menetleja teostama mingeid konkreetseid toiminguid. Kui need ei ole väärteomenetluse toimingud, siis mis menetlusega on tegemist? Nõustuda tuleb sellega, et kuni kohtuvälised menetlejad ei registreeri selliseid suulisi hoiatusi ega arvesta nendega tulevastes menetlustes, siis ei riiva see isikute põhiõiguseid ning kahjulikku tagajärge ei saabu. Politseija Piirivalveameti poolt on aga praktiseeritav kord, kus selline nn suuline hoiatus vormistatakse kirjalikult ning kantakse (operatiiv)registrisse. Mitte küll karistusregistrisse, kuid siiski registrisse, mille andmed võivad tulevikus avaldada ebasoodsat mõju inimesele. Suulise hoiatuse kirjaliku vormistamise küsimusi on Riigikohtu erikogu arutanud haldusasjas nr 3-3-1-17-07 ning tuvastanud põhiõiguste riive.

Eesti Advokatuur nõustus eelnõu § 6 lõikes 3 sätestatud regulatsiooniga, mis lubas vääртеomenetluse jätta alustamata, kui vääртеo toimepannud isiku väljaselgitamine on ebatöenäoline või menetluse läbiviimine oleks vääртеo asjaolusid arvestades ebamõistlikult kulukas. Sellega oleksid hõlmatud sellised juhtumid, kus kohtuväline menetleja näeb maas lebavat jäätisepaberit ning peaks asuma kaaluma, kas alustada selle maha sattumise asjaolude tuvastamiseks vääртеomenetlust (kuna on põhjendatud kahtlus arvata, et tegemist on vääртеoga). Eesti Advokatuur oli 2012. a esitatud arvamuses palunud täpsustada vääртеomenetluse alustamata jätmist ning välistada see juhtudel, kus menetluse alustamiseks on vääртеoteate esitanud isik, kellel on vääртеo toimepannud isiku tuvastamiseks põhjendatud huvi. Eelkõige olukorras, kus vääртеoteate esitanud isik on saanud varalist kahju või on olulisel määral riivatud tema muid õiguseid. Selle seisukohaga oli arvestatud osaliselt eelnõu § 6 lg 4, sidudes vääртеomenetluse alustamise kohustuse kahju tekkimisega või selle ohuga, vääртеoteate korral aga kahjuga. Esmalt soovis advokatuur osundada, et kahju tekkimise oht on sisuliselt iga vääртеokoosseisu korral. Samuti on selles sättes määratlemata kahju liik. Kas valesti pargitud sõiduki kohta esitatud vääртеoteate korral on olemas kahju või selle tekkimise oht? Kas liiklust takistav sõiduk on tekitanud kahju või selle tekkimise ohu?

Kokkuvõtlikult ei toetanud Eesti Advokatuur regulatsiooni, millega ebaselgetel alustel antakse kohtuvälistele menetlejatele õigus jätta vääртеomenetlus alustamata (§ 6 lg 1). Ka eelnõu § 6 lõikes 2 nimetatud suulise hoiatusega piirdumise olukord on sisuliselt vääртеomenetluse alustamata jätmine. Eesti Advokatuur leidis, et õiguskuulekuse ja ühiskonna turvatunde tagamiseks on demokraatlikule õigusriigile omane ja vajalik süüteomenetluse kohustuslikkuse põhimõte. Küll aga toetas Eesti Advokatuur laiapõhjalist arutelu, kas karistatavate tegude hulk ei ole liiga suur ning kas ülekriminaliseerituse vältimiseks tuleks teatavate vääртеgude karistusregistrisse kandmisest loobuda. Seda teed on kehtiv karistusõigus juba liikumas sätestades hoiatamismenetluses määratud hoiatustrahvide mitteandmise karistusregistrisse. Põhimõtteliselt toetas Eesti Advokatuur ka võimalust jätta menetlus alustamata sisuliselt otstarbekuse kaalutlusel ning seda nii kriminaal- kui vääртеomenetluses, kuid seda seaduses sätestatud diskretsioone piires jälgides ja asjakohaste kontrollimehhanismide olemasolul. Vastavad diskretsioonipiirid ja kontrollimehhanismid vajavad kehtestamist.

3.5.4. Hoiatustrahvide kaotamine on õige tee

Eesti Advokatuur toetas hoiatamismenetluse olemasoleval kujul kaotamist. Põhjendatud on suuline hoiatamine ning kirjalik hoiatamismenetlus, kuid hoiatustrahvide määramine keeruka täitemehhanismiga ei ole ennast õigustanud.

3.5.5. Süüdimõistva otsustuse sisulise vaidlustamise võimaldamine

Eesti Advokatuur oli seisukohal, et menetlusotsustus, millega sisuliselt otsustatakse isiku süüdi olek vääртеona käsitletavas teos ning millega ta ei ole menetluse käigus vastava menetlustoimingu läbiviimisel nõustunud (nt kokkuleppemenetlus) peab olema vaidlustatav üldises kaebemenetluses kooskõlas põhiseaduslike garantiidega osaleda oma asja arutamisel kohtus.

Praktikas kasutavad kohtuvälised menetlejad käesoleval ajal isikute süüditunnistamiseks ning vaidlustamisõiguse piiramiseks vääртеomenetluse lõpetamist otstarbekuse

kaalutlusel (eelnõus § 62 lg 1 p 1 – menetlusaluse isiku süü ei ole suur ja väärteomenetluse jätkamiseks puudub avalik menetlushuvi) või alaealiste komisjoni saatmisega. Neil juhtudel puudub süüdi tunnistatud isikul võimalus ka enda rehabiliteerimise eesmärgil vaidlustada sellist lahendit. Kuigi selline lahend ei tohiks printsiibis olla tõendiks isiku vastutuse või süü määramiseks muus menetluses, jätab see siiski märgi ning paneb isikule mõnes muus hilisemas menetluses igakordse uue tõendamiskohustuse.

Eelnõu § 62 lg 1 p 1 ning 63 lg 1 sätestatud alustel on süüdi tunnistamise otsustamist sisaldava määruse vaidlustamine võimalik üksnes kohtuvälise menetleja tegevuse vaidlustamise menetluses eelnõu § 172 kuni 176 sätestatud korras. See on käesoleval ajal samuti nii. Üldjuhul jätab kohtuvälise menetleja juht kaebuse rahuldamata asja sisuliselt arutamata. Maakohus arutab aga asja kohtuvälise menetleja esitatud materjalide põhjal kirjalikus menetluses. Tähtajad on äärmiselt lühikesed – 5 tööpäeva. See ei võimalda menetlusalusel isikul viibida oma asja arutamise juures ning ei võimalda ka tõendite vahetut uurimist. Kuna vaidlustamisõigus on piiratud kirjaliku menetlusega ja tõendeid vahetult ei uurita, siis kasutavad kohtuvälised menetlejad seda võimalust isiku süüditunnistamiseks. Selline olukord välistab ka menetlusaluse isiku võimaluse taotleada menetluskulude hüvitamist.

Eesti Advokatuur leidis, et otsustus, millega isik tunnistatakse sisuliselt süüdiolevaks, peab olema vaidlustatav viisil, mis tagab isiku põhiõiguste kaitse – õigus pöörduda kohtusse, õigus viibida oma asja arutamise juures, õigus osaleda tõendite vahetus uurimises.

3.5.6. Kokkuleppemenetlusest

2012. a VTMS tööversioonis nähti ette võimalus kokkuleppemenetluseks, mida seletuskirja kohaselt kirjeldati kui uuenduslikku ning menetlust kiirendavat. Kriminaalmenetluses on väga suur osa kokkuleppemenetluses. Advokatuur toetas 2012. aastal kokkuleppemenetluse kohaldamist väärteoasjades, kuna see võimaldab muuta menetluse efektiivsemaks. Faktiliselt toimib kokkuleppemenetlus ka käesoleval ajal, kuid sellisel menetleja ja kaitsja ühisel seisukohal kvalifikatsiooni või määratava karistuse osas võib kõrvaltvaataja jaoks jääda korruptiivne mulje. Kehtivad menetlusnormid ei võimalda ka sellist kokkuleppemenetlust, kus kohtuvälise menetleja nõustub kaebusega karistuse kergendamiseks.

Eelnõu seletuskirjast ei nähtunud, miks on kokkuleppemenetlusest loobutud. Kokkulepped tõendite uurimise järjekorra, tõendite, asjaolude tõendatuks tunnistamise osas ning paljudes menetluslikes küsimustes on lubatud. Kokkuleppemenetlus on kriminaalmenetluses üks põhilisi menetlusvorme. Väärteomenetluses võimaldaks kokkuleppemenetlus hoida ära eelkõige kaebuseid kohtutele, aga ka põhjendamatu pikki menetlusi maakohtutes. Riigikohus on korduvalt rõhutanud maakohtute rolli asja arutamisel kogu ulatuses. Seetõttu on isegi juhtudel, kus kohtumenetluse osalised on põhimõtteliselt samal seisukohal, veninud kohtumenetlus pikemaks, kuna kohtunik soovib saada garantiid, et Riigikohus ei saaks ette heita menetluse puudulikkust.

Kokkuleppemenetlus peaks olema võimalik aga ka kohtumenetluses, sh kaebemenetluses kohtuvälise menetleja otsusele. Kokkuleppemenetluse normistik vajab põhjalikku läbitöötamist.

Eesti Advokatuur palus kokkuleppemenetluse lisada uuesti väärteomenetluses kasutatavaks menetlusliigiks.

3.5.7. Menetleva ametniku ja väärteosjas lahendi tegeva ametniku küsimus

Kehtiv väärteomenetlusõigus ei keelanud samal kohtuvälise menetleja ametnikul olla tõendite koguja, väärteoprotokoll koostaja ja ka isikule karistuse määraja.

Menetlusökoonoomia seisukohalt võiks selline lahendus olla õigustatud, kuid erapooletu ja objektiivse lahendi tegemise seisukohalt oleks naaiвне loota, et väärteoprotokoll koostanud (süüdistuse esitanud) ametnik suudaks teha asjas isiku süüdiolukut puudutavas osas erapooletu ja objektiivse otsuse. See on võimalik lihtsustatud menetlustes nagu kiirmenetlus (asjaolud on selged, isik on kiirmenetlusega nõus) või kokkuleppemenetluses (lahendatud on võimalik vaidlus kvalifikatsiooni osas ja kohaldatava karistuse osas). Seevastu olukorras, kus väärteosja arutatakse üldmenetluses ning menetlusalune isik ei nõustu talle esitatud süüdistusega, tuleks sätestada sõnaselgelt, et väärteoprotokoll koostaja (süüdistuse esitaja) ning väärteosjas lahendit tegev ametnik peavad olema erinevad.

Antud küsimust on Riigikohus käsitlenud lahendis nr 3-1-1-13-08, kus Riigikohus on asunud seisukohale, et kuigi kehtiva VTMS kohaselt ei ole selline olukord keelatud, oleks siiski soovitatav, kui väärteoprotokoll koostaks ja kohtuvälise menetleja otsuse teeksid erinevad ametnikud. Väärteoprotokoll koostamine tähendab sisuliselt menetlusalusele isikule süüdistuse esitamist, mistõttu tähendab väärteoprotokoll koostamine ka seda, et selle koostaja hinnangul on kogutud piisavalt tõendeid, mis kinnitavad, et menetlusalune isik on pannud toime väärteo. Seega tagaks see, kui kohtuvälise menetleja otsuse teeb teine ametnik, suurema erapooletuse ning seeläbi otsuse parema aktsepteeritavuse.

Kohtuvälise menetleja tegevus peaks lisaks nõudele, et see on sisuliselt erapooletu, ka näima erapooletu. Seda põhimõtet oli järginud ka eelnõu (§ 197 lg 3) osas, kus kohtuvälise menetleja ametniku suhtes alustatud väärteomenetlus kuulub arutamisele maakohtus. Sarnaselt eelnimetatule pidas Eesti Advokatuur põhjendatuks kehtestada selge regulatsioon, mille kohaselt oleks muude menetlusaluste isikute osas süüdistajad ja otsuse tegijad erinevad isikud.

3.5.8. Menetleja kui tunnistaja

Eesti Advokatuur oli seisukohal, et eelnõu § 73 lg 2 on vastuolus süüteomenetluse üldpõhimõtetega. Mitte ühegi menetlusliku abinõuga ei saa tagada sellise tunnistaja ütluste usaldusväärsust, kes samas väärteosjas on samale menetlusalusele isikule määranud karistuse või olnud tõendite koguja süüdistuse esitaja. See on välistatud ka kriminaalmenetluses.

Menetlejale tunnistaja rolli andmine on mugav kohtuvälisele menetlejale, kuid loob olukorra, kus kohtuvälise menetleja ei peagi enam väärteo toimepanemise kohta tõendeid koguma. Piisab asja menetlenud ametniku ütlustest. Ka käesoleval ajal on Riigikohtu praktika heitlik, kuid siiski on Riigikohus vähemalt lahendites 3-1-1-29-05 (p 7), 3-1-1-142-05 (p 12), 3-1-1-47-08 (p 10) 3-1-1-73-08 (p 9.1), 3-1-1-82-09 (p

12), nr 3-1-1-82-10 (p 8) rõhutanud, et asja menetlenu ametnik ei saa olla ise tõendiallikaks. Maakohtu menetluses on levinud praktika, kus menetlusaluse isiku ütlused loetakse ebausaldusväärseks tulenevalt sellest, et need on vastuolus nt politseiametniku ütlustega. Kui nüüd antakse võimalus käsitleda tunnistajana ka menetlusalust isikut karistanud kohtuvälise menetleja ametnikku, siis kaotavad inimesed sisuliselt võimaluse oma õiguseid kaitsta.

Eelnõu § 73 oli ka raskesti mõistetav. Lg-st 1 ei selgunud üheselt, kas väärtõ kindlaks teinud ametnik kirjeldab tehiolusid väärtõprotokollis esitatava süüdistusena või mingit muud moodi või kas teokirjelduse protokollis kandja täidab sättes nimetatud menetlusedokumentide muud väljad samuti. Teisisõnu, kas eelnõu § 73 peab kohtuvälise menetleja ametniku all silmas isikut, kes hakkab peale väärtõ tehiolude vahetut rajumist koostama selle kohta väärtõmaterjale ja sealhulgas koguma muid tõendeid? Üheselt mõistetav ei olnud seegi, kas hiljem sama ametnik, osaledes tunnistajana, saab anda ütlusi tunnistajana kõikide väärtõ tehiolude kohta või üksnes menetluslike asjaolude kohta kooskõlas ülalviidatud Riigikohtu lahenditega? Lisaks esineb vastuolu eelnõu § 78 lg-s 2 sätestatuga.

Eelnõu § 73 lg 2 teine lause oli ebaselge. Jäi arusaamatuks, kes on „nemad“, kellele tunnistaja on esitanud väite, mis on vastuolus kohtumenetluses antud ütlustega. Samuti oli raskesti mõistetav, kas tunnistaja, kes on „neile“ väite esitanud, peab olema sama kohtuvälise menetleja ametnik, keda tunnistajana üle kuulata soovitakse või keegi teine tunnistaja, kelle ütluste usaldusväärsust kontrollida soovitakse.

3.5.9. Koopiate saamise õigus

Kehtiv väärtõmenetlusõigus sätestab menetlusaluse isiku õiguse saada oma väärtõasjast koopiaid üksnes väga piiratud ajal. See on ajal, kui kohtuvälise menetleja on teinud otsuse ning möödunud ei ole kaebuse maakohtusse esitamise tähtaeg (kehtiv VTMS § 114 lg 4). Teine võimalus koopiate saamiseks on ajal, kui kohus on n-õ esimese lahendajana teinud kohtuotsuse ning möödunud ei ole apellatsioonkaebuse esitamise tähtaeg (kehtiv VTMS § 138). See regulatsioon on toonud kaasa ebahõltsa menetluspraktika, kus osa kohtuväliseid menetlejaid keeldub isikule koopiate tegemisest näiteks pärast väärtõprotokollis koopia kätteandmist, aga ka näiteks väärtõmenetluse lõpetamisel. Veelgi kahetsusväärsemalt on aga praktikas ette tulnud olukorrad, kus maakohus keeldub tema menetluses olevas väärtõasjas olevast väärtõtoimikust koopiate tegemisest.

Eeltoodud küsimustes olid eelnõus selgemad regulatsioonid, kuid Eesti Advokatuur pidas vajalikuks osundada teatud kitsaskohtadele.

Eelnõu kohaselt oli menetlusalusel isikul õigus saada koopiaid tasu eest, mis muudab menetluse kohmakaks. Kriminaalmenetluses on samuti ette nähtud koopiate eest tasu maksmine, kuid see on menetluskulu, mis mõistetakse välja süüdimõistva lahendiga. Samasugune regulatsioon on põhjendatud ka väärtõmenetluses. Osundasime ka sellele, et tasu nõudmine enne koopiate tegemist piirab menetlusaluse isiku võimalusi saada toimiku materjalidele pädev analüüs ning jõuda esitada oma põhjendatud vastulause. Eesti Advokatuur oli seisukohal, et kehtivas KrMS § 160⁴ lõikes 1 sätestatud

põhimõte tuleb rakendada ka väärteomenetluses. Analooqselt kriminaalmenetlusega on menetlusalusel isikul ja tema kaitsjal võimalik väärteotoimikuga tutvuda alles pärast väärteoprotokolli koostamist. Samas on menetlusalune isik osalenud menetlustoimingutes ning tutvunud menetlustoimingu protokollidega. Põhjendamatu on selliste menetlustoimingu protokollide varjamine menetlusaluse isiku ja tema kaitsja eest. Inimeste mälu on erinev, kuid võimaldades tutvuda menetlustoimingu protokolliga ja võttes isikult sellele allkirja, on põhjendatud ka selle koopia andmine.

Eesti Advokatuur palus lisada eelnõu § 163 lg 3 ja 177 lg 5 võimalus saada koopiad elektrooniliselt (nt CD-plaadil või e-kirjaga). Eelnõu 163 lg 5 kohaselt saaks koopiad olla vaid paberilehed. Väärteomenetluses on aga paljud tõendid digitaalsel kujul – eelkõige fotod ning video- ja helisalvestised.

Advokatuur nõustus, et väärteomenetluses ei ole vajalik KrMS § 224 kohane kohustuslik ja igakordne väärteotoimiku koopia menetlusaluse isiku kaitsjale esitamine, kuid menetlusaluse isiku või tema kaitsja või seadusliku esindaja taotlusel peaks olema väärteotoimiku koopia esitamine tagatud. Seejuures tuleks kehtestada regulatsioon, mis võimaldab vastulause esitamise tähtaja edasilükkamist tulenevalt väärteotoimiku materjalidest koopiade saamisest. Põhjendatud regulatsioon oleks menetlusaluse isiku või kaitsja taotlusel vastulause esitamise tähtaja edasilükkamine 10 päeva arvates toimiku koopiade kättesaamisest.

3.5.10. Kolmas isik väärteomenetluses

Kolmanda isiku regulatsioon eelnõus ei võimaldanud selgelt välja tuua kolmanda isiku olemust. Eelnõu seletuskirja kohaselt peetakse kolmanda isiku all silmas eelkõige isikut, kelle vara võidakse väärteomenetluses konfiskeerida. Kolmandate isikute ring on aga laiem.

Isik, kelle seadusega kaitstud õiguste ja vabaduste üle väärteomenetluses otsustatakse, võib olla ka kannatanu ehk väärteo tõttu kahju saanud isik. Väärteoasjas tehtud lahend ei oma küll otsesest tõenduslikku jõudu sama sündmuse tõttu tekkinud kahju hüvitamise nõude menetlemisel tsiviilnõudena, kuid on siiski oluline tõend otsustamiseks, kas kahju tekitanud isik on toime pannud väärteona karistatava teo. Kehtestatav regulatsioon annaks võimaluse kaasata kolmanda isikuna ka kannatanu, kuid ei anna kannatanule õigust vaidlustada väärteoasjas tehtavat lahendit. See õigus on vaid sellisel kolmandal isikul, kelle vara konfiskeeritakse.

3.5.11. Väärteoasja arutamine kohtus menetlusaluse isiku taotlusel

Eesti Advokatuur tegi ettepaneku kehtestada regulatsioon, mis võimaldab menetlusalusel isikul taotleda tema väärteoasja arutamist maakohtus. Kohtuväline menetleja on samaaegselt tõendite koguja, süüdistuse esitaja ja karistuse määraja. Seetõttu ei ole tagatud menetluse objektiivsus ja erapooletus. Kehtiv menetluskord annab selles valguses menetlusalusele isikule sisuliselt vaid ühe võimaluse vaidlustada talle esitatud süüdistus. Näiteks liiklusasjades on kohtuväliste menetlejate praktika väga sagedasti selline, et vastulauses esitatud seisukohti ei arvestata ega ka esitata sellekohaseid mittearvestamise põhjendusi otsuses. Kaebemenetlus maakohtus näeb ette väärteoasja arutamise täies ulatuses ning maakohtus ei saa asja saata uueks aruteluks, vaid peab tegema

uue otsuse. See on toonud kaasa olukorra, kus kohtuvälised menetlejad ei esitagi oma otsustes enam põhjendusi, vaid määravad, vaatamata esitatud vastulausetele, lihtsalt karistusi teadmisega, et otsuse vaidlustamisel esitab põhjendused isiku karistamiseks maakohus. See tähendab, et esimest korda saab motiveeritud otsuse menetlusalune isik alles maakohtus. Maakohtu roll on sellises olukorras mitte kontrollida kohtuvälise menetleja otsuse seaduslikkust, vaid arutada asja täies ulatuses. See on sätestatud kehtivas VTMS § 123 lõikes 2 (eelnõus § 185 lg 2). Eesti Advokatuuri hinnangul on see toonud kaasa ebanormaalse olukorra, kus kohtuväline menetleja saab isikut karistada põhjendusi esitamata ning karistuse põhjendused saab menetlusalune isik teada alles maakohtu lahendist. Kehtiv seadus ja eelnõu ei sätestanud kohtuvälisele menetlejale mitte mingisugust sanktsiooni sellise kaitseõiguse olulise rikkumise eest. Maakohtu lahendi vaidlustamine on oluliselt piiratud, kuna Riigikohtul ei ole kohustust kassatsioonkaebust menetlusse võtta. Kolmeastmelise õigusemõistmise süsteemi asemel on vääртеoasjades isikul võimalik asja arutamisele vaid ühes astmes. Sugugi vähetähtis ei ole ka asjaolu, et ringkonnakohtu roll maakohtute lahendite läbivaatamisel on sellega põhjendamatu piiratud. Seetõttu tegi Eesti Advokatuur ettepaneku, et menetlusaluse isiku taotlusel asja arutamiseks maakohtus on sellise vääртеoasja arutamine maakohtu pädevuses analoogiliselt muude eelnõu § 197 nimetatud alustega. Kohtuväline menetleja võib omal algatusel sisuliselt kõik vääртеoasjad saata arutamiseks maakohtule. Võrdse kohtlemise printsiibist lähtudes peaks sarnane õigus olema tagatud ka menetlusalusele isikule. Selline regulatsioon on teadaolevalt kasutusel Soome Vabariigis.

3.5.12. Tõendite esitamise piirang on kaitseõiguse rikkumine

Väga ohtlik ja isikute kaebeõigust piirav oli eelnõu § 184 regulatsioon, kus menetlusalune isik pidi kõik tõendid esitama juba kohtuvälises menetluses vastulause esitamise tähtaja jooksul. Esmalt on see sagedasti liiga lühike tähtaeg, et menetlusalune isik jõuaks analüüsida ise või asjatundja abiga esitatud süüdistust. Praktikas on tavaline, et reaalselt on võimalik kohtuvälise toimikuga tutvuda alles nädal aega hiljem. Erinevalt kriminaalmenetlusest, kus taotluste esitamise tähtaeg algab toimiku koopia kohustuslikus korras kätteandmisest. Veelgi ohtlikum oli see säte seetõttu, et vääртеomenetluses puudub üldjuhul isikul õigusteadmistega kaitsja. VTMS ei näe ette kaitsja kohustust ning arvestades väiksemat repressiivsuse astet on enamikus riikides vääртеgude puhul selline lähenemine ka aktsepteeritav. Seejuures tuleb aga arvestada sellega, et inimene ei pruugi aru saada ja teada oma õiguseid ja kohustusi ning võib oma vähete teadmiste tõttu kaotada õiguse ja võimaluse esitada kaebemenetluses tõendeid. Praktikas on tavapärane, et inimesed isegi ei tea toimiku olemasolust, sellega tutvumise võimalusest ning tõendamise vajalikkusest. Enamus menetlusaluseid isikuid ei orienteeru ka oma vääртеoasja detailides ega ole suutelised analüüsima, milliseid tõendeid ja kas üldse on tema huvides esitada. Rääkimata sellest, et üldjuhul õigusteadmisteta inimene eeldab, et kohtuväline menetleja ja kohus uurib asja ning mõistab õigust, mitte ei lähtu kitsalt toimiku materjalidest. Tõendite hilisema esitamise piiramine võib olla põhjendatud kriminaalmenetluses, kus on kohustuslik kaitsja osavõtt. Isegi tsiviilkohtumenetluses selgitatakse eelmenetluses tõendite esitamise vajadust.

3.5.13. Tunnistaja esindaja keeld vääртеomenetluses on põhjendamatu

Kehtiva VTMS § 33¹ sätestab, et tunnistajal ei või olla esindajat. Samas on tunnistajal selline õigus olemas kriminaalmenetluses (KrMS § 67¹). Seletuskirjast ei näh-

tunud, miks vääртеomenetluses peaks tunnistajal esindaja kasutamine olema keelatud või vähempõhjendatud, kui kriminaalmenetluses. Tunnistaja õiguste erinev maht kahes väga lähedases menetluses ei ole põhjendatud. Seda enam, et tunnistaja vastutuse maht on samasugune. Eelnõu tööversiooni § 67 sätestas kehtiva VTMS-ga sarnase regulatsiooni. Kooskõlastamisele saadetud eelnõus puudub aga selline säte sootuks, mis jätab võimaluse kohaldada analoogiat.

3.5.14. Kinnipidamise kohaldamine õigusliku aluseta

Eesti Advokatuur juhtis tähelepanu sellele, et Politsei- ja Piirivalveamet (PPA) on viimase aasta jooksul hakanud kuritarvitama VTMS § 44 sätestatud kinnipidamise aluseid. Eelnõus on see samasugusena sätestatud § 123. Nimelt on PPA vähemalt kolmel korral kohaldanud n-ö kampaania korras teatud vääртеgude toimepanemises kahtlustatavate menetlusaluste isikute valimatut kinnipidamist. Tegemist on liiklusjärelvalve käigus tuvastatud liiklusseaduse nõuete rikkumisega, mille eest ühe võimaliku karistusena on ette nähtud aresti kohaldamise võimalus. 2012. aastal viidi sellised kampaania korras kinnipidamised PPA poolt läbi juuni (jaanipäevaga seoses) ning septembri alguses (seoses kooliaasta algusega). 2013. aastal on läbi viidud vähemalt üks selline aktsioon – 21.05.2013 seoses Gumball 3000 nime kandva ürituse osalejate poolt Eestist läbisõitmisega. Kõigil eeltoodud juhtudel oli kinnipidamise aluseks kas asjaolu, et isik püüab põgeneda või ta võib jätkuvalt toime panna vääртеgusid või vääртеomenetlust takistada või sellest kõrvale hoiduda. Paljudel juhtudel kasutati kinnipidamise alustena kombinatsioone erinevatest alustest, kusjuures enamikul juhtudel oli tegemist isikutega, kes allusid vastuvaidlematult politsei korraldustele ning ei olnud varasemalt karistatud vääртеgude toimepanemise eest. Tegelik eesmärk oli kõrvaldada teatud tunnustele vastavad isikud liiklusest ja hoida neid kinni kuni asja arutamiseni kohtus. Selline kampaania korras isikute kinnipidamine ei ole seaduslik ja kohane õigusriigile. Isikute kinnipidamine üksnes kohtuliku arutamise kiirendamiseks riivab ka inimese kaitseõigust ja võtab võimaluse esitada vastuväiteid või tõendeid. Advokatuuri arvates võimaldas nii kehtiva VTMS § 44 kui ka eelnõu § 123 lg-s 1 esitatud regulatsioon isiku vabadusõiguse kontrollimatut riivet. Kõnealune regulatsioon tuleks ajakohastada vääртеomenetluse olemusega ning kinnipidamise alused vääртеomenetluses tuleks viia kooskõlla tegeliku vajadusega. Eelnõu § 123 lg 1 p-3 sätestatud alus oli vääртеgude puhul põhjendamatu, kuivõrd andis aluse isiku kinnipidamiseks ka vähetähtsate vääртеgude ohu korral ehk sisuliselt võib varasemalt vääртеgusid toime pannud isiku suhtes alati väita, et temast tuleneb oht uute vääртеgude toimepanemiseks. Samas ei ole kinnipidamine preventiivne sunnivahend, mis peaks tagama isiku õiguskuulekuse üldiselt (vrldl karistusega), vaid eelkõige konkreetse menetluse tagamise vahend. Seega võimalik prognoos, et isik võib ka tulevikus vääртеgusid toime panna, ei tohi ega saa olla iseenesest aluseks isiku vabaduse piiramiseks. Sel põhjusel oleks kinnipidamine õigustatud juhul, kui isik võib jätkata sama vääртеo toimepanemist ja see võib kaasa tuua ohu teise isiku elule, tervisele või varale ning vääртеo tõkestamine ei ole muul viisil võimalik.

Täiendavalt esitas advokatuur ettepanekud konkreetsete normide kohta ja märkis kokkuvõtteks, et eelnõu sisaldab väga olulisi ja kardinaalseid muudatusi vääртеomenetluse reeglistikus ning paljud sätted moonutavad lubamatult süüteomenetluse ja karistusõiguse põhimõtteid. Eesti Advokatuur leidis, et esitatud kujul ei ole kindlasti võima-

lik eelnõud seadusena kehtestada. Paljud küsimused vajavad oluliselt laiemat diskussiooni. Ühtlasi palus Eesti Advokatuur, et advokatuuri teavitataks eelnõu menetlemise edasisest käigust ning eelnõus sisuliste muudatuste tegemisel antaks meile võimalus avaldada arvamust ka esitatud muudatusettepanekute kohta.

3.6. Seisukoht Eesti Tööandjate Keskliidu ja Eesti Kaubandus-Tööstuskoja pöördumise osas

Eesti Tööandjate Keskliit ja Eesti Kaubandus-Tööstuskoda pöördusid Eesti Advokatuuri poole palvega, et advokatuur võtaks seisukoha konkurentsi kahjustava koostöö võimaliku dekriminaliseerimise osas.

Advokatuuri juhatus toetas algatust kaaluda konkurentsialaste rikkumiste dekriminaliseerimist. Samal ajal on tegemist küsimusega, mis puudutab riigi haldusõiguslikke ja kriminaalpoliitilisi valikuid. Seetõttu vajab dekriminaliseerimise konkreetse lahenduse valik põhjalikku analüüsi.

Karistusseadustik jagab süüteod kuritegudeks ja väärtegudeks vastavalt nende eest seaduses ettenähtud karistustele, mis peaksid peegeldama teo sisulist raskust. Konkurentsialaste rikkumiste korral ei ole põhjust kahelda selles, et konkurentsi kahjustamine on karistusväärne ning esineb selle teo karistamistarvidus. Eraldiseisev probleem on aga see, millises vormis vastavaid rikkumisi sanktsioneerida.

Kriminaliseerimisel peab seadusandja arvestama muu hulgas sellega, milline on rikkumise sotsiaalne adekvaatsus ning kaaluma kriminaliseerimisega kaasnevate positiivsete tagajärgede kõrval ka negatiivseid tagajärgi. Eestis ei ole täheldatav, et ühiskonnaliikmed laiemalt peaksid igasugust konkurentsiõiguse rikkumist teoks, mis vääriks vanglakaristust. Seejuures ei ole konkurentsiõiguse rikkumiste puhul tihti isegi põhjaliku analüüsi ja igakülgse turuinformatsiooni kogumise järel võimalik teha ühest järeldust, et tegemist on selge rikkumisega. Samal ajal on KarS § 400 kohaselt kriminaliseeritud kõik konkurentsi kahjustavad kokkulepped. Näiteks Ühendkuningriigis on kuritegudena karistatavad üksnes kõige selgemad konkurentide vahelised konkurentsi kahjustavad kokkulepped.

Selline olukord kahjustab õiguskindlust ning toob endaga kaasa olukorra, kus ettevõtjad hoiduvad ka õiguspärasest käitumisest põhjusel, et piir õigusvastase ja õiguspärase käitumise vahel ei ole selgelt kindlakstehtav ning eksimine võib endaga kaasa tuua üli-suure rahalise karistuse või isegi vanglakaristuse. Vähemasti sellise koostöö puhul, mis ei puuduta selgelt konkurentide vahelist hindade kokkuleppimist, turgude jagamist või kokkumängu riigihangetel, on kriminaliseerimisega kaasnevad negatiivsed tagajärjed märkimisväärsed ning väärivad kaalumist, kas kuriteona karistamisega kaasnevad positiivsed tagajärjed ikka kaaluvad üles negatiivsed tagajärjed.

Konkurentsialaste rikkumiste karistamistarviduse olemasolu ei tähenda automaatselt seda, et selliseid tegusid tuleb karistada kuritegudena. Arvestades seda, et advokatuurile teadaolevalt ei ole Eestis seni mitte kellelegi konkurentsialase rikkumise eest vanglakaristust määratud, vajaks kindlasti täiendavat analüüsi, kas karistamine peab karis-

tamise eesmärkide saavutamiseks toimuma kriminaalmenetluses ning hõlmama vang-lakaristust. Seda eriti olukorras, kus karistuse preventiivseid eesmärke aitab muu hul-gas saavutada ka konkurentsioiguse rikkumisega tekitatud kahju hüvitamiseks tsiviilõi-guslike nõuete esitamise võimaluse lihtsustamine ning laiem propageerimine. Euroopa Komisjon on tsiviilõiguslike nõuete hõlbustamiseks kõikides liikmesriikides teinud näiteks Euroopa Parlamendile ja nõukogule ettepaneku võtta vastu direktiiv liikmes-riikide ja Euroopa Liidu konkurentsioiguse normide rikkumisega tekitatud kahju hüvitamiseks siseriikliku õiguse alusel hagide esitamist reguleerivate normide kohta.

Laiemalt vähendab konkurentsialaste rikkumiste kvalifitseerimine kuritegudena ja vas-tavalt nende menetlemine kriminaalmenetluses ettevõtjate valmisolekut pöörduda nõu saamiseks Konkurentsiameti poole. Advokatuuri juhatusele teadaolevalt on esinenud vähemalt üks juhtum, kus ettevõtja enda algatusel Konkurentsiametiga konsulteerimine tõi endaga kaasa tema suhtes kriminaalmenetluse algatamise. Olukorras, kus konkurentsioiguse kohaldamispraktika ei ole Eestis veel välja kujunenud, kuid ette-võtjatel on sellest hoolimata kohustus ise hinnata, kas plaanitav tegevus on konkurent-sioigusega kooskõlas või mitte, on Konkurentsiametiga konsulteerimine tihti häda-vajalik. Samal ajal ei saa ettevõtja ja Konkurentsiameti vahel usaldusväärset koostöö-õhkkonda tekkida olukorras, kus samal asutusel on võimalik algatada ettevõtja suhtes kriminaalmenetlus.

Kokkuvõttes ei saa konkurentsialaste rikkumiste dekriminaliseerimisel arvestamata jätta ka asjaolu, et Eesti lähemates naaberriikides, kellega Eestil on kõige tihedamad majandus- ja poliitilised sidemed (sh Soome, Rootsi, Läti ja Leedu), ei ole tegemist kuritegudega. Samade rikkumiste eest Eestis oluliselt erinevate karistuste kohaldamine tekitab piiriüleses majandustegevuses täiendavaid probleeme õigusselgusega. Seetõttu oleks soovitatav kaaluda, kas Eestis tehtud kriminaalpoliitiline valik konkurentsialased rikkumised kriminaliseerida on jätkuvalt põhjendatud.

3.7. Eesti Advokatuuri seisukoht laste seksuaalse väärkohtlemise vastase direktiivi ülevõtmise seaduse eelnõule

Eesti Advokatuuri märkused eelnõule olid järgnevad.

1. Eelnõuga täiendati karistusseadustiku (edaspidi KarS) § 58 punkti 4 sõnastust selli-selt, et üks raskendav asjaolu on süüteo toimepanemine isiku suhtes, kes on süüdlasest teenistuslikus või majanduslikus sõltuvuses, samuti kui süüdlane on isiku pereliige, elab temaga koos või on süüdlasest muul viisil perekondlikus sõltuvuses. Eesti Advo-katuuri hinnangul ei ole vastav täiendus vajalik, kuna sisuliselt sisaldub see juba karis-tusseadustiku kehtivas redaktsioonis

2. Eelnõuga täiendati KarS-i § 58 punktiga 12, mis sätestab, et üks raskendav asjaolu on süüteo toimepanemine alaealise suhtes usaldust, mõju või võimu kuritarvitades. Eesti Advokatuuri hinnangul ei ole põhjendatud mitte KarS § 58 täiendamine, vaid vastav regulatsioon peaks olema koosseisuline tunnus alaealiste kaitse koosseisudes.

3. Eelnõuga muudeti KarS §-i 143 ja täiendati üht sätte kvalifitseerivat koosseisutun-nust. Nimelt sätestas kehtiv sõnastus kvalifitseeriva asjaoluna § 143 lg-s 1 sätestatud

teo toimepanemise noorema kui 18-aastase isiku suhtes. Eelnõu laiendas kõnealust punkti ning näeb kvalifitseeriva asjaoluna ette § 143 lg-s 1 sätestatud teo toimepanemise noorema kui 18-aastase isiku suhtes, sõltumata tema tahtest ning ära kasutades kannatanu sõltuvust süüdlasest või kuritarvitades saavutatud usaldust, võimu või mõju. Sellisel juhul (samuti siis, kui tegu on korduvusega) karistatakse kahe- kuni kaheksa-aastase vangistusega.

Eesti Advokatuuri hinnangul tuleks toodud kirjelduse järgi kriminaliseerida iga seksuaalse enesemääramise vastane tegu noorema kui 18-aastase isiku vastu. Pakutud määratlus: „sõltumata tema tahtest ning ära kasutades kannatanu sõltuvust süüdlasest või kuritarvitades saavutatud usaldust“ on tõlgendatav selliselt, et vastasel juhul seda ei oleks toimunud. Seega on muudatuse tulemusena KarS § 145 koosseisuks sisuliselt alla 18-aastase isiku kaitsenorm. Käesolev muudatus on Eesti Advokatuuri hinnangul määratletuskohustuse selge rikkumine – tegu ja karistus peavad seaduses olema täpselt määratletud, karistusseadus ei tohi sisaldada ebamääraseid teokoosseise.

4. Eelnõuga muudeti KarS-i § 145 ja ühtlasi täiendati kõnealust paragrahvi lõigetega 2–6, mis tuleneb lapse seksuaalse väärkohtlemise vastase direktiivi artiklitest, mille üheks eesmärgiks on kriminaliseerida lapsprostituutsiooni raames seksuaaltegevuses osalemine lapsega. Eesti Advokatuuri hinnangul oli normitehniliselt arusaamatu, miks on segatud KarS-i § 145 (uue sõnastuse kohaselt suguühe või muu sugulise iseloomuga tegu lapsealisesega) ja § 175 (inimkaubandus alaalise ärakasutamise eesmärgil) regulatsioonid.

3.8. Käibemaksuseaduse muutmise seadus (493 SE)

Riigikogu algatas 25.09.2013 käibemaksuseaduse muutmise seaduse (493 SE I). Nimetatud seaduse § 1 punktiga 4 täiendati käibemaksuseaduse 4. peatüki §-i 27 lõikega 1² järgmises sõnastuses: „(1²) Käibedeklaratsiooni lisal kajastatakse 20% ja 9% käibemaksumääruga maksustatavate kaupade ja teenuste eest väljastatud ja saadud arvete andmed, kui arve või arvete kogusumma ilma käibemaksuta on maksustamisperioodil iga tehingupartneri loikes vähemalt 1000 eurot. Tehingupartneripõhist piirmäära arvestatakse ostuarvete ja müügiarvete osas eraldi. Piiratud maksukohustuslane käibedeklaratsiooni lisa vormi ei täida.“

Kahetsusväärset ei olnud eelnõu väljatöötamise ega kooskõlastamise kaasatud Eesti Advokatuur, mis, arvestades eelnõu tõsist riivet advokaatide ja advokaadibüroode tegutsemise põhiprintsiipide suhtes ning hävitavat mõju kõigi õigusabi vajavate isikute põhiõigustele, oleks olnud hädavajalik. Tagamaks seadusloome paremat kvaliteeti, tuleks seaduste väljatöötamisel tugineda mitmekülgetele teadmistele ja tegelikku elu peegeldavatele andmetele. Eelnõu ettevalmistamisse peaks haarama võimalikult suure hulga eriteadmisi omavaid isikuid ja praktikuid, kes saaks diskuteerida muudatuste vajaduste, mõjude ja riskide teemal. Eesti Advokatuur nõustus, et käibemaksupettuste vastu tuleb efektiivseid meetmeid rakendada, kuid menetluses olev eelnõu vajas täiendavat analüüsi, probleemide ja kitsaskohtade täpsemat määratlemist ning võimalike lahendusviiside senisest põhjalikumat kaalumist, kaasates seejuures asjakohased huvigrupid.

Eesti Advokatuur osundas peamistele kitsaskohtadele eelnõus ning põhistas nendega arvestamise vajadust.

Advokatuuriseaduse § 45 lõike 1 esimese lause kohaselt on advokaat kohustatud hoidma saladuses talle õigusteenust osutades teatavaks saanud andmeid, tema poole õigusteenuse saamiseks pöördumist ja õigusteenuse eest makstud tasu suurust. Eelnõu sisuliselt likvideeris advokaadi poole pöördumise konfidentsiaalsuse Eestis.

Kuigi esmapilgul võib tunduda, et advokaadi poole pöördumise konfidentsiaalsus kaitseb advokaatide huve, kaitseb see tegelikult kõigi isikute – nii kodanike kui mittekodanike, eraisikute kui ka juriidiliste isikute – õigusi, s.o õigust eraelu puutumatusle, õigust õiglasele kohtupidamisele ja kaitsele. Tegemist on isikute põhiseaduslike õigustega. Euroopa Inimõiguste Kohus on mitmes lahendis leidnud, et advokaadi kutsesaladuse kaitse on vajalik nii Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (edaspidi EIÕK) artikli 6 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele) kui ka konventsiooni artikli 8 (õigus austusele era- ja perekonnaelu vastu) täitmise tagamiseks. EIÕK on Riigikogu ratifitseeritud välisleping, mille prioriteetsust Eesti seaduste ning muude õigusaktide suhtes on tunnustanud Riigikohus. Tulenevalt EIÕK siduvusest Eesti õiguskorras tuleb ka advokaatide konfidentsiaalsuskohustust käsitleda isikute põhiõigusena.

Eesti Advokatuuri eetikakoodeksi § 5 lg 1 kohaselt rajaneb advokaadi ja kliendi vaheline suhe usaldusel. Seetõttu on teave, mida advokaat on seoses õigusteenuse osutamisega saanud, konfidentsiaalne. Eetikakoodeksi § 5 lõige 2 sätestab, et advokaat on kohustatud saladuses hoidma mistahes teavet, mida ta on seoses õigusabi osutamisega saanud ja samuti selle teabe allikat, välja arvatud juhul, kui seadusest tuleneb otsene kohustus teavet avaldada või kui kliendi poolt antud volitustest või ülesandest tuleneb kliendi nõusolek teabe avaldamiseks. Sama paragrahvi lõike 3 kohaselt laieneb konfidentsiaalsus ka advokaadi poole õigusteenuse saamiseks pöördumise faktile, samuti õigusabi sisule ja advokaaditasu suurusele.

Vastavalt Euroopa Liidu Advokatuuride ja Õigusliitude Nõukogu (edaspidi CCBE) eetikakoodeksi punktile 2.3.1 on advokaadi tegevuse juures ülimalt tähtis, et kliendid avaldaksid advokaadile asju, mida nad teistele ei avaldaks, ning et advokaat saaks muud informatsiooni (õigusabi osutamiseks) usalduse alusel. Konfidentsiaalsuse kindluse puudumisel ei saa tekkida usaldust. Seetõttu on konfidentsiaalsus advokaadi esmaseks põhiõiguseks ning ka -kohustuseks. Advokaadi konfidentsiaalsuskohustus teenib õigusemõistmise ja kliendi huve. Seetõttu on sellel õigus riigi erikaitsele. CCBE eetikakoodeksi punkti 2.3.2 kohaselt peab advokaat hoidma konfidentsiaalsena kogu advokaadile kutsealase tegevuse käigus teatavaks saanud informatsiooni. Vastavalt CCBE eetikakoodeksi punktile 2.3.4 peab advokaat nõudma oma partneritelt ja töötajatelt ning teistelt tema poolt kutseteenuste osutamise käigus tegevusse kaasatud isikutelt sama konfidentsiaalsuskohustuse järgimist.

Usaldussuhte kaitse põhimõtted julgustavad inimesi, kes suhtlevad advokaatidega, rääkima avameelselt oma probleemidest, kohustavad advokaati talle teatavaks saanud teabest vaikima ja takistavad ametivõime konfidentsiaalse teabe avaldamist nõudmast.

Laias laastus eksisteerib kaks üldist juristikutse privileegi (ja advokaadi kutsesaladust) õigustavat kategooriat: 1) utilitaarne (kasust lähtuv) ja 2) õigusepõhine. Utilitaarne lähenemine rõhutab juristikutse privileegi (advokaadi kutsesaladuse) tähtsust seoses kliendi võimalusega konsulteerida juristiga ilma kartuseta, et vastavate konsultatsioonide sisu võib kuuluda avalikustamisele. Õigusepõhine lähenemine õigustab juristikutse privileegi (advokaadi kutsesaladust) vajadusega kaitsta isikuõigusi. Seejuures ei tohiks õigusepõhine õigustus piirduda üksnes õigusega õiglasele kohtupidamisele või kaitsele, vaid arvestada tuleks ka näiteks õigust eraelu puutumatusel, mida on tunnustanud Euroopa Inimõiguste Kohus. Utilitaarse lähenemisega seoses on Euroopa Inimõiguste Kohus mitmes lahendis leidnud, et juristide kutsesaladuse piiramine kahjustab juristi poolt osutatava abi efektiivsust ja juristikutse mainet:

- EIK 10.05.2007 otsuse Modarca versus Moldova punktis 87 on EIK rõhutanud, et juristi poolt kliendi huvide efektiivse esindamise üheks võtmeteguriks on nende vahelise informatsioonivahetuse konfidentsiaalsus. See privileeg julgustab avatud ja ausat kliendi ja juristi vahelist suhtlust. Sama otsuse punktis 89 on kohus leidnud, et juristi-kliendi privileegi rikkumiseks ei ole tingimata vajalik tegelik pealtkuulamine. Mõistlikel alustel kujunenud põhjendatud usk, et nende vestlust kuulati pealt, võib EIK hinnangul olla piisav, et piirata juristi poolt osutatava abi efektiivsust. Selline uskumus mõjutab vältimatult juristi ja kliendi vahelist vaba arutelu.
- EIK 16.12.1992 otsuse Niemietz versus Germany punktis 37 on EIK leidnud, et kutsesaladuse avaldamisega kaasnev meediatähelepanu on võimeline negatiivselt mõjutama juristi kutsealast mainet nii olemasolevate klientide kui ka laiema avalikkuse silmis.

Õigusepõhise lähenemisega seoses on Euroopa Inimõiguste Kohus mitmes lahendis leidnud, et lisaks inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artiklile 6 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele) on advokaadi kutsesaladuse kaitse vajalik ka konventsiooni artikli 8 (õigus austusele era- ja perekonnaelu vastu) täitmise tagamiseks:

- Euroopa Inimõiguste Kohtu 20.06.2000 otsuse Foxley versus the United Kingdom punktis 43 asus EIK seisukohale, et juristi-kliendi suhe on reeglina privileegeeritud ja selles kontekstis toimuv kirjavahetus, mis tahes eesmärgil, puudutab eraelulisi ja konfidentsiaalse iseloomuga asjaolusid. Sama otsuse punktides 44-47 tegi kohus järelduse, et erakorraliste eraellu sekkumist õigustavate tingimuste puudumisel kujutab juristi ja kliendi vaheliste kirjade lugemine ja kopeerimine endast EIÕK artikli 8 (õigus austusele era- ja perekonnaelu vastu) rikkumist.
- EIK 25.03.1998 otsuse Kopp versus Switzerland punktis 72 asus EIK seisukohale, et telefonikõnede pealtkuulamine kujutab endast eraelu ja sõnumite puutumatusel olulist riivet, mistõttu on eriti oluline selgete ja täpsete reeglite olemasolu sellise tegevuse kohta. EIK kinnitas otsuse punktis 73, et kohtupraktikas on väljakujunenud ja üldiselt tunnustatud põhimõte, et juristikutse privileeg katab üksnes juristi ja tema kliendi vahelist suhet. Samas ei täpsusta õigusnormid seda, millistel alustel ja kes peaks tõmbama piiri spetsiifiliselt menetluse poole instruksioonide alusel teostatava juristi töö ja õigusnõustamisega mitteseotud tegevuste vahel.
- EIK 16.12.1992 otsuse Niemietz versus Germany punktis 37 on EIK rõhutanud, et juristide puhul võib kutsesaladuse piiramine negatiivselt mõjutada õiglast kohtumõistmist ning seega EIÕK artiklis 6 tagatud õigusi.

Ei saa tähelepanuta jätta sedagi, et konfidentsiaalsuskohustuse rikkumisele advokaadi poolt võib järgneda kas tsiviil-, kriminaal- või distsiplinaarvastutus. Advokatuuriseaduse § 19 sätestab advokaadi distsiplinaarvastutuse. Kui advokaat eirab seadusi või advokaadi tegevust reguleerivaid õigusakte, võib aukohus määrata advokaadile distsiplinaar karistuse, mh heita advokaadi advokatuurist välja. Karistusseadustiku §-st 157 tulenevalt kutse- või ametitegevuses teatavaks saanud teise isiku tervist, eraelu või äritegevust puudutava teabe avaldamise eest isiku poolt, kellel on seadusest tulenev kohustus hoida sellist teavet saladuses, karistatakse rahalise karistusega.

Kokkuvõtvalt – eelnõu oli advokatuuri hinnangul vastuolus põhiseaduse, advokatuuri-seaduse, eetikakoodeksite, EIÕK-i ja EIK lahenditega. Eelnõu välistas isikute põhiõigused juhtudel, kui advokaadiga arutatavad küsimused on mahukad, st kus õigusteenuse tasu ületab tuhandet eurot.

3.9. Nõukogu ettepanek Euroopa Parlamendi ja nõukogu 4. detsembri 2013. aasta direktiivi 2013/0402 kohaldamise kohta

Eesti Advokatuuri äriõiguse komisjon nõustus Euroopa Parlamendi ja nõukogu 4. detsembri 2013. aasta direktiivi 2013/0402 ettepanekus esitatud probleemipüstitustega ning märkis, et on praktikas samuti kogenud vajadust ärisaladuse kaitse regulatsiooni edasiarendamiseks, et saavutada ärisaladuse efektiivne kaitse.

Ärisaladuse kaitse osas kogevad ettevõtjad peamise probleemina kaitse vähest efektiivsust:

- * ärisaladuseks olevat infot ja selle saladuses hoidmise huvi on keeruline tõestada;
- * konkreetse ärisaladuse rikkumise fakti on praktikas keeruline tõestada;
- * ärisaladuse rikkumise tagajärjel tekkinud kahju on keeruline tõestada ning kahju võib olla jätkuv või alles tulevikus tekkiv;
- * efektiivset (esialgset) õiguskaitset on keeruline saavutada;
- * ärisaladuse rikkumise korral on keeruline saavutada adekvaatset ja efektiivset kahju hüvitamist.

Ettevõtjate seisukohalt on probleem nii väljakujunenud kohtupraktikas kui ka õiguslikus regulatsioonis. Regulatsiooni täpsustamisega on loodetavasti võimalik vähemalt osaliselt muuta ka senist kohtupraktikat.

Komisjon jagas ettepanekus väljendatud seisukohti, et innovatsiooni ning teadus- ja arendustegevuse tagamiseks võiksid ja peaksid ärisaladused olema laiemalt kättesaadavad õiguspäraseks kasutamiseks. Infotehnoloogia arenedes muutuvad ärisaladused nagu mistahes muu intellektuaalne omand järjest laialdasemalt kättesaadavaks nii ehk naa, kuid sageli kaasneb sellega ka autori või ärisaladuse omaja õiguste rikkumine või arvestatav võimalus selleks. Ärisaladuse kaitse ebaefektiivsus muudab autorid ja ärisaladuse omajad oma omandi suhtes kiivaks ning ärisaladust üritatakse hoida maksimaalselt saladuses versus olukord, kus ettevõtjad olles kindlad oma ärisaladuste kaitse efektiivsuses, oleksid meelsamini nõus oma ärisaladust avalikustama, teades, et ärisaladus on efektiivselt kaitstud ning teised isikud saavad seda kasutada vaid õiguslikul alusel – st ärisaladuse omaja nõusolekul ning kokkulepitud tingimustel. Ärisaladuse efektiivne kaitse avaks võimaluse ärisaladuse omajatel oma ärisaladusi kartmatult avalikustada

ning seeläbi avaneks teistel huvitatud isikutel võimalus neid saladusi ka õiguspäraselt kasutada. Taoline olukord soosiks innovatsiooni ning teadus- ja arendustegevust.

Komisjoni seisukohalt oli ettepanek ühtlustada Euroopa Liidu riikide tsiviilõigust kui ka kriminaalõigust, sealhulgas minimaalseid hüvitusemäärasid ning kriminaalkaristusi käsitlevaid õigusnorme, igati tänuväärne. Ärisaladuse omajal on oluline tunda, et tema ärisaladus on kõikides liikmesriikides võrdväärselt kaitstud ning ärisaladuse kuritarvitajal peaks olema reaalne oht saada karistatud.

Ettepaneku osas olid komisjonil järgmised tähelepanekud ning ettepanekud:

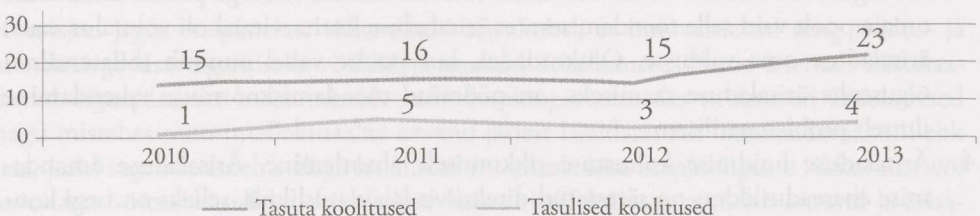
1. Ärisaladuse legaaldefiniitsioon. Ka Eesti õiguses on ärisaladuse mõistet püüdnud seni ainukesena avada konkurentsiseadus, kuid seda siiski piiratud kontekstis. Ärisaladuse legaaldefiniitsioon ühtlustaks kindlasti ärisaladuse regulatsiooni aluseid ning seda annaks kasutada mitmetes õigusvaldkondades ühtlustatuna. Definiitsioon sisaldab „õigusi rikkuvate kaupade“ mõistet, kuid samaväärselt oluline on ka kaitsta teenuste turgu, mida käesoleval hetkel direktiivi eelnõu ei sisalda (nt. art. 2(4), 3(5), 9(1), 11(2)). Art 4(1)c kohaselt käsitletakse ärisaladuse omandamist seaduslikuna, kui see on avaldatud töötajate esindajatele. Arvestades Eesti tööõiguse omapära ja ettevõtete suurust toimub peamiselt ärisaladuse avaldamine ja konsulteerimine otse töötajatega, mitte töötajate esindajatega. Samuti vajaks täpsustamist, mida mõeldakse artikkel 4(2)e all, kuna selle punkti liiga lai tõlgendus võib viia ärisaladuse ebapiisava kaitseni.
2. Ärisaladuse kaitse regulatsioon deliktiõiguses. Arvestades ärisaladuse rikkumisega tekitatud kahju tõendamise keerukust, on ärisaladuse efektiivseks kaitseks igati õigustatud deliktiõiguse vastavate sätete täpsustamise initsiatiiv, sh ka allpool käsitletud „hoiatavuse“ sätete sisseviimine (ka „hoiatav hüvitis“).
3. Ümberpööratud tõendamiskoormus. Tasuks kaaluda, kas ärisaladuse kaitse võiks olla selline õigushüve, mille tõendamiskoormus võiks olla piiratud hulgal erandlikel juhtumitel ja asjaoludel ümberpööratud ehk isik peaks põhjendatud kahtluse korral tõendama, et ta ei ole ärisaladust rikkunud. Ümberpööratud tõendamiskoormus oleks kindlasti põhjendatud olukordades, kus poolte vahel on toimunud eelnevalt ärisaladuse edastamine õiguslikul alusel, kuid siis tekkis olukord, kus on kahtlus, et ärisaladuse „saanud“ pool kuritarvitas saanud ärisaladust (sellises olukorras võiks panna ärisaladuse saanud poolele tõendamiskoormuse, et ta ei ole õiguslikul alusel saanud ärisaladust „kuritarvitanud“). Seega piisaks ärisaladuse omaja poolt vaid selle tõendamisest, et ärisaladuse kuritarvitajal oli võimalus saada ärisaladuse oma valdusse. Olukordades, kus poolte vahel puudub (bilateraalne) õigussuhe ärisaladuse saamiseks, on pööratud tõendamiskoormuse rakendamine ilmselt problemaatilisem.
4. Ärisaladuse hoidmise kohustuse rikkumisele ahvatlemine. Ärisaladuse omandamise ebaseaduslikkus on sätestatud direktiivis laiaulatuslikult, selleks on isegi konfidentsiaalsuslepingu või saladuse hoidmise kohustuse rikkumisele ahvatlemine (artikkel 3 (2) e)) ja igasugune käitumine, mida konkreetsete asjaolude korral käsitletakse ausa kaubandustavaga vastuolus olevana (artikkel 3 (2) f)). Viimased kaks näidet nõuavad kas siseriikliku õigusse ülevõtmisel olulist täpsustamist (ning seda ei ole mõistlik jätta vaid kohtupraktika kujundada) või selgemaid juhtnööre direktiivi tasandil.

5. Asjaomaste õiguskaitseorganite lai diskretsiooniõigus. Direktiivi ettepanek annab laia diskretsiooniõiguse pädevatele õigusasutustele. Eesti õiguspraktika on näidanud, et liiga laia kontrollimatu diskretsiooniõiguse andmisega peaks siiski olema ettevaatlik ennetamiseks kuritarvitusi. Siinkohal tuleks eriti arvestada, et ärisaladusega seonduva hindamine nõuab spetsiifilisi eriteadmisi ning seetõttu tuleb täpsemalt läbi mõelda, millistele institutsioonidele vastav õigus antakse ning milliste puhul on sedavõrd laia kaalutusõiguse olemasolu õigustatud ja milliste puhul mitte.
6. Õiguskaitsevahendite „hoiatavus”. Artikkel 5 (2) c) kohaselt peavad meetmed, menetlused ja õiguskaitsevahendid olema tõhusad ja hoiatavad. „Hoiatavus“ vihjab antud kontekstis karistuslikule tagajärjele ning hüvitisele. „Hoiatavad“ meetmed on kindlasti teema, mida tuleks üritada kehtivasse õigusesse sisse kirjutada – taolised meetmed on reeglina efektiivsed ning peaksid aitama leevendada ka probleemset kahju suuruse tõendamise aspekti. Samas ei saa unustada, et artikkel 13 (1) kohaselt peab ärisaladuse omajale makstav kahjutasu vastama tegelikult tekitatud kahjule. Tekib praktiline küsimus, milliste meetoditega peaks saavutatama artiklis 5 (2) c) viidatud „hoiatavus“ ning milline võiks olla nõ. deliktiline „hüvitis”. Mõistlik oleks lihtsustada hüvitise suuruse arvutamist, et see toimiks sarnaselt leppetrahvi institutsioonina ning ei koormaks ärisaladuse omajat liigse tõendamiskoormisega, mis võib muuta „hoiatuse“ ebaefektiivseks ja vähe kasutatavaks.
7. Hagi aegumise tähtaeg. Artikliga 7 seatakse hagi aegumise tähtajale kaheaastane piirang, millal „hageja sai teada või tal oli alus saada teada hagi aluseks olevast viimastest asjaolust“. On küsitav, kas on otstarbekas lühendada üldist hagi aegumise (tavapäraselt 3-5 aastat) tähtaega kahe aastani ning kuidas tõlgendada „hagi aluseks olevat viimast asjaolu“.

4. Eesti Advokatuuri täiendkoolitustest

Aruandeaastal toimus 27 advokatuuri liikmetele suunatud koolitust. Neist 23 olid tasuta ning 4 tasulist koolitust. Tasuta koolitused toimusid kõigis olulisemates õigusalvdkondades ning advokaaditegevusega seotud teemadel, mh küberjulgeoleku ja rahapesu teemal. Tasuta koolituste arv on aastate lõikes kasvanud.

Koolituste arv aastate lõikes

Koolitustel osales kokku 2669 vandeadvokaati, vandeadvokaadi vanemabi, vandeadvokaadi abi ja advokaadibüroo juristi. Tasuta koolitustel osales 2587 ja tasulistel koolitustel 82 isikut. Keskmise koolituse maht oli 4 akadeemilist tundi. Koolitused toimusid Eesti Rahvusraamatukogu konverentsikeskuses.

Advokatuuri täienduskoolitusi puudutav informatsioon on kättesaadav täiendusõppe portaalis aadressil <https://tv.t.advokatuur.ee>, kus toimub nii koolitustele registreerumine kui täienduskoolituste aruandluse esitamine.

5. Advokaadi kutsetegevus ja kutse-etiika

Kaebused advokaatide tegevuse peale

Advokatuuri juhatus menetles 2013. a esimesel poolaastal kokku 38 kaebust, neist 29 vandeadvokaadi, 8 vandeadvokaadi vanemabi, 2 advokaadibüroo tegevuse peale. 8 kaebuse puhul tegi juhatus advokatuuri aukohtule ettepaneku aukohtumenetluse algatamiseks. 30.04.2013. a otsustas juhatus, et edaspidi edastatakse advokatuuri juhatusse või üldiselt advokatuurile edastatud kaebused advokaatide tegevuse osas aukohtule aukohtumenetluse algatamise otsustamiseks ning seetõttu juhatus kaebusi teises poolaastas enam läbi ei vaadanud.

Juhatus poolt teostatud järelevalve

Istungite kuulamine järelevalve korras

07.06.2011. a toimunud istungil otsustas advokatuuri juhatus kontrollida riigi õigusabi osutavate advokaatide juhendumist oma kutsetegevuses seadusest ja kutse-etiika normidest ning nimetatud eesmärgil teostada juhuvaliku põhimõttel õigusabi osutavate advokaatide kutsetegevuse kontrolli kohtuistungitel. Kontrolli viis 2013. aastal läbi advokatuuri jurist, viibides kuulajana maakohtu ja ringkonnakohtu istungitel Tallinnas, Pärnus, Jõhvis ja Narvas ning teostades järelevalvet kokku 16-l korral. Üldiselt kohtuistungitel advokaatide kutsetegevuses ja kutse-etiika nõuete täitmises minetusi ei tuvastatud, küll aga peab juhatus vajalikuks juhtida advokaatide tähelepanu asjaolule, et advokaadid peaksid vältima kohtuistungile hilinemist, sh 1-2 minutist hilinemist, kohtuistungil ajal telefonikõnede vastuvõtmist ning samuti peaksid advokaadid paremini planeerima oma töökorraldust, vältimaks olukorda, et advokaat peaks taotlema istungilt lahkumist enne selle lõppemist, isegi juhul kui kõik menetlusosalised on sellega nõus, sh nii kohtunik kui ka kaitsealune.

Advokaadibüroode kontrollimine

2013. aastal kontrolliti 19 advokaadibürood üle Eesti. Büroode valikul lähtuti juhuvaliku põhimõttest, kuid arvestati ka advokaatide tegevuse peale esitatud kaebusi. Kontrolli eesmärgiks oli hinnata, kas advokatuuri liikmed juhenduvad oma tegevuses seadusest ja kutse-etiika nõuetest ning välja selgitada, kas esineb vajadus täiendavate juhendite või kordade väljatöötamiseks.

Järelevalve käigus kontrolliti advokaadibüroo pidamist ja asjaajamist reguleerivate sätete järgimist ning õigusteenuse osutamisega seonduvate nõuete täitmist, sh rahapesu- ja terrorismi rahastamise tõkestamise seadusest tulenevate nõuete järgimist. Ühtlasi tutvuti sellega, kuidas advokaadibüroos on korraldatud kliendi ülesande vastuvõtmine, kliendilepingu sõlmimine, õigusteenuse osutamine ning korraldatud kliendimaterjalide hoidmine ja tagatud kutsesaladuse hoidmine.

Kontrollitud büroodest esines väiksemaid puudusi 11-l bürool, mis peamiselt seisnes selles, et puudus ühtne kliendiregister, puudus käsitletavate ja menetluses olevate asjade nimekiri või kliendilepingus puudus säte selle kohta, et advokaadibüroo pidajal või advokaadil on õigus erakorraliselt etteteatamistähtaega järgimata leping üles öelda, kui majandus- või kutsetegevuses tehtavas tehingus osalev isik või klient ei esita, hoolimata sellekohasest nõudmisest, dokumente ja asjakohast teavet või kui esitatud dokumendid ja andmed ei kõrvalda kohustatud isiku kahtlust, et tehingu või ärisuhte eesmärgiks võib olla rahapesu või terrorismi rahastamine. Enamik büroopidajaid kõrvaldas puudused koheselt ning viis tegevuse kooskõlla seadusega. Nende büroode osas, kus puuduseid koheselt ei kõrvaldatud, juhtis juhatus büroopidajate tähelepanu asjaolule, et vajalik on kasutusele võtta meetmed seaduses ja juhendites sätestatud nõuete täitmiseks. Ühe büroo osas tuvastati järelevalve käigus puudusi enamike nõuete täitmise osas, mistõttu andis juhatus büroopidajale 3 kuud aega viimaks büroo tegevuse seaduse ja juhenditega kooskõlla ning seejärel peab vajalikuks viia läbi büroos täiendav kontroll.

Järelevalve riigi õigusabi osutavate büroode üle

Advokatuuri juhatus otsustas 11.06.2013. a viia läbi järelevalve riigi õigusabi osutavate advokaadibüroode osas. Järelevalve korras viidi läbi uuring büroopidamisele esitatud nõuetele vastavuse osas, st eeskätt kuidas on tagatud klientide vastuvõtt, kontaktandmete kättesaadavus, advokaatide vastuvõtuaegade avalikkus ja tugiteenustega kaetus. Kontrolli teostati 72 advokaadibüroo või osakonna osas. Ülevaade järelevalvest on toodud päevakorra eelmises punktis.

Järelevalve seoses advokatuuri uue kodukorra vastuvõtmise otsustamisega

28.05.2013. a toimunud juhatusel istungil pööras juhatus advokaatide tähelepanu asjaolule, et AdvS § 8¹ lõikele 1 kohaselt ei või hääleõiguslik advokaat ilma mõjuva põhjuseta keelduda AdvS § 8¹ lõikes 1 sätestatud korras küsimuste otsustamises osalemast ning seega on tegemist individuaalse kohustusega, mida iga hääleõiguslik advokaat peab täitma. Teiseks pidas juhatus oluliseks rõhutada, et juhatusel pöördumistesse tuleb suhtuda piisava tähelepanuga ning kontaktandmete muutumisel tuleb sellest teavitada advokatuuri viivitamatult ning juhatus otsustas võtta selgitused advokatuuri pöördumistele mittevastanud advokaatidelt. AdvS § 46 lg 2 p 3 kohaselt on juhatusel nõudel advokaat, kelle tegevuse järele valvatakse, kohustatud andma oma tegevuse kohta seletusi. Antud järelevalve raames ei vastanud viis advokaati advokatuuri korduvatele pöördumistele. Juhatus otsustas 18.06.2013. a teha aukohtule ettepaneku aukohtumenetluse algatamiseks viie advokaadi tegevuse suhtes, kes ei vastanud advokatuuri korduvatele pöördumistele.

Järelevalve liikmesuse peatanud advokaatide üle

Advokatuuri juhatus otsustas 14.05.2013. a teostada kontrolli advokaatide üle, kelle advokatuuri liikmesus on peatatud, eelkõige asjaolu osas, kas liikmesuse peatamise alus on olemas. Järelevalve raames tuvastati, et täiendavat kontrolli oli vajalik teostada 165-st liikmesuse peatanud advokaadist 51 puhul. Probleeme esines ühe vandeadvokaadi ja ühe assotsieerunud liikmega ühenduse saamisel, viis advokaati esitasid avalduse enda väljaarvamiseks ja üks lubas esitada avalduse väljaarvamiseks peatselt. Peatamise aluse või tegutsemiskoha muutumisest teavitasid 16 advokaati, kellest ühe puhul

tuvastas juhatus, et puudus alus liikmesuse peatamiseks. 12.11.2013. a istungil otsustas juhatus jätkata järelevalvetegevust advokaadi ja assotsieerunud liikme tegevuse üle, kellega ei õnnestunud kontakti saada ning advokaatide osas, kellel ei olnud võimalik esitada dokumente tõendamaks liikmesuse peatamise aluse olemasolu.

Advokaadibüroode tegevuse lõpetamine juhatuse järelevalve all

2013. a lõpetati juhatuse järelevalve all kolme advokaadibüroo tegevus (Kallaste Advokaadibüroo, Advokaadibüroo CASUS ja Advokaadibüroo Nomina).

6. Välissuhtlus

2013. aastal vaatas advokatuuri juhatus üle advokatuuri esindajad CCBE komisjoni- des ja delegatsiooni koosseisus ning otsustas kinnitada järgmised esindajad:

1. Delegatsiooni juht – Hannes Vallikivi;
2. Õigusabi – Katrin Orav (Kahn);
3. Kutsekindlustus – Katrin Orav (Kahn);
4. Konkurents – Hannes Vallikivi;
5. Äriõigus – Maivi Ots;
6. Kutse-eesitika – Ants Karu;
7. Kriminaalõigus – Jaanus Tehver;
8. Rahapesu tõkestamine – Hannes Vallikivi;
9. Euroopa eraõigus – Ene Soop;
10. FAL2 ja ETP – Katrin Kose ja Aire Luts-Vähejaus.

Olulisemad teemad CCBE-s olid:

- CCBE avaldas aktiivselt arvamust neljanda rahapesu direktiivi osas – kokku esitati direktiivi osas 547 muudatusettepanekut.
- CCBE osales Euroopa Komisjoni töögrupis *Cloud Computing Contracts (cloud computing – pilvandmetöötlus, pilvraalindus)*, mille eesmärk on välja töötada turvalised ja õiglased lepingutingimused tarbijatele ja väikeettevõtjatele.
- 27. novembril 2013 avaldas Komisjon Euroopa Parlamendi ja Nõukogu Direktiivi ettepaneku kriminaalmenetluse raames kahtlustatavate või süüdistatavate laste menetluslike tagatiste kohta. CCBE Kriminaalõiguse Komitee analüüsis ettepanekut ja on koostamas sellele seisukohta.
- CCBE jätkas tööd projektiga *Find-A-Lawyer2 (FAL2)* ja *European Training Platform (ETP)*. FAL2 projekti peamine eesmärk on kontrollida läbi FAL süsteemi nende advokaatide e-isikusamasust, kes esitavad dokumente läbi Euroopa e-õiguskeskkonna portaali. Kui advokaat allkirjastab e-menetluse käigus dokumendi, kontrollib süsteem, kas allkirjastaja on advokaat. ETP projekti eesmärk on luua IT platvorm, kus advokaadid võivad leida informatsiooni koolitusvõimaluste kohta teistes EL riikides (samuti on võimalik kaasata Eestis tegutsevaid koolituspakkujaid, et Eestis tegutsevatel advokaatidel oleks võimalik leida informatsiooni ka Eestis toimuvate koolituste kohta ühest kohast).
- 2013. aasta novembris valiti CCBE presidendiks 2014. aastaks Aldo Bulgarelli.
- 2013. aasta CCBE inimõiguste auhind anti Istanbuli Advokatuuri presidendile härra Ümit Kocasakal'le tunnustamiseks tema tegevust Sledgehammer kohuasja raames.

Lisaks arvukatele CCBE päringutele ja küsimustikele, mis on suunatud CCBE tegevuses vajalike otsuste eelnõude või seisukohtade väljatöötamiseks, on Eesti Advokatuur vastanud teiste riikide advokatuuride päringutele Eesti seadusandluse ja regulatsioonide kohta.

Advokatuuri juhatus saab jätkuvalt arvukalt kutseid esindajate lähetamiseks mitmesugustele välisriikides toimuvatele üritustele. Arvestades advokatuuri eelarve piiratud võimalusi, on juhatus võtnud seisukoha lähetada esindajad üksnes Eesti Advokatuuri jaoks olulist tähtsust omavatele üritustele.

Eesti Advokatuuri esindasid:

- Juhatus liige Jaanus Tehver 19. jaanuaril 2013 Brüsselis toimunud CCBE Criminal Law Committee kohtumisel;
- Esimees Toomas Vaher 7. veebruaril 2013 Viinis toimunud CCBE Standing Committee kohtumisel;
- Esimees Toomas Vaher 8. veebruaril 2013 Viinis toimunud 41st European Presidents' Conference 2013, kus keskseks aruteluteemaks oli „Fundamental Rights under pressure“;
- Advokatuuri jurist Katrin Kose 19. märtsil 2013 Brüsselis toimunud European Training Platform meeting'is;
- Advokatuuri jurist Katrin Kose 20. märtsil 2013 Luksemburgis toimunud CCBE ja EIPA korraldatud Contact Point Meeting'is seoses advokatuuri osalemisega uurimises, mis puudutab advokaatide täiendkoolitusi;
- Kantsler Kristel Voltenberg 17.-21. septembril 2013 Berliinis toimunud advokatuuride tegevjuhtide kohtumisel;
- Esimees Sten Luiga 6.-11. oktoobril 2013 Bostonis toimunud International Bar Association Annual Conference'is;
- Advokatuuri jurist Katrin Kose ja arendus- ja koolitusspetsialist Aire Luts-Vähejaus 15. novembril 2013 Brüsselis toimunud CCBE ja EIPA korraldatud konverentsil seoses advokatuuri osalemisega uurimises, mis puudutab advokaatide täiendkoolitusi;
- Juhatus liige Jaanus Tehver 28.-29. novembril 2013 Brüsselis toimunud CCBE Plenaaristungil.

Advokatuuri välissuhtluse põhimõtted

14. mai 2013 otsustas juhatus sõnastada advokatuuri välissuhtluse prioriteedid ja põhimõtted, millest edaspidi lähtuda, mh tegevuste planeerimisel ja finantseerimisel. Muuhulgas seadis juhatus prioriteedid osalemisel rahvusvahelistes organisatsioonides ning suhtluses teiste riikide advokatuuride jm juristide kutseorganisatsioonidega ning sätestas soovitusel välissuhtluses osalejatele juhatusel regulaarse tagasiside andmiseks.

Kohtumine AIJA esindajatega

19. aprillil 2013 kohtusid advokatuuri esimees Sten Luiga ja juhatuse liige Katrin Orav (Kahn) AIJA aseesimehe Anita Schlaepfer ja kantsler Dirk Nuytsiga. Kohtumise käigus arutati AIJA vajalikkust noorte advokaatide kutsealaste teadmiste ja kutseetika arendamisel läbi osalemise erinevate õigusvaldkondade komisjonide töödes ja samuti olulisust rahvusvaheliste kontaktide loomisel. Lisaks arutati riigi õigusabi korraldust Eestis ja Belgias.

Euroopa advokaatide juhid huvitusid Eesti e-teenustest

19. aprillil 2013 külastasid Eestit Euroopa advokaatide esindusorganisatsiooni CCBE president Evangelos Tsouroulis ning peasekretär Jonathan Goldsmith, kes kohtusid Eesti Advokatuuri juhtkonnaga, süvenesid Eesti e-teenuste edusammudesse ning arutasid aktuaalseid õigusküsimusi. Lisaks kohtumisele advokatuuris külastasid CCBE juhid Ülemiste Citys asuvat Eesti IKT demokeskust, kus tutvusid Eesti info- ja kommunikatsioonitehnoloogia valdkonna edusammudega ning Eesti e-teenustega.

Külastatele avaldas sügavat muljet e-teenuste levik Eestis ning nad huvitusid ID-kaardi ning digiallkirja süsteemist. E-teenuste roll tuli esile ka riigi õigusabi puhul, sest alates 2010. aasta algusest toimub Eestis riigi õigusabi korraldamine läbi spetsiaalse infosüsteemi. Lisaks arutati kohtumistel Eesti Advokatuuri ja CCBE koostöösuhteid ning koolitusküsimusi, samuti Eesti osalemist üle-euroopalises advokaatide andmebaasi projektis Find-A-Lawyer 2.

Eesti Advokatuuri poolt osalesid kohtumistel esimees Sten Luiga, aseesimees Hannes Vallikivi, kantsler Kristel Voltenberg ning jurist Katrin Kose.

Advokatuuri aseesimees kohtus Makedoonia delegatsiooniga

Eesti Advokatuuri aseesimees Hannes Vallikivi kohtus 10. aprillil 2013 kuue Makedoonia juristkonna esindajaga, kes viibivad Eestis neljapäevasel õppevisiidil. Teiste hulgas kuulus delegatsiooni ka Makedoonia Juristide Liidu president.

Külastasi huvitas Eesti Advokatuuri organisatsioon, riigi õigusabi korraldus, järelevalve advokaatide tegevuse üle ja suhted valitsusväliste organisatsioonidega. Väga huvipakuvaks osutus advokatuuri *pro bono* nõustamisprogramm “Hea nõu lastega peredele” (sh kaugemate piirkondade inimeste abistamine Skype’i teel) ja koostöö muude demokraatiat arendavate või sotsiaaltööd tegevate organisatsioonidega. Elavat mõttevahetust tekitas Eesti advokaatide võimetus ja valmidus osaleda avalikus diskussioonis õigusloome teemadel – eelkõige see, kas ja kuidas advokaadid ning advokatuur osalevad kohtumenetlust, põhiõigusi jm küsimusi puudutavate seaduseelnõude väljatöötamisel või nende teemade üle peetaval arutelul meedias ja mujal.

Eesti visiidi raames tutvus Makedoonia delegatsioon lisaks advokatuurile näiteks Riigikohtu, õiguskantsleri ning ombudsmanide (laste- ja meedia-) tegevusega.

7. Advokatuuri liikmete ühistegevusest

2013. aastal jätkusid juba traditsiooniks saanud ühised teatrikülastused. Koos nauditi erinevate teatrite etendusi ning advokatuuri liikmetele toimus ka eriseanss Eesti-Gruusia koostöös valminud filmile „Mandariinid“.

Advokatuuri üldkogu järgselt toimus 01. märtsil 2013. a uut esimeest ning juhatust sisse õnnistav stiilipidu „Kõik pardale“ Lennusadamas. Lennukat muusikat tegi folk-möllupunt „Kihnu Poisid“ ning silmailu pakkusid TTÜ Tantsutüdrukud.

Eesti ja Soome Advokatuuride vaheline meeskondlik tenniseturniir Eesti Advokatuuri randkarikale toimus 30. ja 31. augustil Helsingis. Teist aastat järjest võitis turniiri

Eesti Advokatuuri meeskond. Tenniseturniiri peetakse juba 2002. aastast alates vaheldumisi Eestis ja Soomes.

2013. aasta sügisel alustas viiendat hooaega advokatuuri koor. Viiendat hooaega alustati senise segakoori asemel naiskoorina ning uue hooaja peamiseks eesmärgiks on loomulikult valmistumine XXVI laulupeoks.

Eesti Advokatuuri korvpallimeeskond osales 30.11.-01.12. Vilniuses toimuval traditsioonilisel Balti ning Poola advokatuuride ja advokaadibüroode meeskondade korvpalliturniiril. Kahepäevasel turniiril saavutati 12 meeskonna konkurentsis hea kolmas koht. Advokatuuri glamuurne jõulupidu „Aastalõpu teemandid“ toimus Klinkberg Venues' välipaviljonis lauluväljakul. Erikontserdiga „Juhan Viidingu laulud“ astusid üles Jaagup Kreem, Tiit Kikas ja Taavi Langi. Teemandid on igavesed ega kaota ajas oma väärtust. Advokaadid on sama väärikad kui teemandid ning ühel peolisel oligi võimalik lahkuda ürituselt päris teemandiga. Jõulupidu juhatas ühtlasi sisse ka advokatuuri 95nda juubeliaasta, tutvustades juubelilogo.

8. Advokatuuri liikmete osalemine heategevusprojektides

8.1. Hea nõu lastega peredele

2010. aasta juunis Lastekaitse Liidu ja Eesti Advokatuuri koostöös käivitunud heategevusliku nõustamisprojekti „Hea nõu lastega peredele“ raames nõustavad advokaadid pereõiguse vallas abivajajaid. Projekti eesmärgiks on tõsta lastega perede toimetulekuoskusi ning nõustamine keskendub perekonnaõigusele, mille alla kuuluvad näiteks laste õigused, vanemate kohustused suhetes lastega, samuti õigused ja kohustused erinevates peremudelites ning muud teemad.

Alates 2010. aastast on advokaadid projekti raames nõustanud kokku üle 650 abivajaja. 2013. aastal toimusid nõustamised Tallinnas, kus neid aasta peale kogunes 133, ja Hiiumaal, kus alates aasta algusest nõustati Skype'i teel 17 inimest. Septembris käivitus nõustamine Viljandis ning juriidilist nõu sai nelja kuu jooksul 15 inimest.

Projektiga oli 2013. aastal seotud 16 advokaati: Ene Ahas, Maire Arm, Veronika Aunpu, Tiina Mare Hiob, Helen Hääl, Maili Kalmus, Helina Luksepp, Eeva Mägi, Katrin Orav (Kahn), Senny Pello, Maria Peterson, Kairi Pobbul, Piret Simm, Eva Tibar-Šuvalov, Katrin Tamre, Helen-Lumelille Tomberg.

2014. aastal jätkatakse tasuta nõustamisega Tallinnas ning Skype'i vahendusel Hiiumaal. Projektiga jätkamiseks on nõusoleku andnud järgmised advokaadid: Ene Ahas, Helen Hääl, Helina Luksepp, Ene Mõtte, Katrin Orav, Senny Pello, Piret Simm, Eva Tibar-Šuvalov ja Helen-Lumelille Tomberg. 2014. aastal liitub projektiga ka Notarite Koda, kes on andnud nõusoleku panustada nii nõustamistel (teemad: alaealised pärijad, alaealise varaga tehtavad tehingud jne), temaatiliste artiklitega veebiajakirjas „Märka Last“ kui ka lastekaitsetöötajate koolitamisel.

Samuti jätkas advokatuur Lastekaitse Liidu poolt väljaantava ajakirja „Märka Last“

toetamist, seda nii artiklite kirjutamisena kui rahalise toetusena, ning Lastekaitse Liidu suvelaagrite korraldamiseks toetuse kogumist advokatuuri üritustele pakutavalt erihinnaga piletitelt.

8.2. Koostööst Heateo Sihtasutusega

2009. aasta kevadel käivitunud Eesti Advokatuuri koostöö Heateo Sihtasutusega jätkus ka 2013. aastal. Uue liitujana ühines projektiga Advokaadibüroo Aivar Pilv, kelle nõustamised keskenduvad sihtasutuse enese õiguslike probleemide lahendamisele.

9. Vastutustundlikust ettevõtlusest

Advokatuuri juhatuse 24.01.2012. a otsuse alusel liitus advokatuur Eesti vastutustundlike ettevõtete mõttekojaga, mis on ettevõtete poolt käima lükatud praktilise suunitlusega võrgustik neile, kes huvitatud teema edendamisest oma ettevõttes ja Eestis laiemalt. Mõttekoja laiem eesmärk on see, et Eestis oleks rohkem vastutustundlikult tegutsevaid ettevõtteid. Üheskoos teevad mõttekoja liikmed pingutusi selleks, et Eesti ettevõtete (sh juhtide) teadlikkus vastutustundlikust ettevõtlusest suureneks ning ettevõtted oskaksid strateegiliselt oma vastutustundlikke tegevusi sõnastada ja mõtestada.

Advokatuur jätkas 2013. aastal osalemist vastutustundliku ettevõtluse foorumis. Vastutustundliku ettevõtluse indeksis kutseorganisatsioon sel aastal ei osalenud ja seda peamiselt eraldi kategooria puudumise tõttu avalik-õiguslikele isikutele. Samas pöörati suurt tähelepanu indeksis käsitletavatele teemadele kvaliteedistandardi juurutamisel.

RIIGI ÕIGUSABI KORRALDAMISEST. KOKKUVÕTTED 2013. AASTAST

Riigi poolt finantseeritava õigusabi osutamise korra näeb ette riigi õigusabi seadus (edaspidi RÕS), mis määrab riigi poolt tasustatavad õigusabi liigid ning riigi õigusabi andmise otsustamise korra. Riigi õigusabi andmise otsustavad erinevad uurimis- asutused, prokuratuur ja kohus. Advokatuur ei kontrolli riigi poolt esitatava tellimuse mahtu, sh selle kasvu või langust, ning advokatuuril ei ole võimalik seetõttu analüüsida eelmistel aastatel toimunud muudatuste sisulisi põhjuseid. Küll aga, vaadeldes riigi õigusabi korras advokaatide määramise taotlusi 2013. aastal, saab välja tuua järgmised olulised muutujad: määratud kaitses kriminaalmenetluses langes taotluste esitamine võrreldes 2012. aastaga umbes 7%, isiku esindamisel tsiviilasja kohtueelses menetluses ja kohtus aga taotluste arv kasvas võrreldes 2012. aastaga ligikaudu 3%. Ka teistes riigi õigusabi liikides toimus 2013. aastal võrreldes eelmisega protsentuaalselt üsna suuri muutusi – kasvas tellimuste esitamine isiku esindamises kriminaalasja kohtueelses menetluses ja kohtus (88%), isiku muu õigusnõustamine või muu esindamine (79%), isiku kaitsmine väärteoasja kohtuvälises menetluses ja kohtus (15%). Samas langes taotluste esitamine isiku esindamises halduskohtu-menetluses (18%), isiku esindamises haldusmenetluses (40%), isiku esindamises täitemenetluses (57%) ja teistmismenetluses (100%). Viimatinimetatud muutuste puhul on tellimuste arv kogu tellimuste mahust üsna väike, mistõttu ei mõjuta need eriti tellimuste mahu üldist tõusu või langust (vähemalt mitte sedavõrd, kui seda teevad tellimuste mahu muutused määratud kaitses kriminaalmenetluses ja isiku esindamises tsiviilasja kohtueelses menetluses ja kohtus).

Võrreldes 2012. aastaga jäi muutumatuks tellimuste esitamine õigusdokumendi koostamises (4%).

Alltoodud tabelist selgub, et RIsi sisestati 2013. aastal kokku 16483 riigi õigusabi taotlust, millest kiireloomulised, st kus advokaat tuli leida loetud tundide või isegi tunni jooksul, olid 8358 taotlust (-51%). Kõige rohkem taotlusi esitati riigi õigusabi liigis määratud kaitses kriminaalmenetluses – kokku 12068, mis moodustas tellimuste koguarvust 73%. Teisena sisestati enim taotlusi isiku esindamises tsiviilasja kohtueelses menetluses ja kohtus, kokku aasta jooksul 3719 taotlust ehk 23% kogu taotluste arvust.

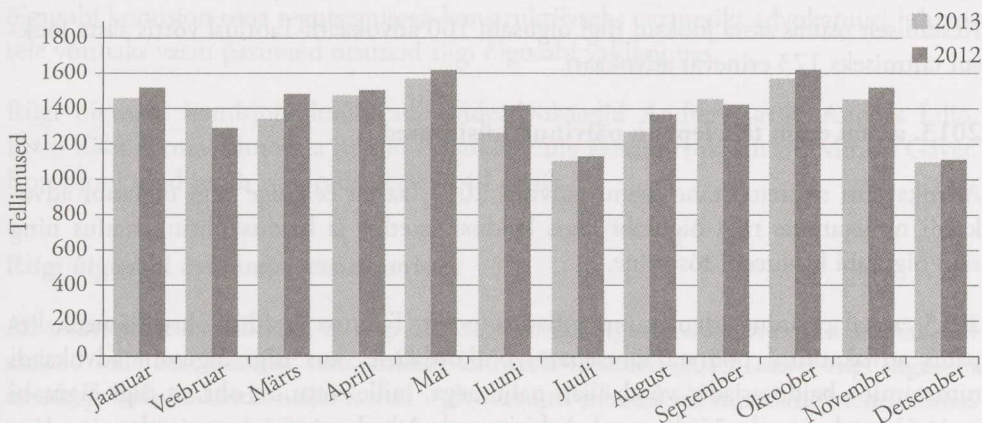
Aasta 2013 ja 2012 võrdlus

Riigi õigusabi liik	2013 kokku	2012 kokku	Muutus %
Määratud kaitses kriminaalmenetluses	12068	12949	-6,8
Isiku esindamine kriminaalasja kohtueelses menetluses ja kohtus	165	88	87,5
Isiku kaitsmine väärteoasja kohtuvälises menetluses ja kohtus	144	125	15,2

Isiku esindamine tsiviilasja kohtueelses menetluses ja kohtus	3719	3612	3,0
Isiku esindamine halduskohtumenetluses	31	38	-18,4
Isiku esindamine haldusmenetluses	3	5	-40,0
Isiku esindamine täitemenetluses	3	7	-57,1
Isiku esindamine teistmismenetluses	0	1	-100,0
Õigusdokumendi koostamine	25	24	-4,2
Isiku muu õigusnõustamine või muu esindamine	325	182	78,6
Üldkokkuvõte	16483	17031	-3,2

Kui vaadelda esitatud taotlusi kuude lõikes, siis suurimas mahus esitati riigi õigusabi advokaadi nimetamise taotlusi mais (1571 tellimust), kõige vähem aga detsembris (1106 tellimust). Suvekuudel oli tellimusi ootuspäraselt vähem kui teistel kuudel. Aasta teises pooles esitati taotlusi 7% võrra vähem kui esimeses pooles. Suvekuudel esitati taotlusi vähem eeldatavasti puhkuste tõttu ja võib arvata, et jõulukuu oli taotlustevaene, kuivõrd pühad langesid tööpäevadele.

2012. ja 2013. aastal esitatud tellimused kuude lõikes

Huvitav on vaadelda esitatud taotlusi ka piirkondade lõikes (vt allolevat tabelit). Tabelis on esitatud taotlused piirkonniti ja riigi õigusabi liigiti. Enim taotlusi esitati jätkuvalt Tallinnast, Tartust ja Jõhvist. Kõige vähem esitati taotlusi Kärdlast ning Kohtla-Järvelt. Tallinna taotlused (6778) moodustasid kogu tellimuste arvust 42%, teisel kohal oli Tartu (11%) ning kolmandal kohal Jõhvi (8%). Ida-Viru piirkonnas (Narva, Kohtla-Järve ja Jõhvi kokku) oli esitatavate taotluste osakaal kokku 15%.

Aasta statistika 2013

	Kokku	Haapsalu	Jõgeva	Jõhvi	Kohtla-Järve	Kuressaare	Kärdla	Narva	Paide	Põlva	Pärnu	Rakvere	Rapla	Tallinn	Tartu	Valga	Viljandi	Võru
01.01.2013-31.12.2013																		
Määratud kaitsse kriminaalmenetluses	12068	170	291	971	23	187	46	939	228	331	760	616	336	4755	1414	271	352	378
Isiku esindamine kriminaalasja kohtueelses menetluses ja kohtus	165		1	1	1	1	1	13	3	27	10	47	2	10	20		22	6
Isiku kaitsmine väärteloasja kohtuvalises menetluses ja kohtus	144	2	8	3			1	1	3	3	19	13	8	45	26	2	1	9
Isiku esindamine tsiviilasja kohtueelses menetluses ja kohtus	3710	72	86	265	7	38	7	192	66	44	167	167	77	1899	307	104	163	58
Isiku esindamine halduskohtumenetluses	31							3				1	2	22				
Isiku esindamine haldusmenetluses	3													2				
Isiku esindamine täitemenetluses	3											1		1				1
Isiku esindamine teistmisenetluses	0																	
Õigusdokumendi koostamine	25													3				1
Isiku muu õigusnõustamine või muu esindamine	325		5	9	11	3	3	20	11	11	22	25	7	41				44
Üldkokkuvõte	16483	244	391	1249	43	230	58	1168	316	416	980	870	433	6778	1844	413	553	497

Lisaks võib statistiliselt välja tuua, et aasta jooksul esitati nädalavahetustel ja riigipühadel 3% kogu taotluste arvust. Tööpäevas esitati keskmiselt 63 taotlust. Prokuratuur sisestas RIsi kokku 5431 taotlust, uurimisasutused kokku 5561 taotlust ning kohtud 5491 taotlust.

Keskmiselt osutas aasta jooksul riigi õigusabi 100 advokaati. Taotlusi võttis aasta jooksul täitmiseks 173 erinevat advokaati.

2013. aastal enim tähelepanu pälvinud küsimused

Advokatuuri suurema tähelepanu pälvisid 2013. aastal eelkõige riigi õigusabi advokaadi nimetamine riigi õigusabi liigis haldusmenetlus ja halduskohtumenetlus ning riigi õigusabi kvaliteedi tõstmine.

2013. aastal pöördus advokatuuri juhatuse poole Tallinna Halduskohtu esimees, kes palus advokatuuril pöörata tähelepanu olukordadele, kus riigi õigusabi advokaadi nimetamine haldusajades võtab liialt palju aega, mille tõttu on oht, et riigi õigusabi saaja õigused saavad pöördumatult kahjustatud. Advokatuuri juhatus tõdes, et advokaadi määramisel haldusajades esines 2013. aastal tõrkeid ja et haldusajades võtab riigi õigusabi advokaadi nimetamine üldjuhul rohkem aega kui muudes menetlusliikides. Olukorra lahendamiseks, arvestades advokaatide poolt saadud tagasisidet, pöördus juhatus halduskohtu poole üleskutsega vaadata tasutaotlusi läbi ka menetluste keskel, mille tulemusena liituks juhatuse hinnangul süsteemiga mitmeid uusi advokaate, kes oleks valmis osutama riigi õigusabi just haldusajades, mis lihtsustaks ja kiirendaks oluliselt advokaadi nimetamist. Lisaks, et tagada haldusajades kiirem riigi õigusabi advokaadi nimetamine ja seeläbi kaitsta paremini riigi õigusabi saaja õiguseid, otsustas juhatus korraldada ümber riigi õigusabi advokaadi nimetamise protsessi riigi õigusabi liikides haldusmenetluses ja halduskohtumenetluses. Ümberkorralduste tulemusena viiakse riigi õigusabi haldusajade osutamine edaspidi üle lepingulisele suhtele advo-

kaadibüroo ja advokatuuri vahel. Ümberkorralduste ettevalmistamisega alustatakse juhatusel 2014. aasta esimesel kvartalis.

Teisena oli juhatus tähelepanu all 2013. aastal riigi õigusabi kvaliteedi tõstmine. Selleks otsustas juhatus 26.11.2013. a kehtestada **riigi õigusabi advokaadi nimetamise korra**. Kuni nimetatud korra kehtestamiseni puudus regulatsioon advokaadi tegevuse korraldamiseks riigi õigusabi taotluste vastuvõtmisel. Nimetatud kord sätestab advokaadile riigi õigusabi taotluste edastamise peatamise alused RISis. Kehtestatud korra kohaselt on advokatuuri juhatusel otsuse alusel õigus peatada riigi õigusabi taotluste edastamine advokaadile, kes ei täida seadusest, advokatuuri organite õigusaktidest ja otsustest tulenevaid nõudeid, eirab kutse-eesrika nõudeid või kui advokaadi tegevuse suhtes on algatatud aukohtumenetlus (AdvS § 16 lg 2) või kui advokaat on näidanud end muul viisil asjatundmatu või hooletuna. Advokatuuri juhatus on veendunud, et selline advokaatide töö korraldamine tagab ka riigi õigusabi saajate õiguste senisest veelgi parema kaitse ning osutatava õigusabi üldise parema kvaliteedi ning muudab riigi õigusabi korraldamise läbipaistvamaks.

Riigi õigusabi komisjon

Advokatuuri juhatus otsustas 2013. aastal moodustada lisaks teiste valdkondade komisjonidele ka riigi õigusabi komisjoni eesmärgiga abistada ja nõustada riigi õigusabi korraldamise ja tagamise küsimustes advokatuuri organeid ja liikmeid, samuti et analüüsida riigi õigusabi õigusloome ja -praktikaga seotud küsimusi. Ühtlasi on riigi õigusabi komisjon oma tegutsemisega konstruktiivseks partneriks advokatuuri juhatusel võtmaks vastu parimaid otsuseid riigi õigusabi valdkonnas.

Riigi õigusabi komisjoni kuuluvad vandeadvokaadid Andres Aavik, Andrus Lillo, Risto Käbi, Urmas Simon ja Kaupo Lepasepp ning vandeadvokaadi abi Mihkel Gaver. Komisjoni tööd juhib vandeadvokaat Jüri Leppik.

Riigi õigusabi osutamise tasustamisest

Advokatuur peab oluliseks, et riigi õigusabi korras õigusteenust osutavad advokaadid saaksid selle eest väärilist tasu, millest lähtuvalt muudeti 2013. aastal riigi õigusabi tasude ja kulude korda neljal korral. Advokatuuri juhatus on muudatusi tehes silmas pidanud riigieelarvest selleks eraldatud vahendite suurust ja riigi õigusabi eeldatavat mahtu, kehtestades tasumäärad ja kulude hüvitamise ulatuse arvestusega, et riigi õigusabi oleks tagatud eelarveaasta lõpuni.

Esimest korda muudeti tasude ja kulude korda juhatusel 19.02.2013. a otsuse alusel. Muudatuse eesmärk on maksta advokaadile riigi õigusabi osutamise eest õiglasemat tasu, st tasustada riigi õigusabi osutamist senisest kõrgema määraga ja tõsta ka sõidukulude hüvitamise määra, et see oleks võrreldav prokuröridele hüvitamisele kuuluvate summadega. Lisaks täpsustati riigi õigusabi tasu suuruse ja riigi õigusabi kulude hüvitamise ulatuse kindlaksmääramiseks taotluse esitamise korda ning tasude ja kulude väljamaksmist reguleerivat sätet. Nimetatud muudatustega tõsteti riigi õigusabi osutamise tasu 16 eurolt 18 eurole pooltunni kohta.

16.04.2013. a juhatus otsusega muudetud tasude ja kulude korruga kehtestati täiendav säte juhuks, kui ei õnnestu saada riigi õigusabi saajalt tasude ja kulude korra kohast allkirjastatud arvamust ning seetõttu jääks menetleja poolt läbi vaatamata advokaadi poolt esitatud tasutaotlus.

18.06.2013. a juhatus otsuse kohaselt kehtestati tasude ja kulude korras tasu arvestamise määraks 20 eurot iga poole tunni kohta (senise 18 euro asemel).

26.11.2013. a juhatus otsusega muudeti tasude ja kulude korda eesmärgiga maksta advokaatidele riigi õigusabi osutamise eest õiglasemat tasu, s.o tasustada riigi õigusabi osutamist senisest kõrgema määraga, tõstes tasumäärasid, ning parandada riigi õigusabi osutamise kvaliteeti ja ühtlustada tasude jaotamist. Viimase muudatusega kehtestati korras tasu arvestamise määraks 30 eurot iga poole tunni kohta (senise 20 euro asemel).

Advokatuuri juhatus peab tähtsaks analüüsida tasustamist riigi õigusabi asjades ka edaspidi ning vaadelda, kas on vajalik muuta tasukorda, kuivõrd RÕS annab õiguse advokatuuri juhatusel muuta riigi õigusabi eest makstava tasu arvestamise aluseid, maksmise korda ja tasumäärasid ning kulude hüvitamise ulatust ja korda eelarveaasta kestel. Siinjuures peab juhatus oluliseks rõhutada, et seni, kuni riigi õigusabi osutamiseks ei ole eraldatud täiendavaid vahendeid, tuleb tasumäärade muutmisel vajalikud ressursid lisakulutuste katmiseks leida olemasolevatest vahenditest, kuivõrd RÕS seab ka kohustuse juhatusel kehtestada tasumäärad ja kulude hüvitamise ulatus arvestusega, et riigi õigusabi oleks tagatud eelarveaasta lõpuni.

Arendustegevusest

Riigi õigusabi infosüsteem (RIS)

Riigi õigusabi infosüsteemis on alates 01.04.2013. a kasutusel esimene arendusetapp, mille kohaselt on advokaatidel vajalik sisestada infosüsteemi andmed riigi õigusabi osutamise eest taotletavate tasude ja hüvitatavate kulude kohta ning infosüsteem genereerib nende andmete alusel taotluse riigi õigusabi tasu suuruse ja riigi õigusabi kulude hüvitamise ulatuse kindlaksmääramiseks (edaspidi tasutaotlus). Seejärel on advokaadil vajalik tasutaotlused infosüsteemist välja printides või digitaalselt infosüsteemiväliselt esitada vastavalt siis kas uurimisasutusele, prokuratuurile või kohtule (edaspidi kõik koos nimetatult menetlusasutus). Menetlusasutus koostab neile edastatud tasutaotluse alusel tasumääruse või lahendab selle pealdisega. Seejärel esitab advokaat RISi kaudu menetlusasutuste poolt kinnitatud makstavad tasud ja hüvitatavad kulud väljamaksmisele koos arvega advokatuuri raamatupidamisele. Suunates RISis väljamakstavad kulud ja hüvitatavad kulud väljamaksmisele, tuleb sinna üles laadida ka kas skaneeritud või digitaalselt allkirjastatud tasumäärus või pealdisega lahendatud tasutaotlus. Väljamaksmisele esitatud tasude ja kulude summasid kontrollib advokatuur.

Uus arendus on oluliselt kiirendanud tasutaotluste läbivaatamist ning samuti on see läbi võimalik saada erinevat statistikat riigi õigusabi tasude ja kantud kulude osas.

2014. aastal rakendub RISi teine arendusetapp, millest tulenevalt tuleb tasutaotlused infosüsteemi kaudu koheselt edastada vastavale menetlusasutusele elektroonselt ning tasutaotlusi paberkandjal pärast seda esitada ei ole vajalik ega ka võimalik.

Riigi õigusabi koduleht

2013. aasta alguses valminud ja kasutusele võetud riigi õigusabi koduleheküljel omandab päev päevalt suuremat tähtsust ja on üha rohkem abiks riigi õigusabi hõlmava informatsiooni kättesaamisel. Kodulehel on olemas mitu kasutajakeskkonda – avalik, kus saavad vajalikku informatsiooni kõik isikud, ning piiratud ligipääsetavusega keskkonnad, mis on konkreetselt suunatud advokaatidele või menetlejatele, prokuröridele ja kohtunikele. Kodulehekülje aadress on www.riigioigusabi.ee.

Aruandlusest

Riigi õigusabi osutamist ja korraldamist rahastatakse seaduses sätestatud korras riigieelarvest. Advokaatuur on otseselt vastutav riigi õigusabi osutamiseks ja korraldamiseks eraldatud riigieelarveliste vahendite kasutamise eest ja seega esitab advokaatuur igakuiselt ja eelarveaasta lõppedes Justiitsministeeriumile riigi õigusabi osutamiseks ja advokaatuuri poolt avalik-õiguslike ülesannete täitmiseks eraldatud vahendite kasutamise aruandluse. Täiendavalt on justiitsministril või justiitsministri määratud isikul õigus kontrollida riigi õigusabi osutamise korraldamist ja riigieelarvest eraldatud vahendite kasutamist, sealhulgas tutvuda sellega seotud dokumentatsiooniga ning saada selle kohta teavet.

Kokkuvõtteks

Kokkuvõtteks võib tõdeda, et 01.04.2013. aastal rakendunud maksete- ja finantssüsteem RISis on ennast igati õigustanud ja RIS on olnud jätkuvalt töökindel. Advokaatuuri juhatus peab jätkuvalt väga oluliseks vajalike meetmete kasutuselevõtmist, et riigi õigusabi korras õigusteenuse osutamine oleks jätkusuutlik ning et riigi õigusabi osutavad advokaadid saaksid selle eest õiglast tasu.

Jätkuvalt on oodatud riigi õigusabi infosüsteemi advokaatuuri liikmetest kasutajate tagasiside võimalike kitsaskohtade ning probleemide, mis on esinenud praktilises töös, väljaselgitamiseks. Seda nii süsteemi tehnilise võimekuse, aga ka riigi õigusabi osutamisega sisuliselt seotud küsimustes.

ÜLEVAADE EESTI ADVOKATUURI REVISJONIKOMISJONI TEGEVUSEST 2013. AASTAL

Eesti Advokatuuri revisjonikomisjon tegutses 2013. aastal kahes erinevas koosseisus. Kuni Eesti Advokatuuri üldkoguni 01.03.2013 kuulusid revisjonikomisjoni vandeadvokaadid Sven Sillar (komisjoni esimees), Alla Jakobson ja Ene Ahas. 01.03.2013. a toimunud Eesti Advokatuuri üldkogul valiti järgnevaks neljaks aastaks revisjonikomisjoni liikmeteks Ene Ahas, Alla Jakobson ja Marko Tiiman. Revisjonikomisjon valis endi hulgast esimeheks vandeadvokaat Ene Ahase.

Revisjonikomisjon kontrollis advokatuuri majandustegevust ning esimehe, juhatuse ja kantsleri asjaajamist. Aruandeperioodil kontrollis revisjonikomisjon Eesti Advokatuuri 2012. a neljanda kvartali andmeid, 2012. a majandusaasta aruannet ning 2013. a esimese kolme kvartali majandustegevust. 2013. a neljanda kvartali andmed ning Eesti Advokatuuri 2013. a majandusaasta aruanne on revisjonikomisjoni liikmetele kättesaadavad alles 2014. aastal. Revisjonikomisjoni esimehel oli võimalik osaleda Eesti Advokatuuri strateegiakoosolekul, mis toimus 20. mail 2013. a.

Aruandeperioodil ei tuvastanud revisjonikomisjon minetusi Eesti Advokatuuri esimehe, juhatuse ja kantsleri asjaajamises. Samuti ei esinenud rikkumisi advokatuuri tavapärasel majandustegevuses. Revisjonikomisjon pidas majandustegevuse kontrollimisel oluliseks, et võetakse arvesse ka audiitori poolt tehtud ettepanekuid raamatupidamislikes küsimustes. Eesti Advokatuuri poolt komisjonide moodustamine on igati tervitatav. Loodetavasti ei too täiendava ressursi kaasamine kaasa haldus- ja töajõukude kasvu.

Vastavalt advokatuuriseadusele loetakse advokatuuri majandustegevuseks ka riigi õigusabi osutamise korraldamist ja riigieelarvest eraldatud raha kasutamist. Revisjonikomisjon ei tuvastanud riigi õigusabi korraldamisel rikkumisi. Samuti ei tuvastatud minetusi riigieelarvest saadud rahade kasutamisel. Revisjonikomisjoni hinnangul on oluline, et riigi õigusabi osutamise korraldamisel pööratakse järjepidevalt tähelepanu Justiitsministeeriumi poolt 24.11.2011 – 03.05.2011. a läbi viidud tulemusauditis “Riigi õigusabi korralduse tulemuslikkus ning vahendite sihipärane kasutamine” esitatud ettepanekute täitmisele.

ÜLEVAADE EESTI ADVOKATUURI EETIKA- JA METOODIKAKOMISJONI TEGEVUSEST 2013. AASTAL

Eetika- ja metoodikakomisjoni esimeheks oli kuni 19.03.2013 Sten Luiga. 26.03.2013 valisid eetika- ja metoodikakomisjoni liikmed endi seast uueks esimeheks Martin Tamme. Aruandeperioodil jätkasid liikmed Pirkko-Liis Harkmaa, Peeter Kutman, Tõnis Tamme, Aare Tark, Kaupo Lepasepp. 26.03.2013 nimetas juhatus edaspidi advokatuuri esimehe ametikohustusi täitva Sten Luiga asemele advokatuuri eetika- ja metoodikakomisjoni uueks liikmeks vandeadvokaat Toomas Vaheri. 29.10.2013 otsustas juhatus kutsuda advokatuuri eetika- ja metoodikakomisjoni liikme kohalt tagasi vandeadvokaat Peeter Kutmani, kes jätkab advokatuuri äriõiguse komisjoni liikmena.

Lisaks tavapärasele rutiinidele, aukohtu lahendite süstematiseerimisele ja digestade koostamisele, jätkus töö advokatuuri liikmetele suunatud töökorralduslike juhendite koostamisel ja juhatus konsulteerimisel kutse fundamentaalseid väärtusi puudutavates küsimustes.

Komisjoni liikmetest osalesid Martin Tamme, Pirkko-Liis Harkmaa ja Kaupo Lepasepp komisjoni töös, mis valmistas ette muudatusi advokatuuri eksamite korralduses, sh aitasid EMK liikmed valmistada ette vastavaid advokatuuri kodukorra muudatusi ja eksamiülesandeid. Komisjoni liige Kaupo Lepasepp osales 2013. a lõpul kinnitatud riigi õigusabi koimisjoni töös.

Komisjon jätkas tööd kutsestandardi juhendi koostamisel. Aruandeperioodil valmisid juhendite projektid, mis puudutasid riigi õigusabi osutamise korda ja advokaadi rolli kriminaalmenetluses. Juhendi koostamise vajadusele on juhitud tähelepanu advokaatuuri arengukavas aastateks 2011-2020.

Komisjon võttis aruandeaasta perioodil muu hulgas seisukohti alljärgnevates küsimustes:

- arutas ja kinnitas advokaadi ja advokaadiühingu reklaami juhendi;
- analüüsis aunimetuse *emeritadvokaat* kasutuselvõtmise võimalusi;
- koostas ettepanekud rahapesu protseduurireeglite ning sellega seondult rahapesu teate, advokaadibüroode kontrollimise ja kliendi vara hoidmise juhendite täiendamiseks;
- arutas advokaatide elukutse tutvustamise võimalusi ülikoolides;
- arutas kutse-eetika koolituste korraldamisega seonduvat;
- analüüsis kohtupraktikas kujunenud probleeme seoses õigusabikulude hüvitamisega, komisjoni liige Toomas Vaher esines vastava ettekandega advokatuuri õppepäeval;
- komisjoni esimees Martin Tamme osales juhatus strateegiakoosolekul ning andis koolituse kutse-eetika aktuaalprobleemidest advokatuuri õppepäeval.

Komisjon jätkab 2014. aastal seni väljakujunenud tegevustega, vajadusel koostab uusi juhendeid ja abistab advokatuuri juhatus jooksvalt kutsetegevusega seonduvate küsimuste lahendamisel.

ÜLEVAADE EESTI ADVOKATUURI KUTSESOBIVUSKOMISJONI TEGEVUSEST 2013. AASTAL

Eesti Advokatuuri kutseobivuskomisjoni 2013. aasta koosseisu kuulusid vandeadvokaadid Urmas Ustav (komisjoni esimees), Aadu Luberg, Mari-Ann Simovart, Toomas Tamme, Toomas Taube ja Erki Vabamets. Justiitsministeeriumi esindas komisjonis Marko Aavik, prokuratuuri Jaan Naaber ja Tartu Ülikooli õigusteaduskonda Karin Sein, kelle asendusliikmeteks olid vastavalt Gunnar Vaikmaa, Heili Sepp ning Ülle Madise. Kohtunikest olid komisjoni liikmeteks Viktor Brügel Harju Maakohust, Enno Loonurm Tallinna Halduskohtust ning asendusliikmeks Meeli Kaur Harju Maakohust.

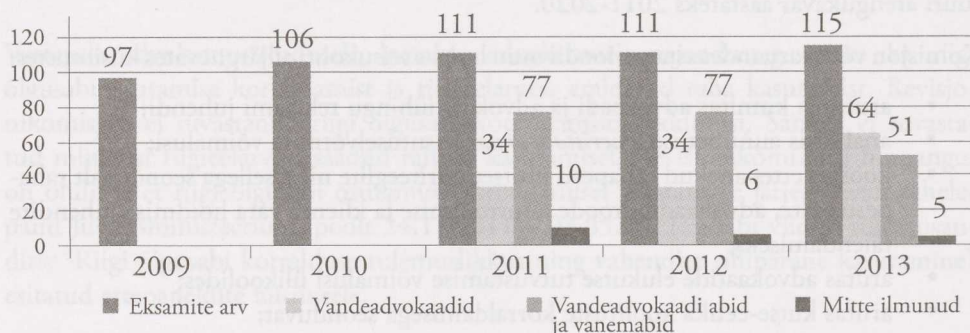
Advokaadiksamite korraldamine

2013. aastal toimus 26 komisjoni istungit, mille raames võeti vastu 115 eksamit. Advokaadiksamile tulnud 115 isikust sooritas eksami 94, s.o 82%. 2012. aasta oli eksami sooritanute protsent 86% ning 2011. aastal 80%.

Vandeadvokaadi eksamit tuli sooritama 64 isikut, neist 54 (84%) sooritas eksami positiivselt. Vandeadvokaadi abi eksamile tuli kokku 51 kandidaati, edukalt sooritas eksami 40 (78%).

Viis eksamineeritavat eksamile ei ilmunud.

Eksamite arv aastate ja eksamiliikide lõikes

Hindamisvestluste läbiviimine

2013. aastal kutsuti hindamisvestlusele 5 advokaati. Vestluste tulemusel tunnistati advokaaditegevuses sobivaks 4 advokaati. Üks advokaat hindamisvestlusele ei ilmunud.

Uuele eksamikorrale üleminek

Eesti Advokatuuri üldkogu otsusega vastu võetud uue kodukorra alusel muutus alates 1. jaanuarist 2014 advokaadiksamite korraldus.

Aruandeaastal moodustati uuele eksamikorrale üleminekut ettevalmistav töögrupp, mille töös osalesid lisaks kutseobivuskomisjoni liikmetele Hannes Vallikivi, Martin Tamme, Pirkko-Liis Harkmaa, Kaupo Lepasepp, Karl Kask, Katrin Orav, Annika Jaanson ja Merli Paddar.

Töötati välja eksami ülesehituse kontseptsioon ning meetodika. Alates 1. jaanuarist 2014 koosneb advokaadiksam kolmest osast: testist, kaasusülesandest ja suulisest osast. Testi küsimused on vandeadvokaadi abidel ja vandeadvokaatidel samad: igast valdkonnast (eraõigus ja tsiviilkohtumenetlus; riigi põhikord, avalik õigus ja halduskohtumenetlus või karistusõigus ja kriminaalmenetlus) 15 küsimust, lisaks 5 küsimust advokatuuri kohta. Testi küsimusi ja kaasusülesandeid uuendatakse igaks eksamikorraks.

Advokaadiksami suulises osas tuleb eksamineeritaval vastata advokaadi kutsetegevuse, kutse-eetika ja advokaadibüroo pidamisega seotud küsimustele.

Aruandeaastal koostati uue eksamikorra juhend ning advokaadiksami valdkondade loetelu kirjaliku testi ettevalmistamiseks. Koostati testi küsimused ning kaasusülesanded. Toimus kaks (nii Tallinnas kui Tartus) uut eksami meetodikat ning korraldust tutvustavat koolitust, kus osales kokku 144 huvilist. Advokaadiksami veebikeskkonna arendamiseks toimusid konkursid nii detailanalüüsi koostaja kui keskkonna arendaja leidmiseks. Koostööpartneriks keskkonna arendamisel sai Net Group OÜ, kes on ka varasemalt advokatuuri infosüsteemide arendamisel partneriks olnud. Eksamikeskond valmis aruandeaasta lõpus.

ÜLEVAADE EESTI ADVOKATUURI AUKOHTU TEGEVUSEST 2013. AASTAL

Ülevaade aukohtu tegevusest 2013. aastal

Aukohtu esimeheks oli 2013. a Andres Aavik ja liikmeteks vandeadvokaadid Liina Linsi, Priit Manavald, Leino Biin, õigusteadlane Raul Narits ning kohtunikud Indrek Parrest ja Imbi Sidok-Toomsalu. Asendusliikmeteks olid vandeadvokaadid Raivo Laus, Tõnis Tamme, Leon Glikman ja kohtunik Anu Tammeniit.

2013. a toimus 26 aukohtu istungit. Kokku arutati aukohtumenetluses ¹⁰³~~132~~ kaebust 118 advokaadi (80 erineva advokaadi) ja 3 advokaadibüroo tegevuse peale. Võrdluseks, et 2012. aastal arutas aukohus kokku 65 kaebust, 2011. aastal kokku 71 kaebust ja 2010. aastal 69 kaebust. Eeltoodud arvudest nähtub, et kaebuste arv on võrreldes eelmiste aastatega tõusnud. Eelkõige on see tingitud 30.04.2013. a juhatuse otsusest muuta advokatuuri töökorraldust kaebuste menetlemisel. Selle otsuse kohaselt juhatus ei vaata enam läbi isikute kaebusi, vaid edastab need kohe aukohtule aukohtumenetluse algatamise otsustamiseks. Arvestades, et 2012. aastal vaatas juhatus läbi 87 kaebust ja aukohus 65 kaebust, millest juhatus oli teinud ettepaneku aukohtumenetluse algatamiseks 32 korral, siis võib öelda, et ka vaatamata töökorralduslikule muudatusle on siiski kaebuste üldarv tõusnud.

Juhatus tegi aukohtule aruandlusperioodil ettepaneku aukohtumenetluse algatamiseks 12 korral, erinevad kohtud/kohtunikud 13 korral, vanglad 2 korral, Justiitsministeerium 2 korral, Politsei- ja Piirivalveamet 1 korral.

Aukohus algatas 2013. a aukohtumenetluse 31 korral, millest 5 korral tuvastati advokaadi tegevuses distsiplinaarsüüteo koosseis ning kohaldati advokaadi suhtes karistust. Neljal korral karistati advokaati noomitusega ja ühel korral rahatrahviga.

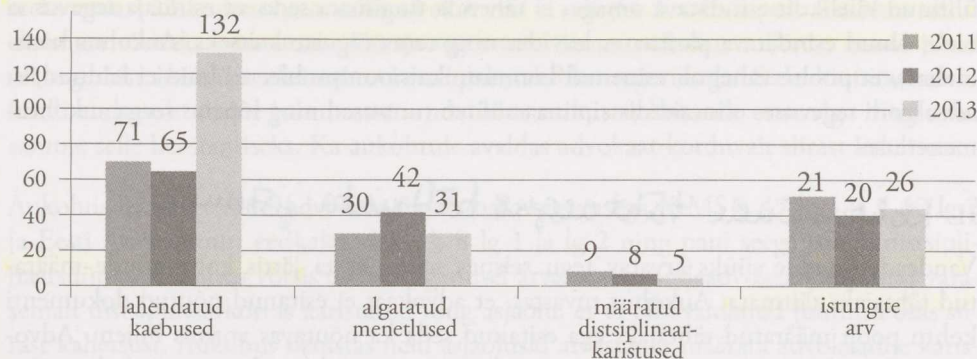
Ühel korral lõppes aukohtumenetlus poolte vahel kompromissi sõlmimisega, kolmel juhul oli kaebus esitatud AdvS § 16 lg 1 sätestatud tähtaega rikkudes. Ülejäänud juhtudel on aukohus menetluse lõpetanud ilma distsiplinaarkaristust määramata, kui nendest 18 korral pidas aukohus vajalikuks juhtida advokaadi tähelepanu kutse-eeetika nõuete hoolsamale järgimisele.

64 korral otsustas aukohus aukohtumenetlust mitte algatada, nendest 6 korral pidas aukohus siiski vajalikuks advokaadi tähelepanu juhtida tema tegevuses esinevatele pisi-
minetustele.

Kuuel korral vaidlustati aukohtu otsused halduskohtus, kolmes asjas on kohtumenetlused veel pooleli. Kahel juhul jäeti kaebus rahuldamata ning ühel juhul lõpetati menetlus, kui võrd aukohus taastas ise aukohtumenetluse.

Peamised etteheited advokaadi tegevusele on järgnevad: rahuolematus kohtuotsusega, mida seostatakse ebarahuldava kaitsjatöö või esindusega, rahuolematus õigusteenuse kvaliteediga (kliendiülesande täitmata jätmine või selle ebapiisav täitmine, asjatundmatu õigusabi osutamine, kliendi huvides apellatsioon- või kassatsioonkaebuse esitamata jätmine jne), lugupidamatu suhtumine kohtu või kliendi suhtes, erinevad kommunikatsiooniprobleemid, huvide konfliktis tegutsemine, advokaadi tasuvaidlused.

Aukohtu statistikast annab ülevaate järgnev graafik:

Allpool antakse lühiülevaade mõningatest aruandeperioodil aukohtu poolt tehtud otsustest.

I

Peamine asjaolu, miks kohus kõrvaldas vandeadvokaat A riigi õigusabi osutamisest, seisnes selles, et kohtu hinnangul ei olnud riigi õigusabi saaja ja vandeadvokaat saavutanud täit töist kontakti ja usaldust, mis on aluseks edukale koostööle kohtumenetluses. Samuti leidis kohus, et vandeadvokaat on näidanud ennast isiku huvide kaitsmisel hooletuna.

Aukohtule esitatud materjalidest nähtus, et riigi õigusabi saaja heitis advokaadile ette peamiselt seda, et ta edastas riigi õigusabi saajale vastuhagi projekti alles vahetult enne kohtuistungit, mistõttu ei olnud isikul piisavalt aega, et sellega tutvuda. Samuti jättis advokaat teda informeerimata riigilõivu tasumise kohustusest. Kolmandaks taotles advokaat üksnes kahe tunnistaja ülekuulamist isiku poolt soovitud nelja asemel. Kokkuvõttes ei toetanud riigi õigusabi saaja advokaadi poolt koostatud ja esitatud vastuhagi. Vandeadvokaat selgitas, et kõik vastuhagiga seonduv oli kliendiga eelnevalt läbi räägitud. Advokaat järeldas, et kuivõrd klient ei võtnud advokaadiga enne kohtuistungit ühendust ega andnud tagasidet vastuhagi osas, siis sõlmitakse istungil kompromiss. Advokaat oli väga üllatunud, kui klient tema suhtes umbusaldust avaldas.

Aukohus mõõnis, et poolte vahel esinesid kommunikatsiooniprobleemid. Kuivõrd puudusid võimalused välja selgitamiseks, milline oli riigi õigusabi saaja ja advokaadi vaheline kokkulepe vastuhagi esitamise ja sellega seonduvate asjaolude osas, siis ei olnud võimalik üheselt välja selgitada, kelle tegevuse tulemusel käsitletav olukord tekkis. Ühest küljest oleks advokaat võinud olla aktiivsem riigi õigusabi saaja tahte väljaselgitamisel, kui see oli jäänud ebaselgeks, kuid samamoodi olid ka riigi õigusabi saajal

olemas kõik võimalused advokaadiga ühenduse võtmiseks. Asjaolu, et riigi õigusabi saaja ei võtnud enne kohtuistungit advokaadiga ühendust ning avaldas seejärel kohtuistungil tema suhtes umbusaldust, näitas, et riigi õigusabi saaja ei olnud ka enda poolt astunud samme tõhusa koostöö saavutamiseks. Aukohus leidis, et isik oleks pidanud ka ise näitama üles mõistlikku huvi oma õiguste kaitsmisel. Seetõttu ei leidnud aukohus, et konfliktne olukord oleks tekkinud üksnes advokaadi tegevuse tõttu või et oleks leidnud üheselt kinnitamist, et advokaat oli riigi õigusabi osutamisel hooletu. Lisaks soovis aukohus välja tuua, et asjaolu, et vandeadvokaadi poolt esitatud arvamus ei ühtinud täielikult esindatava omaga, ei tähenda tingimata seda, et esindaja tegevus ei oleks olnud esindatava parimates huvides ning tema õiguste kaitseks. Aukohus konstateeris, et poolte vahel oli esinenud kommunikatsiooniprobleem, kuid ei leidnud, et advokaadi tegevuses esinesid distsiplinaarsüüteo tunnused ning lõpetas seega aukohtumenetluse.

II Kohtunõude tähtaegse esitamata jätmine

Vandeadvokaadile süüks arvatav tegu seisnes selles, et ta jättis kohtunõude määratud tähtajaks täitmata. Aukohus tuvastas, et advokaat ei esitanud nõutud dokumenti kohtu poolt määratud tähtajaks ega esitanud seda ka nõutavas vormis hiljem. Advokaat põhjendas oma tegevust sellega, et tal ei õnnestunud esindatava seisukohta tähtajaks välja selgitada ning ta ei pidanud õigeks ilma selleta seisukohta esitada. Advokaat leidis, et arvestades TsMS § 2 eesmärki, oli õigem sellises olukorras selgitada kõigepealt esindatava seisukoht välja kohtuistungil ja esitada seejärel ka seisukoht istungil. Aukohus leidis, et advokaat oli kohustatud tegutsema ranges kooskõlas seadusega ning protsessuaalsed dokumendid tuleb esitada ettenähtud viisil ja tähtajaks. Kui esinesid advokaadist mittesõltuvad asjaolud, mis takistasid dokumendi tähtajalist esitamist, tulnuks kohtunikku sellest õigeaegselt informeerida. Aukohus taunis advokaadi tegevust dokumendi õigeaegse esitamata jätmise eest ja juhtis advokaadi tähelepanu eetikakoodeksi § 20 lõikele 1, mis kohustab advokaati olema suhtlemisel kohtuga väerikas, korrektne ja lugupidav nii kõnes, kirjas kui ka teos.

Arvestades advokaadi selgitusi juhtunu osas ning seda, et advokaat avaldas kahetsust dokumendi õigeaegse esitamata jätmise osas, pidas aukohus usaldusväärseks advokaadi selgitusi, mille kohaselt ei olnud ta kohtunõuet sihilikult eiranud või suhtunud riigi õigusabi osutamisse hooletult. Arvestades ka asjaolu, et advokaati ei ole varasemalt distsiplinaarkorras karistatud, pidas aukohus võimalikuks piirduda advokaadi tähelepanu juhtimisega.

III Kaebuse tähtaegse esitamata jätmine

Vandeadvokaadile süüks arvatav tegu seisnes selles, et ta esitas kassatsiooniteate tähtaega rikkudes, mistõttu ei võetud ka kassatsioonkaebust menetlusse. Advokaat aukohtu istungil osaleda ei soovinud ning avaldas siirast kahetsust, et selline minetus aset leidis.

Kriminaalmenetluse seadustiku (KrMS) § 45 lg 5 kohaselt on määratud kaitsja kohustatud kriminaalmenetluses osalema kuni kriminaalasja kassatsiooni korras läbivaatamise lõpuni. KrMS § 47 lg 2 ja advokaadi kutse-eetika normid kohustavad advokaati kasutama kaitsealuse õiguste ja huvide kaitseks kõiki vahendeid ja viise, et isiku

huvid oleksid parimal moel kaitstud (Eesti Advokatuuri eetikakoodeksi § 8 lg 1 ja lg 2). Sellest tulenevalt peab advokaat olema äärmiselt hoolas ka kõikide menetluslike tähtaegade järgimise suhtes, vastasel juhul võivad kaitsealuse huvid saada kahjustada. Aukohus selgitas välja, et antud juhtumil hilines advokaat kassatsiooniteate esitamisega, mille tulemusel jäid kaitsealuse huvid tagamata. Aukohus konstateeris, et isik ei saanud advokaadi tegevuse tõttu realiseerida oma kaebeõigust, mis on käsitletav isiku õiguste kaitseta jätmisena. Kuna kriminaalmenetluses on kassatsiooni esitamise õigus advokaadist kaitstjal ning kaitsealune seda ise teha ei saa, on väga oluline, et advokaat teeks endast kõik oleneva, et selliseid eksimusi ei esineks. Seetõttu peab aukohus sellist eksimust tõsiseks minetuseks kaitseja tegevuses. Samas aukohus mõõnis, antud juhul oli tegemist inimliku eksimuse, mitte pahatahtliku tegevusega. Seda kinnitas advokaadi enda suhtumine juhtunusse – advokaat tunnistas koheselt oma viga ning astus samme selle heastamiseks. Ka aukohtule avaldas advokaat korduvalt siirast kahetsust.

Aukohus leidis, et vandeadvokaat rikkus oma tegevusega KrMS § 45 lg 5 ja § 47 lg 2 ja Eesti Advokatuuri eetikakoodeksi § 8 lg 1 ja lg 2 ning pani seega toime distsiplinaarsüüteo. Aukohus võttis otsuse tegemisel arvesse, et vandeadvokaati ei olnud varasemalt distsiplinaarkorras karistatud ning asjaolu, et ta oli avaldanud juhtunu osas siirast kahetsust. Aukohus otsustas neid asjaolusid arvestades määrata advokaadile karistuseks advokatuuriseaduse § 19 lg 2 p 1 alusel noomituse.

IV

Advokaadile süüks arvatav tegu seisnes selles, et:

- tema poolt esitatud määruskaebused nn vahistamisasjades olid peaaegu identsed, millest võis järeldada, et advokaat oli koostanud määruskaebuse „põhja“, milles muutis vaid faktilisi asjaolusid, mis omakorda seadis kahtluse alla selle, kas advokaat oli kaitsejана tegutsedes juhindunud oma tegevuses KrMS § 47 lg-st 2 § ja eetikakoodeksi §-dest 8 ja 14 lg-st 2;
- advokaat oli esitanud põhjendamatu kaitsejatasu taotluseid, mis võis olla käsitletav riigi õigusabi jaoks eraldatud rahaliste vahendite pahatahtliku kasutamise või isegi menetluskelmusena;
- advokaat ei olnud suhtlemisel kohtuga järginud eetikakoodeksi §-e 9 ja 20 lg 1, mis kohustavad advokaati suhtlemisel kohtuga olema aus, väärrikas ja lugupidav.
- advokaadi poolt kriminaalasjas esitatud apellatsioonkaebus ei vastanud seaduses sätestatud nõuetele.

Aukohus tutvus nimetatud määruskaebustega ning mõõnis, et määruskaebused olid võrdlemisi sarnased. Samas ei leidnud aukohus, et sellest järelduks tingimata asjaolu, et advokaat ei olnud määruskaebuse koostamisel süüvinud konkreetse asja sisusse või kaitsetööd seaduses nõutaval viisil teostanud. Nagu ka kohtunik ise oma pöördumises leidis, võis nn vahistamisasjades olla kaitse teostamine väga keeruline. Ka aukohus jagas seda seisukohta ning esitas alljärgnevalt põhjendused.

KrMS § 386 on sätestatud määruskaebusele esitatavad nõuded. Lisaks faktilistele asjaoludele tuleb määruskaebuses välja tuua see, millises osas määrust vaidlustatakse, taotluse sisu ja põhjendused. Kuna käsitletaval juhul oli tegemist nn vahistamismääruste peale esitatud määruskaebustega, siis sisuliselt oli kaitstjal võimalik vaidlustada

määrust üksnes selles osas, millega kohaldati kaitsealuse suhtes tõkendina vahistamist ning taotleda selle tühistamist. Vahistamise kohaldamise alused on sätestatud KrMS § 130 lg 2. KrMS § 130 lg 2 kohaselt võib isiku suhtes kohaldada tõkendina vahistamist siis, kui kahtlustatav või süüdistatav võib hakata kriminaalmenetlusest kõrvale hoidma või jätkuvalt toime panna kuritegusid. Seega oli kaitsjal tõepoolest sisuliselt kaks asjaolu, millest ta taotluse põhjendamisel lähtuda sai. Aukohtu hinnangul tuli sellega advokaadi tegevuse hindamisel ka arvestada.

Kohtu poolt lisatud määruskaebustest nähtus, et valdavalt põhjendatakse vahistamise kohaldamist seoses asjaoluga, et vastasel juhul võib isik jätkuvalt kuritegusid toime panna. Aukohus tõdes, et sellises olukorras, kus kaitsealune on ka varasemalt korduvalt karistatud, teda kahtlustatakse uuesti raskeliigilise kuriteo toimepanemises ning ta on selle toime pannud tingimusliku karistuse kandmise ajal, võib olla keeruline kohtule veenvalt põhjendada, miks kaitsealune sellel korral uusi kuritegusid toime ei pane. Samas oli kaitsja kohustatud tegutsema oma kaitsealuse huvides ja olukorras, kus kaitsealune soovib vahistamise määrust vaidlustada, oli kaitsja kohustatud seda tegema seaduses ettenähtud viise ja võimalusi kasutades. Tulles tagasi käsitletavate määruskaebuste juurde, siis aukohus ei näinud midagi taunimisväärset selles, et määruskaebused olid oma ülesehituselt sarnased, st esmalt olid ära toodud kõik asjakohased faktilised asjaolud, seejärel taotlus ning selle põhjendused. Põhjendused olid määruskaebustes tõepoolest sarnased ja võrdlemisi napid, kuid aukohus leidis, et ilmselt oli see tingitud asjaolust, et kaitsjal ei olnud täiendavaid asjakohaseid argumente lisada. Samas nähtus, et kus võimalik, oli advokaat oma kaitsealuse huvides toonud välja ka täiendavaid argumente. Aukohus pidas advokaadi selgitusi nende asjaolude kohta eluliselt veenvateks. Seega oli aukohus pigem seisukohal, et tegemist ei olnud advokaadi pahatahtliku või hoolimatu tegevusega ja mõõnis, et määruskaebuste napisõnalisus oli ilmselt tingitud asjaolust, et advokaadil ei olnud selles olukorras võimalik muid asjakohaseid argumente oma kaitsealuse huvides välja tuua. Samas jagas aukohus kohtuniku seisukohta, et määruskaebuste esitamine ei tohiks muutuda eeltäidetud blankettide esitamiseks, vaid advokaat peab oma kutsetegevusse suhtuma äärmise hoolsuse ja kohusetundlikkusega.

Aukohtu hinnangul ei olnud võimalik esitatud materjalide pinnal teha järeldust, et advokaat oli oma tegevusega pannud toime distsiplinaarsüüteo seoses määruskaebuste ebakorrekse esitamisega, kuid soovis sellest olenemata pöörata advokaadi tähelepanu eetikakoodeksi § 8 lg 2, mille kohaselt peab advokaat kliendi ülesande täitmisel kasutama neid seadusega kooskõlas olevaid vahendeid ja viise, mis võimaldavad kliendi huve parimal moel kaitsta. Seejuures lähtub advokaat seadusest, oma teadmistest ja kogemustest ning südametunnistusest. Seega peab advokaat kaitsealuse huvides taotluse või kaebuste koostamisel kasutama oma teadmisi ja kutsealaseid oskuseid parimal võimalikul viisil, seal hulgas põhjalikult oma taotluseid põhjendama, et tagada efektiivne kaitseõigus.

Teiseks juhtis kohtunik tähelepanu kaitsjatasu taotlustele, mille advokaat oli lisanud igapähele neist osundatud määruskaebustest. Nimelt kinnitas kaitsja neis taotlustes eranditult, et sellise menetlusliku dokumendi koostamisele kulus tal igal korral 2 pooltundi. Kohtuniku hinnangul võis seda ajakulu vaadelda kahest aspektist – kas

advokaadil kulus tööpoolest selle koostamisele 2 pooltundi, mis viitab advokaadi äärmuslikult aeglasele toimimisele, või teine võimalus – osundatud taotlustes esitatakse sisuliselt valeandmeid ning tegemist on ilmselge riigi õigusabi osutamise jaoks eraldatud rahaliste vahendite kuritarvitamisega, mida kohtunik peab samuti täielikult lubamatuks (täiendavalt võib ehk spekuloida, kas pole karistusõiguslikult tegemist nn menetluskelmusega).

Aukohus juhtis tähelepanu riigi õigusabi seaduse § 22 lg 7, mille kohaselt kontrollib riigi õigusabi andmise otsustanud kohus, uurimisasutus või prokuratuur advokaadi esitatava taotluse õigsust ja põhjendatust ning määrab advokaadi taotluse alusel kindlaks riigi õigusabi osutamiseks kulutatud põhjendatud aja, riigi õigusabi osutamiseks tehtud põhjendatud toimingud ning riigi õigusabi osutamise eest advokaadile maksmisele kuuluva põhjendatud tasu ja riigi õigusabi osutamisel kantud vajalikud hüvitamisele kuuluvad kulud. Käesolevas lõikes sätestatu kindlaksmääramiseks võib kohus, uurimisasutus või prokuratuur nõuda advokaadilt lisaselgitusi või -dokumente.

Sellest tulenevalt on kohtu pädevuses kontrollida tasu taotluse põhjendatust ning olukorras, kus kohus peab seda põhjendamatuks, on kohtul võimalik tasu vähendada. Aukohtule ei esitatud kohtumäärust kaitsja tasu vähendamise kohta, milles oleks tuvastatud advokaadi pahauskne tegevus riigi õigusabi rahaliste vahendite kasutamisel. Tekkinud oli olukord, kus kohtunik oli oma pöördumises pidanud tasu taotluseid põhjendamatuks, samas advokaadi selgituste kohaselt nendes asjades, kus kohtunik oli olnud kohtukoosseisus, oli kohus advokaadile tasu taotletud suuruses välja mõistnud. Aukohus leidis, et olukorras, kus kohtunik ei pidanud tasu taotlust põhjendamatuks, oleks kohtunik võinud tasuküsimuse lahendada kohtumääruses.

Loomulikult on advokaat kohustatud tasutaotluste esitamisel lähtuma vastavast õiguslikust regulatsioonist ning kohtule tuleb esitada tõele vastavaid andmeid. Igasugune pahauskne tegevus, seal hulgas teadvalt alusetute tasutaotluste esitamine, ei ole kooskõlas advokaadi kutse-etikaga ning on täiesti lubamatu. Antud juhul ei leidnud aga kinnitamist, et advokaat oleks sellisel tegutsenud.

Kohtunik pööras oma avalduses tähelepanu kriminaalasjas esitatud tasutaotlusele, milles advokaat pidas vajalikuks jagada kohtuga teavet enda kohvi- ja puhkepauside, aga samuti väidetavate loominguiliste pauside kohta. Kohtunik pidas seda äärmiselt ebaõnnestunud ning ka advokaadile kohtuga suhtlemisel lubamatuks katseks väljenduda iroonilises/sarkastilises võtmes ja seda iseäranis olukorras, kus kohtu roll ja tegevus ei seisnenud mitte milleski muus kui kaitsjate tähelepanu pööramises seaduse selgesõnalisele regulatsioonile ning osundades, et seda tuleb täita kõigil. Kohtunik leidis, et advokaadi kirjeldatud käitumine on advokatuuri liikmele täiesti kohatu.

Aukohus, olles tutvunud käsitletava tasutaotlusega, nõustus kohtuniku seisukohaga, et sellises võtmes tasutaotluse esitamine ei ole advokaadile kohane. Aukohus leidis, et advokaat oli tasu taotlusesse märkinud informatsiooni, mis ilmselgelt ei olnud vajalik ning mida võis tööpoolest pidada irooniliseks tooniks. Advokaat peab suhtlemisel kohtuga olema väärkas ja lugupidav (etikakoodeks § 9 ja § 20 lg 1), kuid advokaadi tegevus ei olnud nende põhimõtetega kooskõlas, mistõttu pidas aukohus advokaadi

tegevust äärmiseks taunimisväärseks. Aukohus juhtis advokaadi tähelepanu sellele, et ta oli advokaadina kohustatud esitama menetlusdokumente korrektselt, suhtlema kohtuga lugupidavalt ja hoiduma advokatuuri mainet kahjustavast tegevusest.

Kohtunik juhtis oma pöördumises tähelepanu kriminaalasjas esitatud apellatsioonkaebusele. Kohtunik tõi välja, et kuigi apellatsioon oli kolmel A4 formaadis paberil, siis advokaadi sisulise kaitsetegevuse moodustas sellest 18 rida teksti. Apellatsioonile lisatud taotluse kohaselt kulutas advokaat vaatluse all oleva dokumendi koostamisele maksimaalselt seaduse kohaselt kompenseerimisele kuuluva aja, s.o 12 pooltundi. Kohtunik palus advokatuuri organil anda selle kohta oma hinnang.

Aukohtu hinnangul ei saa apellatsioonkaebuse sisu ja põhjalikkust alati hinnata kaebuse teksti pikkusega. Aukohus leidis, et see oleneb advokaadi eneseväljenduslaadist ja stiilist. Oluline on, et kaebus vastaks seadusele, selles oleks ära toodud asjas oluline ning et see oleks motiveeritud. Samuti tuleb apellatsioonkaebuses võtta arvesse kaitsealuse soove. Aukohus pidas tavapäraseks ka seda, et apellatsioonkaebuses tuuakse välja esimese astme kohtu seisukohad olulistest asjaoludes ja seotakse need advokaadi enda argumentidega.

Kutse-eeskirja reeglite kohaselt peab advokaadi osutatud õigusteenus olema asjatundlik ning põhinema tehiolude, tõendite, õigusaktide ja kohtupraktika põhjalikul uurimisel. KrMS § kohaselt § 47 lg 2 kohaselt on kaitsja kohustatud kasutama kõiki kaitsmisvahendeid ja -viise, mis ei ole seadusega keelatud, et selgitada kaitsealust õigustavad, mittesüüstavad ja karistust kergendavad asjaolud, ning andma talle muud kriminaalasjas vajalikku õigusabi. Neid põhimõtteid järgides peab advokaat koostama ka apellatsioonkaebuse. Aukohtul ei tekkinud esitatud materjalide pinnalt kahtlusi, et advokaadi poolt esitatud kaebus ei vastanud eeltoodud põhimõtetele.

Kokkuvõtvalt leidis aukohus, et advokaadi tegevuses esinesid minetused, mis puudutasid kohtuga suhtlemist ja menetlusdokumentide korrektset vormistamist. Aukohtu hinnangul ei olnud advokaadi tegevus kooskõlas eetikakoodeksi §-dega 9 ja 20 lg 1. Kuivõrd advokaat oli avaldanud kahel korral siirast kahetsust ning lubanud oma tegevuse viia kooskõlla kutse-eeskirja normidega, samuti asjaolu, et advokaati ei ole varasemalt distsiplinaarkorras karistatud, siis ei pidanud aukohus vajalikuks advokaadi distsiplinaarkorras karistamist, vaid piirdus advokaadi tegevuse taunimisega.

V Riigi õigusabi osutamata jätmise.

Vandeadvokaadile etteheidetav tegu seisnes riigi õigusabi osutamata jätmises (RÕS § 19 lg 1 rikkumine). Aukohus selgitas välja, et advokaat võttis vastu tsiviilasjas taotluse kaebajale riigi õigusabi osutamiseks. Aukohus pöördus maakohtu poole, et välja selgitada, milliseid toiminguid kõnesoleva asja raames tehti. Maakohtu vastuse kohaselt ei olnud riigi õigusabi saaja ega tema esindaja riigi õigusabi korras esitanud kohtule hagiavaldust. Seega tsiviilasja lahendamise raames määratud riigi õigusabi kohtuinfosüsteemi andmetel ei realiseerunud.

Aukohtul tekkisid seoses kaebusega mõned täiendavad küsimused, mistõttu pöördus aukohus kaebaja poole täiendava selgituse saamiseks. Aukohus palus kaebajal selgitada,

millised toimingud advokaat tema hinnangul tegemata jättis. Samuti palus aukohus kaebajal selgitada, kas ülaltoodud riigi õigusabi asi oli kaebaja ja advokaadi vaheline ainukene suhe või oli kaebajal advokaadiga ka mõnes teises asjas lepinguline suhe. Kõnesolevale järelepärimisele kaebaja ei vastanud.

Aukohus selgitas välja, et tsiviilasja raames ei esitanud vandeadvokaat tasutaotlust ning tasu selle asja raames välja ei makstud. Vandeadvokaat kinnitas aukohtu istungil suuliselt oma kirjalikus selgituses öeldut.

Aukohtu hinnangul ei leidnud väited kassatsioonkaebuse esitamata jätmise ega alusetult riigi õigusabi tasu saamise kohta kinnitamist. Aukohtule esitatud materjalidest nähtus, et tsiviilasjas, milles vandeadvokaat isiku esindajaks määrati, ei esitatud kohtule ühtegi avaldust. Seega ei olnud asi kassatsioonkaebuse esitamise etapis olnud ning advokaadil ei saanud ka sellest tulenevalt kassatsioonkaebuse esitamise kohustust olla. Puudusid andmed, et advokaadil oleks olnud kaebajaga mõnes muus asjas kokkulepe kassatsioonkaebuse koostamiseks ja esitamiseks. Kaebajale anti võimalus neid asjaolusid täpsustada ja selgitada, kuid kaebaja aukohtu pöördumisele ei vastanud. Väited, mis puudutasid isikule riigi õigusabi tasu maksmist, osutusid alusetuteks. Väited lubaduste kohta korraldada kaebaja ja Riigikogu liikme vahel kohtumine, osutusid paljasõnalisteks. Väited suhtlemise vältimise kohta ei leidnud küll otseselt kinnitamist, kuid aukohus mõõnis, et asjaolu, et riigi õigusabi tellimus tsiviilasjas oli täitmata, viitas kaebaja ja advokaadi vahelisele puudulikule suhtlemisele.

Aukohus on seisukohal, et advokaat võttis riigi õigusabi tellimuse küll vastu, kuid õigusabi osutama ei hakanud. Seda väidet ei lükanud ka advokaat ümber. Advokaat selgitas, et kaebaja avaldas talle, et oli kõikide oma küsimustega pöördunud teiste juristide poole. Aukohus mõõnis, et advokaat tegi sellest ilmselt järelduse, et kaebaja ei soovinud tema teenuseid ning seega ei asunud ta ka riigi õigusabi osutama. Aukohus juhtis advokaadi tähelepanu sellele, et kui advokaat on võtnud riigi õigusabi tellimuse täitmiseks, siis tuleb tal asuda seda osutama või kui selgub, et riigi õigusabi osutaja ei soovi tema teenuseid, tuleb tal riigi õigusabi osutamine korrektselt lõpetada. See tähendab, et advokaat oleks pidanud võtma riigi õigusabi saajalt selle kohta kirjaliku kinnituse. Vastasel juhul on advokaadil jätkuvalt kohustus riigi õigusabi osutada, kui isik peaks selleks soovi avaldama. Aukohus juhtis tähelepanu ka RÕS § 19 lõikele 1, mille kohaselt siis, kui advokaat on asunud riigi õigusabi korras õigusteenust osutama, on ta kohustatud seda tegema kuni asja lõpliku lahendamiseni, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti. Kui riigi õigusabi saaja taotleb seadusega vastuolus oleva huvi kaitset või kui riigi õigusabi saaja väidetav nõue ei põhine seadusel või kui puudub protsessuaalne võimalus kaitsta riigi õigusabi saaja õigusi ja huve, piirdub riigi õigusabi osutamine sellega, et advokaat põhjendab kirjalikult nimetatud asjaolusid riigi õigusabi saajale. Seega on advokaadi kohustus riigi õigusabi tellimuse vastuvõtmisel asuda viivitamatult õigusabi osutama ning ta on kohustatud seda tegema kuni asjas lõpliku lahendini. Kui ilmneb, et riigi õigusabi saaja taotleb seadusega vastuolus oleva huvi kaitset või kui riigi õigusabi saaja väidetav nõue ei põhine seadusel või kui puudub protsessuaalne võimalus kaitsta riigi õigusabi saaja õigusi ja huve, peab advokaat kirjalikult neid asjaolusid riigi õigusabi saajale selgitama. Advokaat ei avaldanud kordagi, et tegemist oleks olnud perspektiivitu asjaga või et ta oleks asja perspektiivitust riigi õigus-

abi saajale kirjalikult selgitanud. Samas leidis aukohus, et asjaolu, et isikule määrati riigi õigusabi üle kahe aasta tagasi ning isik pöördus alles nüüd kaebusega advokatuuri poole, kinnitas pigem advokaadi selgitusi, et kaebaja ei soovinud tema teenuseid. Kui võrd advokaat määrati isikule riigi õigusabi osutajaks vaid eelnimetatud tsiviilasjas, siis puudus advokaadil kohustus ja ka volitus kaebajale muudes asjades õigusabi osutada.

Aukohus leidis, et advokaadile võis ette heita antud juhul seda, et ta ei lõpetanud riigi õigusabi osutamist nõutaval viisil ära. Aukohus juhtis advokaadi tähelepanu sellele, et oma tööülesandeid täites peab olema hoolas ja korrektne. Samas ei pidanud aukohus advokaadi minetust selliseks, mis annaks alust advokaadi karistamiseks distsiplinaar-korras.

VI

Vandeadvokaadile süüks arvatav tegu seisnes selles, et ta ei täitnud pikema aja vältel võetud kaitsekohustusi, oli jätnud korduvalt ilmutata kohtuistungitele ning olnud menetlejatele ja advokatuurile pikema aja vältel kättesaamatu. Aukohtu istungil selgitas vandeadvokaat, et oli haige, millest tingituna ei olnud tal võimalik istungitel osaleda ega kohtunikke ka oma mitteilmumisest informeerida. Samadel asjaoludel ei olnud advokaadil võimalik vastata menetlejate ja advokatuuri pöördumistele. Aukohus palus vandeadvokaadil esitada eelneva kinnituseks haigusleht. Advokaat esitas patsiendi nõudmisel väljastatud tõendi. Tõendis oli märgitud, et patsiendi sõnade kohaselt sai ta löögi, mille tõttu oli traumeeritud pea ja nina piirkond, patsient tundis tugevat peavalu. Patsienti konsulteeris telefoni teel traumatoloog, sest ei saanud kodust lahkuda tervisliku seisundi tõttu. Advokaadil püsisid peavalud ja hooti pearinglus. Aukohus ei pidanud esitatud tõendit asjakohaseks. Nimelt ei kinnitanud esitatud tõend, et advokaat oleks olnud kõnesoleval perioodil haiguslehel ja töövõimetu. Aukohtu pärimise peale, miks advokaat ei avanud haiguslehte, kui ta tööpoolest oli töövõimetu, selgitas advokaat, et ei pidanud seda vajalikuks. Aukohus konstateeris, et seega puudusid tõendid kinnitamaks advokaadi selgitusi töövõimetuse osas seoses tervisliku seisundiga.

Aukohus leidis, et isegi, kui advokaat oli töövõimetu, oleks ta pidanud oma seisundist viivitamatult teavitama kohtuid, menetlejaid, kaitsealuseid ja advokatuuri ning vajadusel määrama enda asemele asenduskaitsja(d). Aukohus ei pidanud eluliselt veenvateks vandeadvokaadi selgitusi, et erinevatel põhjustel ei töötanud tal ei mobiiltelefon ega sülearvuti, mistõttu ei olnud advokaadil võimalik oma seisundist vajalikke adresse teavitada. Aukohus leidis, et kui advokaadil tööpoolest ei olnud võimalik sidevahendeid kasutada ning kodust lahkuda, oleks advokaat pidanud sellest olenemata leidma võimaluse kujunenud olukorra lahendamiseks. Advokaat peab oma töö korraldama selliselt, et tema töövõimetuse korral ei jääks tema kaitsealused kaitseta ning et ka kohtute, menetlejate töö ei oleks takistatud seoses sellega, et advokaadiga ei ole võimalik enam kui kuu aja vältel ühendust saada. Aukohtule ei esitatud ühtegi asjaolu, mis advokaadi tegevust põhjendaks. Seega leidis aukohus, et advokaat oli ilma mõjuva põhjusega jätnud täitmata kaitsekohustused ning suhtunud kohtutesse ja menetlejatesse lugupidamatult ning kahjustanud sellise tegevusega advokatuuri mainet tervikuna. Aukohus pidas sellist tegevust äärmiselt taunimisväärseks ja vandeadvokaadile lubamatuks.

Siinkohal pidas aukohus eriti kahetsusväärseks asjaolu, et aukohus oli vandeadvokaadi sarnastel asjaoludel varasema otsusega juba tunnistanud süüdi distsiplinaarsüüteoos ning määranud vandeadvokaadile karistuseks trahvi summas 500.00 eurot. See, et advokaat ei olnud oma tegevuses korrekture teinud, näitas seda, et advokaat ei olnud oma eksimusest aru saanud ega soovinud oma käitumist muuta.

Kohtuistungile mitteilmumise ja sellest kohtu mitte teavitamisega ning kohtu ja menetlejate korduvate pöördumiste järjepideva ignoreerimisega oli advokaat aukohtu hinnangul rikkunud järgnevaid kutse-eeetika nõudeid. Eetikakoodeksi § 9, mis kohustab advokaati käituma suhtlemisel klientide ja kohtutega ausalt ja väärikalt ning kooskõlas heade kommetega ja tavadega ning kutse-eeetika nõuetega. Advokaat peab hoiduma advokaadi kutset ja advokatuuri mainet kahjustavast käitumisest. Eetikakoodeksi § 20 lõike 1 vastu, mis kohustab advokaate olema kohtu suhtes lugupidav nii kõnes, kirjas kui teos ja lõike 2 vastu, mille kohaselt on advokaat kohustatud õigeaegselt teavitama kohut asjaoludest, mis võivad tingida kohtuistungil edasilükkamise. Samuti eetikakoodeksi § 23, mille kohaselt kehtivad eelnevad nõuded ka advokaadi suhtlemisel ametiasutuste ja isikutega.

Aukohus selgitas välja, et advokatuur oli sunnitud kaitseõiguse tagamiseks määrama isikutele uued kaitsjad, sest advokaat ei ilmunud kohtuistungitele ning oli menetlejatele ja kohtutele kättesaamatu enam kui kuu aja vältel. Sellise tegevusega rikkus advokaat aukohtu hinnangul riigi õigusabi seaduse § 19 lõiget 1, mille kohaselt on advokaat kohustatud osutama õigusabi kuni asja lõpliku lahendamiseni, kui ta on juba asunud riigi õigusabi korras õigusteenust osutama; kriminaalmenetluse seadustiku § 45 lõiget 5, mille kohaselt on määratud kaitsja kohustatud kriminaalmenetluses osalema kuni kriminaalmenetluse kassatsiooni korras läbivaatamise lõpuni ja ta võib omal algatusel keelduda kaitsekohustuse võtmisest või loobuda võetud kaitsekohustustest üksnes sama seadustiku § 46 lõikes 1 sätestatud alustel; § 44 lõiget 1, mille kohaselt ajavahe-
mikuks, mil kaitsja osavõtt kriminaalmenetlusest on takistatud, võib kaitsja nimetada enda asemele kriminaalmenetluse asenduskaitsja.

Nendel asjaoludel leidis aukohus, et advokaat oli suhtunud oma kaitseülesannetesse väga hooletult ja vääriks advokatuuri väljaheitmist. Aukohtu hinnangul puudusid mis tahes õigustavad asjaolud, mis advokaadi minetust kergendaksid. Samuti oli tähelepanuväärne, et advokaat oli sarnastel asjaoludel juba distsiplinaarsüüteoos süüdi tunnistanud ning karistus oli kehtiv. Vastutust kergendava asjaoluna arvestas aukohus advokaadi puhtsüdamlikku kahetsust ja lubadust, et selline olukord enam ei kordu. Aukohus võttis otsuse tegemisel arvesse asjaolu, et advokaat avaldas aukohtu istungil, et tal on kaks ülalpeetavat, kellest üks on alaealine. Advokaat avaldas, et ta on ainuke sissetulekut teeniv pereliige ning töökaotuse korral satuksid peale tema ka tema alaealine laps ja abikaasa äärmiselt raskesse olukorda. Lisaks kinnitas advokaat, et on tarvitusele võtnud meetmed vältimaks analoogsete olukordade kordumist tulevikus, st lubanud olla kättesaadav ja kindlustada vajadusel asenduskaitsja osavõtt kohtuistungitel või menetlustoimingutel. Advokaadi kinnitusele oli ta võtnud tööle assistendi. Neid asjaolusid arvestades määras aukohus vandeadvokaadile karistuseks advokatuuri-seaduse § 19 lg 2 p 2 alusel rahatrahvi summas 700.00 eurot. Aukohus pööras advokaadi tähelepanu sellele, et sarnaste rikkumiste kordumisel tulevikus ei pea aukohus

võimalikuks advokaadipoolseid avaldusi oma perekonna majandusliku seisukorra kohta otsuse tegemisel arvesse võtta.

VII

Vandeadvokaadile etteheidetav tegu seisnes kohtunõude täitmata jätmises, s.o laste esindajana lastele eestkoste määramise kohta kirjaliku arvamuse esitamata jätmises kohtule. Riigi õigusabi seaduse § 18 lõike 2 kohaselt kohustub advokaat, kes on võtnud riigi õigusabi ülesande täitmiseks, asuma viivitamata riigi õigusabi osutama ja korraldama oma tegevuse selliselt, et tal oleks võimalik õigeaegselt osaleda menetlustoimingutel. Advokaat tunnistas aukohtu istungil oma eksimust ning selgitas, et ta unustas võetud riigi õigusabi ülesande ära. Advokaat selgitas, et ta võttis tellimuse küll vastu, kuid ei printinud võetud tellimust RISist koheselt välja ning hiljem unustas selle sootuks. Selletõttu ei esitanud advokaat kohtule arvamust ja ei suhelnud ka esindatavatega. Advokaat avaldas siirast kahetsust juhtunu osas ja lubas tulevikus olla hoolsam. Aukohus möönis, et advokaat ei ole endale võetud riigi õigusabi osutamise kohustust täitnud nõutava hoolsusega ning taunis selles osas advokaadi tegevust. Kuigi aukohus pidas advokaadi selgitusi inimliku eksimuse kohta usaldusväärseteks, pidas aukohus vajalikuks rõhutada, et advokaat on kohustatud pidama käsitletavate ja menetluses olevate asjade nimekirja, milline kohustus tuleneb advokatuuriseaduse § 44 lõikest 1 punktist 3. Seega kohustas aukohus advokaati korraldama oma tegevuse selliselt, et tal oleks võetud tööülesannetest ja vajalikest menetlustähtaegadest korrektne ülevaade ning tegema endast kõik olenev, et tulevikus analoogseid juhtumeid ei esineks. Kuivõrd advokaat avaldas siirast kahetsust ja tegemist on väga pikaajase advokatuuri liikme ja vandeadvokaadiga, kellel puudusid varasemad rikkumised, ei pidanud aukohus vajalikuks advokaadi karistamist distsiplinaarkorras. Aukohus leidis, et antud juhul oli võimalik piirduda advokaadi tähelepanu juhtimisega eeltoodud asjaoludele.

VIII pankrotihaldurina tegutsenine

Advokaadile süüks arvatav tegu seisnes selles, et advokaat ei järginud advokatuuriseaduse § 41 lg 1 p 7 sätestatud, mille kohaselt on vandeadvokaat pädev pankrotihaldurina tegutsema siis, kui ta on koja liige. Nimelt jõustus 01.01.2010. a advokatuuriseaduse § 41 lg 1 p 7 sätestatud muudatus, mille kohaselt on vandeadvokaat pädev pankrotihaldurina tegutsema, kui ta on koja liige. KTS § 108 lg 2 kohaselt tuli avaldus koja liikmeks astumiseks esitada kahe kuu jooksul alates seaduse jõustumisest, seega hiljemalt 01.03.2010. a. Kui advokaat selle tähtaja jooksul koja liikmeks astumise avaldust ei esitanud, siis ei olnud tal enam õigust pankrotihaldurina tegutseda. KTS § 110 lg 2 kohaselt nendes asjades, kus advokaat oli määratud pankrotihalduriks või ajutiseks halduriks peale seadusemuudatust, s.o 01.01.2010. a, pidi kohus advokaadi PankrS § 68 sätestatud korras vabastama. Seega oli aukohtu hinnangul advokaadil kohustus astuda koja liikmeks või kui ta seda ei teinud, kohustus teavitada kohut pankrotihaldurina tegutsemise õiguse puudumisest. Aukohus selgitas välja, et vandeadvokaat seaduses ettenähtud tähtaja jooksul koja liikmeks ei astunud, samuti ei teavitanud ta kohut sellest, et tal puudub õigus pankrotihaldurina tegutsemiseks. Tõsi, advokaat teavitas asjaoomaseid kohtunikke 31.05.2010. a peale justiitsministri käskkirja väljastamist, millega võeti temalt ära pankrotihaldurina tegutsemise õigus, kuid aukohus leidis, et seadusest

tulenevalt oleks kohut pidanud teavitama koheselt peale 01.03.2010. a tähtaja saabumist. Seega ei teavitanud vandeadvokaat aukohtu hinnangul kohut õigeaegselt.

Advokaat selgitas, et ta oli seadusemuudatusest teadlik, kuid oli seisukohal, et tema suhtes seadusemuudatus tagasiulatuvat jõudu ei oma ning seega ei mõjuta koja liikmeks astumine või mitte astumine tema õigust pankrotihaldurina tegutseda. Sellel põhjusel ei esitanud advokaat avaldust koja liikmeks astumiseks ega teavitanud sellest ka kohut. Muuhulgas leidis advokaat, et selline kohustus on põhiseadusevastane. Advokaat vaidlustas justiitsministri käskkirja halduskohtus. Aukohus tutvus asjas tehtud kohtulahendiga. Sellest nähtus, et kohus jättis vandeadvokaadi kaebuse rahuldamata ja leidis, et keeld tegutseda alates 01.03.2013. a ilma koja liikmeks olemiseta pankrotihaldurina tulenes AdvS § 41 lg 1 p 7, PankrS § 57 lg 3, KTS § 108 lg 2 ja KTS § 110 lg 2 koosmõjust. Samuti asus kohus seisukohale, et kohustus koja liikmeks astuda ei ole põhiseadusevastane. Kohus tõi välja, et see piirab küll ettevõtlusvabadust, kuid riive on eesmärgipärane ja proportsionaalne. Pankrotihaldurina tegutsemist ei ole alust pidada õigusteenuse osutamise, s.o advokaadi igapäevatöö, olemuslikuks osaks. Seetõttu ei ole õigustatud ka advokaadi ootus, et advokatuuri liikmeks olemine on igal juhul piisav ka pankrotihaldurina tegutsemise korral. Asjaolu, et seadusandja on advokaatidele andnud pädevuse tegutseda pankrotihaldurina, ei tähenda, et kutseühingusse kuulumise nõue oleks lubamatu. Ühtlasi tõi kohus välja, et advokaadi sisulist pädevust ei ole piiratud, loodud on vaid üks täiendav formaalne tingimus. Seejuures oli advokaatidele, kes koja liikmeks astuda ei soovinud, tagatud õigus viia lõpuni pankrotimenetlused, kus nad olid enne seadusemuudatust, s.o 01.01.2010. a, halduriks määratud. Aukohus nõustus kohtu seisukohaga ning leidis, et advokaadi käsitus kehtivast seadusandlusest ei olnud õige. Aukohus taunis advokaadi tegevust kohtu õigeaegse teavitamata jätmise eest ning leidis, et selline tegevus oli vastuolus advokaadi kutseetika nende normidega, mis kohustavad advokaati suhtlemisel kohtuga olema lugupidav ja aus ning keelavad advokaadil tahtlikult kohut eksitusse viia ja esitada kohtule teadvalt ebaõiget või eksitavat teavet (eetikakoodeksi § 21 lg 2; § 9 lg 1). Aukohtu hinnangul oli teadvalt õigusvastane tegutsemine taunimisväärne ning vastuolus advokatuuriseaduse § 23 lg 1 p 5, mille kohaselt on advokaat aus ja kõlbeline.

Aukohus konstateeris, et vandeadvokaadi tegevus ei olnud täiel määral kooskõlas seaduse ja kutse-eetika normidega. Samas omas aukohtu hinnangul tähtsust see, et advokaat oli tegutsenud ilmselt veendumusel, et 01.01.2010. a kehtima hakanud regulatsioon temale ei laiene või vastasel juhul on põhiseadusega vastuolus. Seda kinnitas ilmekalt ka fakt, et advokaat vaidlustas justiitsministri käskkirja, mille raames tõstatas ka võimaliku põhiseadusega vastuolu küsimuse. Kuigi kohus jõudis advokaadist erinevale seisukohale ning ka aukohus jagas kohtu seisukohta, siis kinnitas see seda, et advokaadi tegevus ei olnud sihilikult pahatahtlik. Teiseks arvestas aukohus otsuse tegemisel seda, et advokaat oli aukohtu otsuse tegemise hetkeks astunud koja liikmeks, esitades avalduse selleks 8 päeva hiljem kaebuse esitamisest aukohtule. Seega oli advokaat viinud oma tegevuse seadusega kooskõlla ning kaebuse aktuaalsus oli minetatud. Nendel põhjustel leidis aukohus, et aukohtumenetluse võis advokaadi suhtes lõpetada, piirdudes advokaadi tegevuse taunimisega, kuid ilma distsiplinaarkaristust määramata.

IX

Advokaadile etteheidetavad teod seisnesid järgnevas:

- advokaat ei olnud oma kaitsealusega nõutaval viisil suhelnud ja seega ei olnud ka kaitseülesandeid korrektselt täitnud;
- advokaat ei olnud kättesaadav ametiasutusele;
- oma käitumisega väljendas advokaat lugupidamatust menetlejatesse, häirides oluliselt oma tegevusega nende tööd.

Aukohtu hinnangul leidsid etteheited, mis puudutasid advokaadi puudulikku suhtlemist kaitsealuse ja saatkonnaga, aukohtumenetluses kinnitamist. Aukohus selgitas välja, et advokaat, olles saanud teada, et tema kaitsealune oli esitanud apellatsioonkaebuse, ei võtnud sellest hoolimata oma kaitsealusega ühendust. Advokaadi selgitused, mille kohaselt ei pidanud advokaat õigeks kaitsealusega ühendust võtta, kuivõrd kaebuses oli esitatud etteheiteid ka tema tegevusele, ei olnud aukohtu hinnangul asjakohased. Aukohtu hinnangul ei saanud antud juhul advokaadile küll ette heita seda, et ta ei koostanud apellatsioonkaebust, kuivõrd kaitsealune oli ise kirjalikult kinnitanud, et ta ei soovi seda ning oli huvitatud võimalikult kiirest riigist väljasaatmisest, kuid olukorras, kus oli ilmnenud, et kaitsealuse positsioon oli muutunud, ei saanud kaitsja kliendiga suhtlemisest kõrvale hoiduda. Vastupidi, advokaat oleks pidanud olema asjaolude väljaselgitamisel aktiivne. Asjaolu, et varasemalt oli kaitsealune andnud kirjaliku kinnituse edasikaebamisest loobumise kohta, ei tähendanud, et kui kaitsealuse positsioon muutus, ei oleks advokaat pidanud kaitseüleannete täitmist jätkama. Aukohus juhtis tähelepanu KrMS § 45 lg 5 ja RÕS § 19 lg 1, mille kohaselt on advokaat kohustatud kaitseülesandeid täitma kuni asjas lõpliku lahendi tegemiseni. Samuti eetikakoodeksi § 8 lg 2, mis kohustab advokaati tegema endast kõik oleneva, et kliendi huvid oleksid parimal moel kaitstud. Lisaks oli kaitsealune saatkonnale väitnud, et ta üritas enne kaebuse esitamist advokaadiga ühendust saada, kuid see ei õnnestunud. Kuna advokaat seda eitas ning puudusid kirjalikud dokumendid ühe või teise osapoole väidete kinnitamiseks, puudusid aukohtul võimalused vasturääkivuste kõrvaldamiseks. Kahtluseid, mida pole võimalik kõrvaldada, tõlgendatakse distsiplinaarsüüteo kahtlustatava isiku kasuks.

Saatkonna pöördumise kohaselt ei õnnestunud neil advokaadiga hoolimata korduvalt katsetest ühendust saada. Lõpuks õnnestus see advokatuuri sekkumisel. Eetikakoodeksi § 14 lg 21 kohaselt peab advokaat kliendile selgitama, missugused on võimalused ja eeldused kliendi poolt soovitava lahenduse saavutamiseks. Eetikakoodeksi § 15 kohaselt on advokaat kohustatud kliendilt saadud ülesande täitma hoolikalt ja täpselt vastavalt kliendiga sõlmitud lepingule. Eelnimetatu sõnastus iseenesest näeb ette advokaadi kliendiga kohtumise/suhtlemise vajaduse. Eetikakoodeksi § 22 lõike 1 kohaselt on advokaat kohustatud kohtus käituma väärikalt, korrektselt ja kohtu suhtes lugupidavalt nii kõnes, kirjas kui teos. Eetikakoodeksi § 23 kohaselt kehtivad nõuded, mis kehtivad advokaadi suhtlemisel kohtuga, ka advokaadi suhtlemisel vahekohtuga ning muude ametiasutuste ja isikutega. Aukohtu hinnangul ei olnud advokaadi tegevus nimetatud kutse-eetika normidega täiel määral kooskõlas, kui ta ei olnud piisavalt suhelnud kliendiga ja oli tinginud kliendi pöördumise abi saamiseks saatkonna poole ning uurijate pöördumise advokatuuri poole. Aukohus juhtis tähelepanu sellele, et advokaat peab olema advokaadibüroo lahtioleku ajal kättesaadav ning suhtuma ameti-

asutuste pöördumistesse lugupidavalt, vastates neile mõistliku aja jooksul. Advokaat ei saa põhjustada olukorda, kus temaga ühenduse saamiseks on isikud sunnitud pöörduma advokatuuri poole.

Etteheited advokaadi lahkumise kohta ülekuulamiselt 20 minutiks ei leidnud kinnitamist. Viimast asjaolu oli Ringkonnakohus kontrollinud ja määrusega kriminaalasjas üheselt ümber lükanud. Aukohus leidis, et kaebuses esitatud etteheited, mis puudutasid advokaadi lugupidamatut suhtumist menetlejatesse seoses pidevate hilinemistega menetlustoimingutele, menetlustoimingutel ebamõistlikult pikkade vaheaegade palumisega ja menetlustoimingutel kõrvaliste asjadega tegelemisega, olid põhjendatud.

Eetikakoodeksi § 22 lõike 1 kohaselt on advokaat kohustatud kohtus käituma väärilt, korrektselt ja kohtu suhtes lugupidavalt nii kõnes, kirjas kui teos. Eetikakoodeksi § 23 kohaselt kehtivad nõuded, mis kehtivad advokaadi suhtlemisel kohtuga, ka advokaadi suhtlemisel vahekohtuga ning muude ametiasutuste ja isikutega. Advokaat peab käituma lugupidavalt ja väärilt. Aukohus leidis, et advokaadi tegevus ei olnud eelnevalt määratud põhimõtetele kooskõlas.

Aukohus leidis, et oli kahetsusväärne, et tegemist ei olnud ühekordse juhtumi, vaid advokaadi süsteemse käitumisega. Aukohus mõistis, et töös võib ette tulla erakorralisi olukordi, kus objektiivsetel põhjustel hilinetakse menetlustoimingule või osutub vajalikuks paluda menetlejalt vaheaega kiireloomulise tööülesande täitmiseks. Samas nähtus esitatud kaebustest, et vandeadvokaadi puhul ei olnud tegemist harvaesinevate juhtudega, vaid pigem tavapärase praktikaga. Aukohtu hinnangul ei olnud selline tegevus vandeadvokaadile kohane ja oli äärmiselt taunimisväärne. Advokaat peab olema suhtlemisel menetlejatega lugupidav, st muuhulgas korraldama oma tegevuse selliselt, et ta ilmub õigeaks ajaks toimingutele, ei tegele kõrvaliste asjadega ega häiri muul viisil menetlejate tööd. Aukohus leidis, et selline järjepidev lugupidamatu käitumine kahjustab ka advokatuuri mainet tervikuna.

Advokaat põhjendas oma tegevust kehvade tööplaneerimisega. Aukohus ei pidanud seda põhjendust asjakohaseks, kuna advokaat ei või võtta endale tööülesannet, kui tema töökoormus seda ei võimalda. Kui advokaat on tööga liialt koormatud, tekitab paratamatult küsitavusi ka see, milline on advokaadi poolt osutatava õigusabi kvaliteet. RIS andmebaas kinnitas vandeadvokaadi suurt töökoormust, mis ilmselt tingibki kirjeldatud minetuste tekkimist igapäevaste tööülesannete täitmisel ja mille tõttu kannatab nii oma tegevuse planeerimine kui ka kliendile osutatava teenuse kvaliteet.

Eeltoodud asjaolusid arvestades oli advokaat oma tegevusega toime pannud distsiplinaarsüüteo, mis seisnes eetikakoodeksi § 8 lg 2, § 22 lg 1 ja § 23 rikkumises ja mis väärilt aukohtu hinnangul advokaadi karistamist AdvS § 19 lg 2 p 1 alusel noomitusiga. Aukohus võttis otsuse tegemisel arvesse, et advokaadil puudusid kehtivad distsiplinaarkaristused.

X

Vandeadvokaadile etteheidetav tegu seisnes mitte nõuetekohases riigi õigusabi osutamises. Aukohus selgitas välja, et advokaat oli kahes kohtumenetluses, kus ta osales

lapse esindajana, esitanud kohtule oma kirjaliku arvamuse lapse hooldusõiguse küsimuses ilma, et ta oleks last ära kuulanud.

Aukohus leidis, et lapse esindajana peab advokaat suhtuma lapsesse nagu tavapärasesse klienti, arvestades samas alaealistele omaseid erisusi. TsMS §-st 5521 tuleneb kohtule kohustus vähemalt 10-aastane laps ära kuulata. Aukohtu hinnangul tuleneb eeltoodust, et üle 10-aastase lapsega peab üldjuhul ka advokaat olema eelnevalt suhelnud, seda muuhulgas ka eesmärgil, et last kohtu poolt ülekuulamiseks ette valmistada. Aukohus möönis, et alla 10-aastase lapse puhul on lapsega vestlemise vajalikkus advokaadi diskretsiooniotsus. Aukohus pidas vajalikuks rõhutada, et kuivõrd advokaat osales menetluses alaealise lapse esindajana, pidi advokaat juhinduma oma tegevuses just lapse huvidest ja ei saanud oma seisukohti kujundada üksnes kolmandate isikute arvamusele tuginedes. Aukohtu hinnangul võis kohtule sisulise arvamuse andmine lapse hooldusõiguse küsimuses, ilma last ära kuulamata, olla ebapiisav ning ei pruukinud lapse huve parimal viisil kaitsta. Seega pidi advokaat sisulise hinnangu andmisel lapse hooldusõiguse küsimuses lapse ära kuulama, kui lapse vanus, sotsiaalne küpsus jm seda võimaldavad. Vastasel juhul ei olnud advokaadil võimalik kohtule asjakohast arvamust esitada ning lapse huvid võisid jääda sisulise kaitseta. Kuivõrd antud juhul andis advokaat lapse esindajana kohtule lapse hooldusõiguse küsimuses sisulise arvamuse ilma, et ta oleks last ära kuulanud, eksis advokaat eetikakoodeksi § 8 lõike 1 ja lõike 2 vastu, mis kohustavad advokaati kasutama kliendi huvides kõiki vahendeid ja viise, et kliendi parimad huvid oleksid kaitstud.

Kuivõrd advokaat avaldas istungil siirast kahetsust ja möönis, et ta oleks pidanud lapsega suhtlema ning lubas edaspidi õigusabi osutamisel juhinduda eeltoodud põhimõtetest, pidas aukohus võimalikuks piirduda advokaadi tegevuse taunimisega. Aukohtu hinnangul oli advokaat oma eksimusest aru saanud, mistõttu ei pidanud aukohus vajalikuks advokaati distsiplinaarkorras karistada. Aukohus võttis otsuse tegemisel arvesse ka asjaolu, et advokaati ei olnud varasemalt distsiplinaarkorras karistatud.

XI

V.S. esindajaks riigi õigusabi korras oli advokaat B ning alates 07.12.2012. a asus V.S.-i esindajaks kokkuleppe korras vandeadvokaat C. Aukohus oli seisukohal, et sellest hetkest lõppesid ka määratud kaitsja volitused isiku esindamiseks. Eetikakoodeksi § 7 lg 3 sätestab, et kui advokaat võtab vastu ülesande esindada või kaitsta isikut, kelle esindamiseks või kaitsmiseks on advokaadile teadvalt riigi õigusabi osutamiseks määratud teine advokaat, on kokkuleppel ülesande vastu võtnud advokaat kohustatud sellest viivitamata teavitama õigusabi osutamiseks määratud advokaati. Tulenevalt advokaatide selgitusest asus aukohus seisukohale, et vandeadvokaat C ei teavitanud advokaat B-d asjaolust, et on asunud V.S.-i kaitsma, vaid advokaat B sai sellest teada V.S.-lt. Seega ei ole vandeadvokaat C täitnud eetikakoodeksi § 7 lõikest 3 tulenevat kohustust.

Vandeadvokaadi vanemabi B, pärast kokkuleppelise kaitsja poolt ülesande vastuvõtmist, ei osalenud kahel menetlustoimingul advokatuuri poolt V.S.-le määratud kaitsjana. Samuti ei nimetanud vandeadvokaadi vanemabi B-d enda asemele asenduskaitsjaks isiku kokkuleppeline kaitsja vandeadvokaat C. Riigi õigusabi seaduse § 6 lõige 2

sätetab, et riigi õigusabi on õigustatud isik saama kriminaalmenetluses, oma majanduslikust seisundist sõltumata, füüsilisest isikust kahtlustatav või süüdistatav, kes ei ole kaitsjat valinud kokkuleppel ja kelle kriminaalasjas on kaitsja osavõtt seaduse järgi kohustuslik või kes taotleb kaitsja osavõttu. Seega ei saa olla isikul, kellel on valitud lepinguline kaitsja, samaaegselt ka määratud korras kaitsja, kuivõrd alus riigi õigusabi saamiseks on ära langenud. Seega lõppes määratud korras kaitse selles asjas 07.12.2012. a, kui kaitseülesandeid asus kokkuleppel kaitsjana täitma vandeadvokaat C. Juhul, kui isik vajaks taaskord õigusteenust riigi õigusabi korras, tuleb selleks esitada uus taotlus riigi õigusabi osutaja määramiseks.

Riigi õigusabi osutamisel on oluline, et advokaadile volitus esindamiseks tuleks üksnes ja ainult sellest, et advokatuur on nimetanud advokaadi riigi õigusabi osutama ja siinjuures ei ole määrav kliendi tahe. Advokaat peab enne riigi õigusabi korras õigusteenuse osutamist veenduma, et tal on selleks vajalikud volitused olemas.

Aukohus juhtis ka tähelepanu Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 10.01.2013. a määrusele nr 3-1-1-124-12, milles kolleegium märkis, et KrMS § 44 lg 1 kohaselt võib kaitsja ajavahemikuks, mil tema osavõtt kriminaalmenetlusest on takistatud, nimetada enda asemele kriminaalmenetluse asenduskaitsja. See tähendab, et asenduskaitsja saab määrata üksnes juba määratud või valitud kaitsja. Tegemist on imperatiivse ja grammatiliselt väga selge normiga, mille eiramine menetleja poolt mistahes põhjendustel ei ole lubatav. Viimast kinnitab ka RÕS § 18 lõikes 2 sätestatu, mille kohaselt ei ole kohtul, prokuratuuril ega uurimisasutusel õigust leppida advokaadiga kokku riigi õigusabi osutamiseks ega määrata riigi õigusabi osutavat advokaati. Seega on KrMS § 44 lõike 1 kohaselt asenduskaitsja määramise õigus üksnes kaitsjal. See tähendab ka seda, et kohtul ja teistel menetlejal puudub pädevus asenduskaitsja nimetamiseks või taotlemiseks riigi õigusabi korras. KrMS § 43 lg 2 p 3 kohaselt määrab kaitsja uurimisasutuse, prokuratuuri või kohtu taotlusel advokatuur, kui valitud kaitsja ei saa 12 tunni jooksul, arvestades isiku kahtlustatavana kinnipidamisest, või muudel juhtudel 24 tunni jooksul, arvates kahtlustatava või süüdistatavaga kaitsekokkuleppe sõlmimisest või menetleja juurde kutsumisest, asuda kaitseülesandeid täitma ja ta ei ole endale nimetanud asenduskaitsjat. Nimetatud säte reguleerib kaitsja, mitte asenduskaitsja, määramist. Seetõttu oli aukohus seisukohal, et nimetatud sätte eesmärgiks ei ole asenduskaitsja määramine mõneks menetlustoiminguks, kui valitud kaitsja ei saa mõnel menetlustoimingul osaleda. Samuti ei reguleeri nimetatud säte selle sõnastust arvestades olukorda, kus menetluse keskel mõne üksiku menetlustoimingu läbiviimiseks pakutud tähtaeg kaitsjale ei sobi.

Seega nähtus materjalidest, et vandeadvokaadi vanemabi B ei omanud volitusi isiku kaitsmiseks menetlustoimingutel asenduskaitses korras ega ka esindamaks riigi õigusabi korras.

XII

KrMS § 44 lg 1 kohaselt võib kaitsja ajavahemikuks, mil tema osavõtt kriminaalmenetlusest on takistatud, nimetada enda asemele kriminaalmenetluse asenduskaitsja. See tähendab, et asenduskaitsja saab määrata juba määratud kaitsja ja seega oli antud asjas asenduskaitsja määramiseks volitatud üksnes kaitsja D. Aukohus oli seisukohal,

et advokaat, enne kui asub asenduskaitstjana õigusteenust osutama, peab olema tõsikindlalt veendunud, et teda on selleks nimetanud varasemalt määratud kaitsja. Käesoleval juhul ei olnud seda aga advokaat F teinud, vaid asus heauskselt õigusteenust asenduskaitstjana osutama.

Aukohtu hinnangul oli advokaat eeltoodust lähtuvalt rikkunud riigi õigusabi seaduse § 18 lg-s 2 sätestatud. Samas ei pidanud aukohus vajalikuks advokaati, arvestades juhtumi asjaolusid, distsiplinaarkorras karistada ning piirdus üksnes advokaadi tegevuse taunimisega. Eeskätt omas aukohtu arvates konkreetsel juhul tähtsust asjaolu, et advokaat asus kaitseülesandeid täitma prokurörielt saadud info alusel. Aukohtu hinnangul ei pidanud advokaat mõistlikult eeldama, et prokurör teavitab teda advokaat D-ga peetud telefonikõne sisust moonutatult. Advokaadil võis jääda vestlusest prokuröriiga mulje, et teine advokaat on teda KrMS § 44 lg 1 kohaselt asenduskaitstjaks nimetanud. Aukohus märkis, et advokaat pidanuks siiski vastava korralduse saama advokaat D-lt vahetult. Advokaat oli ka ise oma selgitustes möönnud, et ta oleks pidanud advokaat D-ga kindluse mõttes isiklikult vestlema asenduskaitstjana menetluses osalemise teemal. Aukohus arvestas ka asjaoluga, et osutatud õigusabi eest saadud tasu oli advokaat F advokatuurile tagastanud.

XIII

Eetikakoodeksi § 8 lõike 1 kohaselt peab advokaat õigusteenuse osutamisel tegutsema üksnes kliendi huvides, eelistades kliendi huve enda ja kolmandate isikute huvidele. Aukohtule esitatud tõendite pinnalt asus aukohus seisukohale, et advokaadipoolne tegevus oli tingitud üksnes kliendilt saadud juhistest. Aukohus pööras kaebaja tähelepanu asjaolule, et eetikakoodeksi § 4 lõike 6 kohaselt ei või advokaati samastada kliendi ülesande täitmise tõttu kliendiga ega kliendi kohtuasjaga, mistõttu kui kaebuse esitajal on pretensioone advokaadi kliendi tegevuse osas, siis tuleb nende osas pööruda isiku enda, mitte teda esindava advokaadi, vastu.

XIV

Aukohus pidas põhimõtteliselt taunimisväärseks advokaadi sellist tegevust, mis tekitas kahtlusi, et advokaat ei olnud käitunud ausalt ja väärilt ning kooskõlas heade kommetega ja tavadega ning kutse-eetika nõuetega ning ei olnud hoidunud advokaadi kutset ja advokatuuri mainet kahjustavast käitumisest. Lisaks taunis aukohus advokaadi suhtumist aukohtumenetluse, kuivõrd advokaat ei reageerinud aukohtu pöördumistele õigeaegselt ja piisava hoolsusega, samuti ei olnud koostööaldis suuliselt selgituste andmisel ning ei põhjendanud piisavalt, mis asjaoludele tuginedes tal ei ole seda võimalik teha.

Kuivõrd aukohtule esitatud tõendite kohaselt oli samade asjaolude kontrollimiseks algatatud advokaat J suhtes kriminaalmenetlus, siis ei pidanud aukohus võimalikuks ega otstarbekaks menetleda samasid asjaolusid paralleelselt aukohtumenetluse raames ning võtta selles osas seisukoht. Aukohus ei pidanud ka vajalikuks aukohtumenetluse peatamist kuni kriminaalmenetluse lõppemiseni, kuna advokaat oli esitanud advokaatuuri juhatusele avalduse arvata teda advokatuurist välja esimesel võimalusel.

XV

Aukohus oli seisukohal, et advokaadi poolt ei olnud eetilise võtta vastu ülesannet esindamaks asjas ühte poolt, teades, et asja menetlemisel olid vastaspoolteks isikud, kes olid mõlemad advokaadile perekonnatuttavad. Aukohtu hinnangul ei peaks advokaat valima perekonnatuttavate vahel, kumba esindada, vaid peaks eetilise advokaadina esindamisest keelduma või suunama mõne teise kolleegi poole.

XI

Aukohus tõdes, et advokaadibüroo ja kaebaja vahel ei olnud vaidlusaluse esinduse osas kliendilepingud sõlmitud kirjalikus vormis lepingudokumentidena, kuid aukohtule oli esitatud piisav kirjavahetus, mis tõendas poolte suhtlust, kokkuleppeid ja vastastikust informeeritust õigusteenuse osutamisest, volituste mahust ja menetluse käigust. Neil asjaoludel sai kirjaliku kliendilepingu puudumist lugeda mitteoluliseks puuduseks. Aukohus selgitas, et AdvS § 51 lg 1 ja eetikakoodeksi § 12 lg 5 kohustavad sõlmima õigusteenuse osutamise eest nõuetele vastava kliendilepingu, kuid seadus ei sea nimeetatud kliendilepingule kohustuslikku vormi (nt kirjalik, notariaalselt kinnitatud vms).

XVII

Eetikakoodeksi § 14 lg 2 kohaselt ei või advokaat kasutada kliendi huvide kaitsmiseks seadusega vastuolus olevaid viise ja vahendeid. Seega on advokaadi ülesandeks kriminaalmenetluse käigus kaitsta lubatud viise ja vahendeid kasutades oma kaitsealust. Advokaadi poolt raha laenamine tema kaitsealusega samas kriminaalasjas kahtlustavale isikule, mistahes summades, tekitas asjatuid kahtlusi, et advokaat võis soovida kasutada kaitsmiseks teiste hulgas ka vahendeid ja viisi, mis ei olnud seadusega kooskõlas. Aukohus pööras advokaadi tähelepanu asjaolule, et kuivõrd lisaks selle, et kohtumenetlus peab olema õiglane, peab see ka näima õiglane, siis advokaadi poolt raha laenamine tema kaitsealusega samas asjas kaassüüdistatavale oli taunimiseväärte teguviisi. Kaitsja peab oma tegevuses vältima tegevusi, mida on võimalik tõlgendada kaitseõiguse teostamiseks mitteseaduslike vahendite kasutamisenä.

XVIII

Aukohtu hinnangul oli advokaat rikkunud eetikakoodeksi § 20 lg-s 2 sätestatud. Aukohus tõdes, et antud juhul oli tegemist advokaadist sõltumatu tõrkega kirjavahetuses, kuid siiski lasus advokaadil kohustus veenduda, et e-kirjad jõuaksid kohtuni. Kuivõrd advokaadi poolt edastatud kohtumäärusest nähtub, et kohtuasi oli saanud aukohtu otsuse tegemise hetkeks lahenduse ning advokaat oli oma rikkumisest aru saanud ja vabandanud kohtu ees, ei pidanud aukohus vajalikuks advokaati juhtumi asjaolusid arvestades distsiplinaarkorras karistada ning piirdus üksnes advokaadi tegevuse taunimisega. Samuti juhtis aukohus advokaadi tähelepanu vajadusele olla oma kutsetegevuses hoolsam.

XIX

Tsiviilasjades nimetati riigi õigusabi osutajaks advokaat juunis 2012. a ja aukohtu menetluseni ei olnud advokaat esitanud kohtusse hagi, samas olid kaebajad ja advo-

kaat selles kokku leppinud. Kuivõrd hagi ei olnud esitatud kohtusse pea ühe aasta vältel, siis ei pidanud aukohus sellist advokaadi tegevust kliendi huvide parimaks kaitsmiseks ning seetõttu taunis advokaadi tegevust ja leidis, et advokaat peaks esitama kohtusse hagi viivitamatult.

XX

Aukohus jõudis seisukohale, et vandeadvokaadi tegevusele heideti ette järgnevat:

1. eetikakoodeksi § 8 lõike 1 rikkumist, kuivõrd advokaat ei tutvustanud kaebajale piisavalt toimiku materjale, avaldas suhtumist, et edasikaebamine ei ole mõistlik, ei tutvunud piisavalt põhjalikult toimikuga, jättis tähelepanuta olulised tõendid ja lisaks ei võimaldanud advokaat kaebajal õigeaegselt pöörduda apellatsioonkaebusega kohtu poole;
2. eetikakoodeksi § 14 lõikes 4 sätestatud nõude eiramist, sest kaebajal ei olnud võimalik advokaadiga ühendust saada ning ka maakohus kõrvaldas advokaadi RÕS § 20 lg 3¹ alusel menetlusest, kuna kaebaja oli avaldanud soovi apellatsioonkaebuse esitamiseks, mille esitamise tähtaeg oli 02.05.2013. a, aga 30.04.2013. a ei olnud kaitsja veel kaebajaga ühendust võtnud;
3. eetikakoodeksi § 9 lõike 1 rikkumist, sest ühel korral istus advokaat vahistatut süües ning ta pea oli toetatud vastu kinnipeetava kaela või pea piirkonda. Teisel korral hoidsid advokaat ja vahistatu vestluse ajal üle laua käest kinni, samuti oli advokaat kinnipeetavat külastades riietatud väljakutsuvalt. Eeltoodud arvestades
4. kuritarvitas advokaat VangS § 26 lõikest 1 tulenevat õigust.

Eetikakoodeksi § 8 lg 1 ja § 14 lg 4

Eetikakoodeksi § 8 lõike 1 kohaselt peab advokaat õigusteenuse osutamisel tegutsema üksnes kliendi huvides, eelistades kliendi huve enda ja kolmandate isikute, sealhulgas kolleegide, huvidele. Advokaat on kohustatud kasutama kliendi huvides kõiki vahendeid ja viise, mis ei ole vastuolus seadusega ja kutse-eetika nõuetega, säilitades au ja väärikuse. Eetikakoodeksi § 14 lg 4 sätestab, et advokaat peab klienti regulaarselt teavitama ülesande täitmisega seonduvatest asjaoludest ning vastama kliendi järeleparimistele asjakohaselt ja õigeaegselt, võimalusel pöördumises kasutatud keeles.

Aukohus möönis, et poolte vahel oli esinenud kommunikatsiooniprobleeme, millest olid tingitud ka kaebaja etteheited, et advokaat ei olnud tegutsenud tema parimates huvides. Kuivõrd puudusid võimalused selgitamiseks välja, milline oli täpselt riigi õigusabi saaja ja advokaadi vaheline kokkulepe apellatsiooni esitamise ja sellega seonduvate asjaolude osas, siis ei olnud võimalik üheselt hinnata, kelle tegevuse tulemusel käsitletav olukord tekkis. Ühest küljest avaldas riigi õigusabi saaja tahet esitada ise apellatsioonkaebus, kuid siiski pöördus abisaamiseks ka advokaadi poole. Samas toimus kaebajapoolne pöördumine advokaadi poole alles viimasel hetkel, mis näitas, et riigi õigusabi saaja ei olnud ka enda poolt astunud samme rõhuga koostöö saavutamiseks. Aukohus leidis, et isik peab ka ise näitama üles mõistlikku huvi oma õiguste kaitsmisel.

Seetõttu ei leidnud aukohus, et konfliktne olukord oleks tekkinud üksnes advokaadi tegevuse tõttu või et oleks leidnud üheselt kinnitamist, et advokaat oli riigi õigusabi

osutamisel hooletu. Aukohus konstateeris, et poolte vahel oli esinenud kommunikatsiooniprobleem, kuid ei leidnud, et advokaadi tegevuses esineksid distsiplinaarsüüteo tunnused. Samas pööras aukohus advokaadi tähelepanu kolmele asjaolule. Esiteks, et advokaat peab klienti regulaarselt teavitama ülesande täitmise seonduvatest asjaoludest ning vastama kliendi järelepärimistele asjakohaselt ja õigeaegselt, teiseks, et advokaat peab kujundama oma töökorralduse viisil, mis tagab kiireloomulistele pöördumistele, sh kohtu pöördumistele vastused asjatu viivitusega. Ja kolmandaks asjaolule, et advokaat saab jätta kohtulahendile edasikaebuse esitamata üksnes juhul, kui klient on advokaadile andnud kirjalikult taasesitatavas vormis sellekohase seisukoha ja advokaat ei näe perspektiivse vaidlustuse esitamiseks. Senikaua kuni puudub kliendi sellekohane avaldus, peab advokaat olema ise aktiivne selgitamaks välja kliendi tahe.

Eetikakoodeksi § 9 lg 1

Aukohus selgitas välja, et vandeadvokaat külastas kaitsjana vanglas viibivat vahistatut ja antud külastamisajal istus advokaat vahistatut süles ning advokaadi pea oli vastu kinnipeetava kaela või pea piirkonda toetatud.

KrMS § 47 lg 2 kohaselt on kaitsja kohustatud kasutama kõiki kaitsmisvahendeid ja -viise, mis ei ole seadusega keelatud, et selgitada kaitsealust õigustavad, mittesüüstaavad ja karistust kergendavad asjaolud, ning andma talle muud kriminaalasjas vajalikku õigusabi. Seega on kaitsja ülesanne kriminaalasjas õigusabi andmine ning kaitsealusele soodsa lahendi saavutamine, kuid aukohtu hinnangul eelkirjeldatud käitumine ei olnud seotud kaitsja ülesannete täitmisega kriminaalmenetluses, vaid suhtlemine oli kõnealuse kohtumise raames olnud isiklikku laadi.

Vangistusseaduse kohaselt on vanglavälise suhtlemisena kinnipeetavale ette nähtud vangistusseadusest tulenevalt lühi- ja pikaajalised kokkusaamised, kuid kinnipeetaval on õigus piiramatult kohtuda segamatult oma kaitsjaga, mistõttu on aukohtu hinnangul advokaat kuritarvitanud kaitsja seisundit, kuivõrd on kaitsjana suhelnud kokkusaamisel kaitsealusega viisil, mis on kohane isiklikule suhtlemisviisile.

Eetikakoodeksi § 9 lg 1 kohaselt peab advokaat suhtlemisel klientide, kohtu, kolleegide ja avalikkusega käituma ausalt ja väärikalt ning kooskõlas heade kommetega ja tavadega ning kutse-eetika nõuetega. Advokaat peab hoiduma advokaadi kutset ja advokatuuri mainet kahjustavast käitumisest. Aukohus oli seisukohal, et vandeadvokaadi käitumine ei olnud väärikas ega kooskõlas heade kommete ja tavadega, kuivõrd ta kasutas oma kaitsja positsiooni suhtlemaks kinnipeetavaga sedavõrd isiklikul tasandil, mis on omane lähisuhetele. Antud käitumine ei ole kohane vandeadvokaadile ja kahjustab nii advokaadi kutset kui ka advokatuuri mainet.

Eeltoodud asjaolusid arvestades oli advokaat oma tegevusega toime pannud distsiplinaarsüüteo, mis väärisk aukohtu hinnangul advokaadi karistamist AdvS § 19 lg 2 p 1 alusel noomitusega. Aukohus võttis otsuse tegemisel arvesse, et advokaadil puudusid kehtivad distsiplinaarkaristused ja advokaat oli kinnitanud aukohtule, et väldib tulevikus taolist käitumist.

XXI *tegutsemine kliendi huvide vastu*

Aukohus jõudis seisukohale, et vandeadvokaadile heidetakse ette eetikakoodeksi § 8 lõike 1 ja § 8 lõike 2 rikkumist, kuivõrd advokaat ei toetanud oma kaitsealuse positsiooni ennetähtaegse vabastamise osas ning seega ei tegutsenud tema huvides.

Aukohus selgitas välja, et antud juhtumil esitas taotluse ennetähtaegseks vabastamiseks kaebuse esitaja eest vangla, mida tehaksegi kõikide kinnipeetavate osas, kellel on pool karistusest kantud. Arvestades kohtuistungit, milles arutati kaebaja tingimisi ennetähtaega vangistusest vabastamise küsimust, protokollis kajastatud, asus aukohus seisukohale, et kaebaja siiski nõustus vangla poolt esitatud taotluse sisuga ja seega ka soovis ennetähtaegset vabastamist. Advokaadi seisukoha osas aga nähtus protokollist, et advokaat ei toetanud kohtuistungil kaebaja ennetähtaegset vabanemist.

Eetikakoodeksi § 8 lg 1 kohaselt peab advokaat õigusteenuse osutamisel tegutsema üksnes kliendi huvides, eelistades kliendi huve enda ja kolmandate isikute, sealhulgas kolleegide, huvidele. Advokaat on kohustatud kasutama kliendi huvides kõiki vahendeid ja viise, mis ei ole vastuolus seadusega ja kutse-eetika nõuetega, säilitades au ja väärikuse. Eetikakoodeksi § 8 lg 2 sätestab muuhulgas, et advokaat kasutab kliendi ülesande täitmisel neid seadusega kooskõlas olevaid viise ja vahendeid, mis võimaldavad kliendi huve paremini kaitsta. Seejuures lähtub advokaat seadusest, oma teadmistest ja kogemustest ning südametunnistusest. Kui see pole vastuolus seadusega, kutse-eetika nõuetega või kliendi huvidega, arvestab advokaat kaitsmis- või esindusviiside ja vahendite valikul kliendi soovi.

Vaatamata advokaadi selgitustele, mille kohaselt oli ennetähtaegselt mitte vabanemine just kaitsealuse huvides ja ka kaitsealune ise oli seda advokaadi arusaamise kohaselt mõistnud, oli aukohus siiski seisukohal, et kaebaja soovis vanglast ennetähtaegselt vabaneda, kuivõrd vastasel juhul ei oleks kaitsealune väljendanud soovi arutada tema ennetähtaegse vabastamise küsimust kohtus ega oleks ka kohtule selgitanud asjaolusid, mis soodustaksid kohust langetama otsust vabastada ta vanglast ennetähtaegselt. Seega ei arvestanud advokaat kaitsealuse tegelikke huvisid ega ka arvestanud kliendi soovi kaitsmis- ja esindusviisi valikul.

Aukohus juhtis advokaadi tähelepanu asjaolule, et kaitsja peab tegema endast kõik oleneva, et kaitsealuse õigused oleksid kaitstud ja olukorras, kus kaitsealuse tahe ei ole üheselt selge, peab advokaat olema ise aktiivne kaitsealuse tahte väljaselgitamisel. Kui kaitsealune ei soovi jätkata oma õiguste eest seismist kohtus, siis tuleb tal esitada oma sellekohane seisukoht advokaadile kirjalikult taasesitatavas vormis.

Aukohus leidis, et vandeadvokaat oli oma tegevusega rikkunud Eesti Advokatuuri eetikakoodeksi § 8 lg 1 ja lg 2 ning oli seega toime pannud distsiplinaarsüüteo. Aukohus võttis otsuse tegemisel arvesse, et vandeadvokaati ei olnud varasemalt distsiplinaarkorras karistatud. Aukohus otsustas neid asjaolusid arvestades määrata advokaadile karistuseks advokatuuriseaduse § 19 lg 2 p 1 alusel noomituse.

XXII

Aukohus jõudis seisukohale, et vandeadvokaadi vanemabile heidetakse ette eetika-

koodeksi §-i 13 rikkumist. Eetikakoodeksi § 13 lg 1 sätestab, et advokaat ei tohi samas asjas esindada või kaitsta kahte või enamat klienti või osutada neile muud õigusteenust, kui nende isikute huvid on vastuolus. Advokaat ei või osutada kliendile õigusteenust juhul, kui esineb asjaolu, mis kahjustab või võib kahjustada advokaadi või-met täita eetikakoodeksi § 8 lg 1 nõudeid ja tegutseda üksnes kliendi huvides (huvide konflikt), välja arvatud juhul, kui advokaat on sellisest asjaolust klienti teavitanud ja klient siiski soovib, et advokaat talle õigusteenust osutaks.

Aukohus selgitas välja, et advokaat oli lapse õiguste üle seonduvas vaidluses olnud lepinguline esindaja lapse isale ja samas oli ka kaebajat ehk lapse ema nõustanud ühekordsel konsultatsioonil. Seega oli aukohtu hinnangul advokaat rikkunud eetikakoodeksi § 13 lõiget 1. Advokaadi suuliste selgituste kohaselt oli lapse ema nõustamisest tegemist anonüümse nõustamisega ning ta ei olnud kursis konkreetsete asjaoludega. Aukohus juhtis advokaadi tähelepanu asjaolule, et klient tuleb tuvastada olenemata sellest, kas õigusabi osutatakse tasu eest või tasuta ning seega peab advokaat tegema kõik jõupingutused konsultatsiooni saava isiku identifitseerimiseks.

Arvestades juhtumi asjaolusid, eriti aga asjaolu, et õigusabi leping lapse isaga oli lõpetatud ja et advokaat oli aukohtu istungil avaldanud siirast kahetsust ning oli aukohtu hinnangul oma eksimusest aru saanud ning teinud järeldused edaspidiseks, ei pidanud aukohus vajalikuks advokaati karistada distsiplinaarkorras, kuid pidas vajalikuks taunida advokaadi tegevust. Aukohus pööras advokaadi tähelepanu vajadusele olla oma kutsetöös hoolsam.

XXIII juhatus pöördumistele vastamata jätmine

Aukohus jõudis seisukohale, et vandeadvokaadile heidetakse ette advokatuuriseaduse § 46 lg 2 p 3 rikkumist. Aukohus selgitas välja, et juhatuse pöördumisele anda oma tegevuse kohta selgitusi, advokaat ei reageerinud. Oma suulistes selgitustes aukohtule tõi advokaat välja, et erinevatel põhjustel jäid tal selgituste andmise teated tähelepanuta, kuid selline tegevusetus ei olnud tahtlik. Hetkel, mil advokaat soovis seda teha, oli juhatus juba teinud tema tegevuse suhtes ettepaneku algatada aukohtumenetlus. Arvestades juhtumi asjaolusid ja et aukohtu hinnangul oli advokaat oma eksimusest aru saanud, ei pidanud aukohus vajalikuks advokaati karistada distsiplinaarkorras, kuid pidas vajalikuks taunida advokaadi tegevust. Aukohus pööras advokaadi tähelepanu vajadusele olla advokatuuri juhatuse pöördumiste osas tähelepanelikum.

XXIV ebaõigeel taunitud

Aukohus jõudis seisukohale, et vandeadvokaadile heidetakse ette eetikakoodeksi § 17 lg esitatud kohustuse eiramist, kuivõrd ta oli tasu arvestanud kohtumise eest, mida ei toimunud. Eetikakoodeksi § 17 lg 1 sätestab, et tasu suurus ja vorm õigusteenuse osutamise eest (advokaaditasu) määratakse kokkuleppel kliendiga ja sätestatakse õigusteenuse lepingus. Aukohus selgitas välja, et esialgselt mittetoimunud kohtumise eest esitati arve õigusteenuse osutamise eest, kuid hiljem on selles osas esitatud krediiditarve. Aukohus ei näinud ka teisi võimalusi, kuidas oleks saanud teisiti antud olukorda lahendada ja kuna ka õigusabi lepingupool ei olnud kahju saanud, siis ei tuvastatud antud eetikakoodeksi sätte rikkumist. Küll aga pööras aukohus advokaadi tähelepanu

vajadusele olla hoolsam, sidudes ajaarvestuse programmis sisalduvate kannete sidumist õigusteenuse arvega.

XXV *Kassatsioonkaebuse esitamine isikut taavitamata*

Aukohus, olles asja arutanud, selgitas välja, et vandeadvokaadile etteheidetav tegu seisnes eetikakoodeksi § 8 lg 2 rikkumises, kuivõrd advokaat esitas kaebaja teadmata apellatsioonkaebuse ja ka kassatsioonkaebuse. Aukohtu hinnangul ei saanud kinnitamist asjaolu, et advokaat oleks rikkunud eetikakoodeksi antud normi. KrMS § 46 lg 5 kohaselt on määratud kaitsja kohustatud kriminaalmenetluses osalema kuni kriminaalasja kassatsiooni korras läbivaatamise lõpuni ja ta võib omal algatusel keelduda kaitsekohustuse võtmisest või loobuda võetud kaitsekohustustest üksnes KrMS § 46 lõikes 1 sätestatud alustel. Advokaat võib jätta kohtulahendile edasikaebuse esitamata üksnes juhul, kui tal on sellekohane kliendi kirjalik seisukoht taasesitatavas vormis ja advokaat ei näe perspektiivse vaidlustuse esitamiseks. Antud juhul ei olnud advokaadile sellekohast seisukohta avaldatud, mistõttu kehtis määratud kaitsja kaitseülesanne kuni edasikaebamise võimaluste ammendumiseni.

XXVI

Vandeadvokaadi abile etteheidetavad teod seisnesid järgnevas:

- eetikakoodeksi § 8 lg 2 rikkumises, kuivõrd advokaat ei esitanud nõuetekohaselt dokumentide saamiseks avaldust saatkonnale, ei esitanud avaldust kohtule algatamiseks menetlust, vaid lõpetas riigi õigusabi osutamise; ei teadnud, kuidas kliendi huve paremini kaitsta ja lisaks ei toimunud kaebajaga kohtumine kohas, mis oleks taganud erinevad õigused;
- eetikakoodeksi § 14 lg 4 sätestatud nõude eiramises, kuna kaebaja hinnangul ei olnud advokaat valmis kaebajaga kohtuma koheselt.

Eetikakoodeksi § 8 lg 2 sätestab, et advokaat kasutab kliendi ülesande täitmisel neid seadusega kooskõlas olevaid viise ja vahendeid, mis võimaldavad kliendi huve paremini kaitsta. Seejuures lähtub advokaat seadusest, oma teadmistest ja kogemustest ning südametunnistusest. Kui see pole vastuolus seadusega, kutse-eetika nõuetega või kliendi huvidega, arvestab advokaat kaitsmis- või esindusviiside ja vahendite valikul kliendi soovi. Kaebuses esitatud väited võimalike minetuste kohta eetikakoodeksi § 8 lg 2 rikkumise osas ei leidnud kinnitamist.

Asjaoludest ei nähtunud, et advokaat oleks oma tegevusega kaebuse esitaja huve kahjustanud või jätnud tema õigused kaitseta. Advokaadi selgituste kohaselt esitati saatkonnale teabenõue ning see, kuidas adressaat sellele vastas, ei sõltunud enam advokaadist ning seda ei saanud ka advokaadile ette heita. Riigi õigusabi seaduse § 19 lg 1 sätestab mh, et kui riigi õigusabi saaja taotleb seadusega vastuolus oleva huvi kaitset või kui riigi õigusabi saaja väidetav nõue ei põhine seadusel või kui puudub protsessuaalne võimalus kaitsta riigi õigusabi saaja õigusi ja huve, piirdub riigi õigusabi osutamine sellega, et advokaat põhjendab kirjalikult nimetatud asjaolusid riigi õigusabi saajale. Aukohtu hinnangul oli advokaat täitnud antud sättest tulenevad nõuded,

mistõttu ei tuvastatud ka advokaadipoolset eetikakoodeksi rikkumist osas, et advokaat oleks õigusabi osutamisel jätnud kaebaja huvid kaitseta. Aukohus pööras kaebaja tähelepanu asjaolule, et kaebaja peab ka ise olema mõistlikult aktiivne oma õiguste eest seismisel, sh olema valmis advokaati abistama mõistmaks, mis nõude esitamist kaebaja soovib. Kohtumise paiga valiku osas selgitas aukohus, et kaebajal oli võimalik juba enne kohtumist avaldada oma meelsust, et kohvikus kohtumine ei taga tema hinnangul erinevaid huvisid, mistõttu oleks saanud pooled leppida kokku ka kohtumise muus kohas, kuid tagasiulatuvalt antud asjaolu advokaadile ette heita oli aukohtu hinnangul asjakohatu. Minnes kohvikusse kohtuma oli kaebaja aukohtu hinnangul aksepteeritud kokkulepitud koha valikut.

Eetikakoodeksi §-s 14 lg 4 on sätestatud, et advokaat peab klienti regulaarselt teavitama ülesande täitmiseiga seonduvatest asjaoludest ning vastama kliendi järelepärimistele asjakohaselt ja õigeaegselt. Aukohtu hinnangul ei saanud kinnitamist asjaolu, et advokaat oleks rikkunud eetikakoodeksi antud normi. Aukohus selgitas välja, et advokaat määrati riigi õigusabi osutama 06.07.2013. a ja esmane kohtumine kliendiga toimus 09.07.2013. a. Aukohtu hinnangul ei saa sellist advokaadipoolset reageerimist lugeda mittekoheseks. Aukohus selgitas, et on loomulik, et kohtumise aegade kokkuleppimiseks pakuvad mõlemad pooled välja neile sobivaid aegu ning nendest püütakse leida sobivaim.

XXVII Vastaspoole ja kohtuga suhtlemine

Vandeadvokaadile heideti ette eetikakoodeksi § 23 sätestatud normi rikkumist, kui võrd advokaat oli edastanud kaebajale e-kirja pealkirjaga „Kaotamine“, mille sisuks oli „Kas sa suudad X?“. Eetikakoodeksi § 23 sätestab, et need nõuded, mis kehtivad advokaadi suhtlemisel kohtuga, kehtivad ka advokaadi suhtlemisel vahekohtuga ning muude ametiasutuste ja isikutega. Kohtuga suhtlemise osas on eetikakoodeksi § 20 lõikes 1 toodud nõue, et advokaat on kohustatud kohtus käituma väärikalt, korrektselt ja kohtu suhtes lugupidavalt nii kõnes, kirjas kui teos. Seega kohalduvad eeltoodud nõuded advokaadile ka suhtlemisel teiste isikutega. Aukohus oli seisukohal, et vandeadvokaat ei peaks saatma vastaspoolele e-kirja pealkirjaga „Kaotamine“, mille sisuks on „Kas sa suudad X?“, kui võrd ei saa pidada heaks tooniks mitmeti mõisteta-vate emotsionaalsete e-kirjade saatmist vastaspoolele. Aukohus pidas vajalikuks pöörata vandeadvokaadi tähelepanu vajadusele olla oma edaspidises kirjavahetuses teiste isikutega, sh vastaspoole esindajatega, rohkem väärikas ja lugupidav.

XXVIII Kassatsioonikaebuse esitamata jätmine

Advokaadile heideti ette eetikakoodeksi § 8 lg 2 rikkumist, kui võrd advokaat ei esitanud kassatsioonikaebust. Aukohus tuvastas, et advokaat oli jätnud esitamata kassatsioonikaebuse ja seega rikkunud eetikakoodeksi § 8 lõikes 2 sätestatud. Aukohus juhtis advokaadi tähelepanu asjaolule, et kaitsja peab tegema endast kõik oleneva, et kaitsealuse õigused oleksid kaitstud ning advokaat saab jätta kohtulahendile edasikaebuse esitamata üksnes juhul, kui selleks on kliendi kirjalik seisukoht ja advokaat ei näe perspektiive vaidlustuse esitamiseks. Aukohtule teadaolevalt ei olnud klient advokaadile vastavat kirjalikku seisukohta esitanud. Samas ei pidanud aukohus vajalikuks

advokaati juhtumi asjaolusid arvestades distsiplinaarkorras karistada ning piirdus üksnes advokaadi tegevuse taunimisega. Eeskätt omas aukohtu arvates tähtsust asjaolu, et ringkonnakohus oli juba jätnud apellatsiooni rahuldamata.

XXIX

Eetikakoodeksi § 20 lg 2 sätestab, et advokaat on kohustatud õigeaegselt teavitama kohut asjaoludest, mis võivad tingida kohtuistungi edasilükkamise. Aukohtu hinnangul oli advokaat rikkunud eetikakoodeksi § 20 lg-s 2 sätestatud, kuivõrd advokaat ei viibinud kohtuotsuse resolütiivosa kuulutamisel, mis on talle kohustuslik. Aukohus selgitas, et osapooled peavad kohtuistungi aegade kokkuleppimisel arvestama KrMS § 151 sätestatud põhimõttega, mille kohaselt arutab kohus kohtuasja ühtse tervikuna ning tagab võimalikult kiire lahendini jõudmise. Samas on paratamatu, et kohtuistungi aeg peab sobima nii kohtunikule, prokurörile ja advokaadile ning kohus peaks istungi aegade määramisel arvesse võtma advokaatide mõistlikke avaldusi kohtuistungi aegade mittedobimise kohta ja määrama võimalusel istungi kõigile osapooltele sobivale ajale. Vaieldamatult on teise, varasemalt kokku lepitud, kohtuistungi toimumine samal ajal mõjuvaks põhjuseks, miks pakutud kohtuistungi aeg advokaadile ei sobi. Käesoleva juhtumi puhul ei nähtunud asjaoludest, et advokaat oleks piisavalt selgelt esitanud kohtunikule mõjuvad põhjendused, miks talle pakutud kohtuistungi aeg ei sobi ega ka pakkunud välja sobivaid aegu ja avaldanud valmisolekut kuupäevade osas läbi rääkida. Kui advokaadile nähtub, et kohtu poolt määratud aeg talle siiski ei sobi ja edu ei ole saatnud püüd leida sobivat aega, siis tuleb advokaadil tagada, et kohtuistungist võtaks osa asenduskaitsja.

Kui advokaat ei saa oma töökohustusi täita, tuleb tal sellest korrektselt kohut ja teisi menetlusosalisi esimesel võimalusel teavitada. Arvestades asjaolu, et advokaat ilmus järgmisel päeval kohtuistungile ja kinnitas, et teeb juhtunust vajalikud järeldused ning välistab tulevikus taoliste juhtumite esinemise, leidis aukohus, et konkreetseid asjaolusid arvestades, ei olnud vajalik advokaati distsiplinaarkorras karistada.

ÖNNITLEME

Auväärseid juubilare, advokaate

Niina Agarjova	75
Merike Borunova	70
Arvo Junti	60
Tiia Kruusmaa	60
Gennadi Kull	60
Marina Leis	60
Valli Murde	60
Jaak Oja	60
Ahto Sirendi	60
Marina Valge	60
Avo Greebe	50
Matti Risto Sakari Kauppi	50
Toomas Keevallik	50
Vahur Kivistik	50
Urmas Kõrgesaar	50
Valmond Mikli	50
Heikki Ojamaa	50
Marko Paabumets	50
Sven Papp	50
Urmas Tammiksaar	50
Andres Vinkel	50
Vesse Võhma	50

Kauaaegseid advokaate, pensionäre:

Beile Šapiro	95
Jüri Aland	90
Heino-Olaf Kütt	85
Maimu Schmidt	85
Albert Kazikov	80
Laine Teemant	80
Vahur Tänav	80
Tõnis Lutsar	75
Helmi Loonde	70

KULDMÄRGID

Eva Rivis

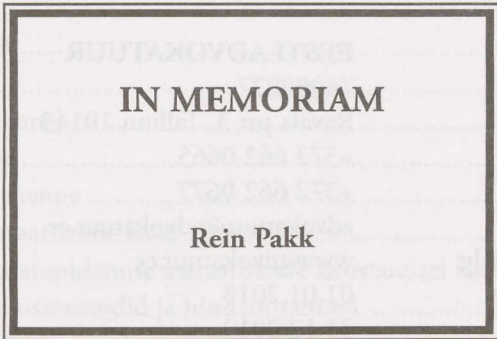
HÕBEMÄRGID

- Terje Eipre
- Aivar Hint
- Imbi Jürgen
- Marko Kaevando
- Urmas Kiik
- Kersti Kägi
- Indrek Leppik
- Tiia Nurm
- Maivi Ots
- Marko Paabumets
- Paavo Paas
- Tanel Pürn
- Helen-Lumelille Tomberg
- Tõnu Tuulas
- Talvi Vaske
- Indrek Västrik

Kuldamärgid

- 95
- 90
- 85
- 80
- 75
- 70

2013. A. MAJANDUSAASIA ARUANNE Sisukord

IN MEMORIAM

Rein Pakk

Tegevusaruanne 2013	101
Bilans	102
Tulu- ja kulude arveldus	103
Rahavõrgu aruanne	104
Neuvara muudatus	105
Rahamajandus	106
Liit 1. Rahamajanduse muudatus	107
Liit 2. Raha ja pangalaenu	108
Liit 3. Nõuded liikmetele vastu	109
Liit 4. Liikmetele maksetud dividendid	110
Liit 5. Hinnakulud loomulikest	111
Liit 6. Inimressursid ja põhivara	112
Liit 7. Rõõgite õigusabi	113
Liit 8. Võlad ja võlajate	114
Liit 9. Maksukohustus	115
Liit 10. Muud sissevõetud	116
Liit 11. Tulu	117
Liit 12. Tegevuskulude lihtsustamine	118
Liit 13. Mitterahvuslike tegevuskulud	119
Liit 14. Tööajalõpped	120
Liit 15. Toetused	121
Liit 16. Tegevusga seotud raamatupidamine	122
Liit 17. Tegevusga seotud raamatupidamine	123
Sõltumatu vandevõrdloend	124
Juhatuselikeet 2013. aasta majandusaruande kohta	125

2013. A MAJANDUSAASTA ARUANNE

Nimi	EESTI ADVOKATUUR
Registriumber	74000027
Address	Rävala pst 3, Tallinn 10143
Telefon	+372 662 0665
Faks	+372 662 0677
Elektronpost	advokatuur@advokatuur.ee
Interneti kodulehekülg	www.advokatuur.ee
Majandusaasta algus	01.01.2013
Majandusaasta lõpp	31.12.2013
Audiitor	Villems & Partnerid OÜ Toomas Villems
Lisatud dokumendid	Sõltumatu vandeaudiitori aruanne

Kersti Nõgi

Indrek Leppik

Taru Nurm

Mari Oja

Mikko Paaburist

Paavo Pääs

Taru Pärn

Helen-Louise'le Toomberg

Tõnu Tuuba

Eveli Yasko

Indrek Väcsnik

Sisukord

Tegevusaruanne 2013	94
Bilanss	99
Tulude ja kulude aruanne.....	100
Rahavoogude aruanne	101
Netovara muutuste aruanne	102
Raamatupidamise aastaaruande lisad	103
Lisa 1. Raamatupidamise aastaaruande koostamisel kasutatud arvestusmeetodid ja hindamisalused	103
Üldpõhimõtted.....	103
Finantsvara ja -kohustused.....	103
Raha ja raha ekvivalendid.....	103
Nõuded ostjate vastu	104
Materiaalse ja immateriaalse põhivara ning väikevara arvestus	104
Tulude arvestus	104
Välisvaluutas toimunud tehingud ning välisvaluutas fikseeritud finantsvarad ja -kohustused	105
Rahavoogude aruanne	105
Lisa 2. Raha ja pangakontod	105
Lisa 3. Nõuded liikmete vastu	105
Lisa 4. Muud lühiajalised nõuded	105
Lisa 5. Ettemaksed teenuste eest	106
Lisa 6. Immateriaalne põhivara	106
Lisa 7. Riigi õigusabi	106
Lisa 8. Võlad töövõtjatele	107
Lisa 9. Maksukohustused	107
Lisa 10. Muud viitvõlad	107
Lisa 11. Tulud	107
Lisa 12. Tegevuskulude sihtfinantseerimine	108
Lisa 13. Mitmesugused tegevuskulud	108
Lisa 14. Tööjõukulud	109
Lisa 15. Toetused	109
Lisa 16. Tegevusega seotud muud kulud	109
Lisa 17. Tehingud seotud osapooltega	109
Sõltumatu vandeaudiitori aruanne	111
Juhatuse allkirjad 2013. aasta majandusaasta aruandele	112

Tegevusaruanne 2013

Sissejuhatus

Eesti Advokatuur on advokaatide omavalitsuslikel põhimõtetel tegutsev kutseühendus õigusteenuse osutamise korraldamiseks era- ja avalikes huvides ning advokaatide kutsealaste õiguste kaitsmiseks. Eesti Advokatuur on avalik-õiguslik juriidiline isik. Oma tegevuses juhindub kutseühendus seadustest, advokatuuri organite õigusaktidest ja headest tavadest, samuti Euroopa Liidu õigusaktidest, CCBE (*The Council of Bars and Law Societies of Europe*) aktidest, mh viimase poolt vastuvõetud Eetikakoodeksist Euroopa advokaatidele ning Euroopa õiguskutse tuumpõhimõtete hartast. Advokatuuri pädevuses on:

- advokatuuri vastuvõtmine ja sealt väljaarvamine;
- järelvalve advokatuuri liikmete kutsetegevuse ja kutse-eetika nõuete täitmise üle;
- järelvalve Eestis tegutsevate välisriigi advokaatide kutsetegevuse ja kutse-eetika nõuete täitmise üle;
- advokaatide täiendusõppe korraldamine;
- riigi õigusabi osutamise korraldamine ning oma liikmete kaudu riigi õigusabi osutamise tagamine;
- advokatuuri vara valitsemine;
- advokaatide muude kutseküsimuste lahendamine.

Advokatuuri struktuur ja liikmeskond

Advokatuur tegutseb oma organite kaudu. Advokatuuri organid on üldkogu, esimees, juhatus, revisjonikomisjon, aukohus ja kutsesobivuskomisjon. Advokatuuri kõrgeim organ on üldkogu, kuhu kuuluvad kõik advokatuuri liikmed. Seisuga 31.12.2013. a oli Eesti Advokatuuris 878 liiget, neist:

vandeadvokaate	580
vandeadvokaadi vanemabisid	114
vandeadvokaadi abisid	169
assotsieerunud liikmeid	5

Seisuga 31.12.2013 oli 166 advokaati, kelle liikmesus advokatuuris on peatatud (õppi-maasumine, suundumine avalikku teenistusse, jms põhjustel).

Advokatuuri liikmetest on naised 43,72 % ning mehi 56,28 %.

Advokatuuri juhtimine

1. märtsil 2013. aastal toimunud advokatuuri üldkogul valiti järgneva kolmeks aastaks advokatuuri uus esimees ja juhatus. 20.05.2013 toimunud strateegiakoosolekul, millel lisaks juhatuse liikmetele, tegevjuhile ja arendus-koolitusspetsialistile osalesid ka teiste organite esimehed, arutati advokatuuri ees seisvaid eesmärke (alus: Eesti

Advokatuuri arengusuunad 2011-2020), sh ja eriti riigi õigusabi korraldamise, uue eksamikorra rakendamise ning haldussuutlikkuse jätkuva tõstmise küsimustes.

2013. aastal toimus 24 juhatusse istungit. Istungitel olid päevakorras advokatuuri kui kutseorganisatsiooni igapäevatööd puudutavad küsimused, advokaadi kutse-eeskiri põhimõtete järgimine kutsetegevuses, advokatuuri puudutavate eelnõude ja seadusloome küsimused, riigi õigusabi korraldamisega seotud küsimused jne.

Aastat iseloomustas uute nõuandvate komisjonide loomine:

- 23.07.2013 loodi juhatusse otsusega perekonnaõiguse komisjon;
- 23.07.2013 loodi juhatusse otsusega põhiõiguste komisjon;
- 23.07.2013 loodi juhatusse otsusega äriõiguse komisjon;
- 12.11.2013 loodi juhatusse otsusega riigi õigusabi komisjon;
- 10.12.2013 loodi juhatusse otsusega intellektuaalse omandi ja IT-õiguse komisjon.

Koos eetika- ja meetodikakomisjoniga tegutseb advokatuuris alates 2013. aastast kokku kuus nõuandva õigusega komisjoni. Komisjonide töökorraldust reguleerivad vastavad korrad ning tööd juhivad vastavalt komisjoni esimees.

Olulise verstapostina jääb 2013. aastat tähistama uue eksamikorra ettevalmistamine – nii tehnilise keskkonna loomine kui eksamiküsimuste ja -kaasuste väljatöötamine, et 2014. aasta jaanuaris läbi viia uutel alustel ja põhiosas elektroonilises keskkonnas toimuvad eksamid nii vandeadvokaadi abidele kui tulevastele vandeadvokaatidele.

Järelevalve osas oli sisuliseks muudatuseks advokatuuri liikmete tegevuse peale esitatavate kaebuste, sh juhatusse adresseeritud kaebused, edastamine otse aukohtule, kes otsustab nende menetlusse võtmise ning järgnevad seadusest tulenevad tegevused; advokatuuri juhatusse poolt vaadatakse jätkuvalt läbi avaldused, märgukirjad jm pöördumised.

Teostati kantselei infosüsteemide turvatestimine ning kõrvaldati leitud puudused.

Suure osa igapäevastest tegevustest moodustas ISO 9001:2008 kvaliteedijuhtimise standardile ülemineku ettevalmistamine. ISO 9001:2008 on levinuim kvaliteedijuhtimissüsteemi standard maailmas, mis sätestab baasnõuded kaasaegsele juhtimissüsteemile. Juurutamisel oli abiks konsultatsioonifirma/juhtimisagentuur BrainTeam OÜ (www.brainteam.ee). Sertifitseerimisprotsess viiakse kõigi eelduste kohaselt läbi 2014. aasta I poolaastal (märts-aprill).

2013. aastal viidi koostöös turu-uuringute firmaga OÜ Saar-Poll advokatuuri liikmete hulgas läbi sisemine rahuloluküsitlus. Järgmisel aastal on kavas läbi viia sarnane küsitlus välise osapoolte (eeskätt kohtunike, prokuröride, uurijate jt menetlejate) hulgas.

Vastutustundlikust ettevõtlusest

Advokatuuri juhatusse 24.01.2012. a otsuse alusel liitus advokatuur Eesti vastutustundlike ettevõtete mõttekojaga, mis on ettevõtete poolt käima lükatud praktilise suunitlusega võrgustik neile, kes huvitatud teema edendamiseks oma ettevõttes ja Eestis

laiemalt. Mõttekoja laiem eesmärk on see, et Eestis oleks rohkem vastutustundlikult tegutsevaid ettevõtteid. Üheskoos teevad mõttekoja liikmed pingutusi selleks, et Eesti ettevõtete (sh juhtide) teadlikkus vastutustundlikust ettevõtlusest suureneks ning ettevõtted oskaksid strateegiliselt oma vastutustundlikke tegevusi sõnastada ja mõtestada. Alates 2012. aastast esitab advokatuur oma tegevusaruande raames ülevaate peamistest vastutustundliku tegevuse rakendustest, sh ja eelkõige ühiskondlikult laiema mõjuga tegevustest.

Advokatuur jätkas 2013. aastal osalemist **vastutustundliku ettevõtluse foorumis**. Vastutustundliku ettevõtluse indeksis kutseorganisatsioon sel aastal ei osalenud ja seda peamiselt eraldi kategooria puudumise tõttu avalik-õiguslikele isikutele. Samas pöörati suurt tähelepanu indeksis käsitletavatele teemadele kvaliteedistandardi juurutamisel.

2010. aasta juunis Lastekaitse Liidu ja Eesti Advokatuuri koostöös käivitunud heategevusliku nõustamisprojekti „**Hea nõu lastega peredele**“ raames nõustavad advokaadid pereõiguse vallas tasuta abivajajaid. Projekti eesmärgiks on tõsta lastega perede toimetulekuoskusi ning nõustamine keskendub eeskätt perekonnaõigusele, mille alla kuuluvad näiteks laste õigused, vanemate kohustused suhetes lastega, samuti õigused ja kohustused erinevates peremudelites ning muud teemad. 2013. aasta lõpuks olid advokaadid projekti raames nõustanud üle 650 abivajaja. 2012. aastal kaalus advokatuur pilootprojekti ellukutsumist, kus kaasaegsete tehnikavahendite abil, samas kliendi konfidentsiaalsusnõudeid järgides, saavad advokaadid pakkuda kaugnõustamist, eeskätt Skype vahendusel. 2013. aastal rakendati projekt Hiiumaal ning see näitas väga häid tulemusi. Samuti käivitati 2013. aastal Tallinnaga sarnased nõustamised Viljandis. Aasta lõpus otsustati nendega siiski ressursipuudusel esialgu mitte jätkata. Nõustamispäevad Tallinnas aga jätkuvad kindlasti ka 2014–2015. Advokatuur jätkas 2013. aastal ka Lastekaitse Liidu poolt väljaantava ajakirja „Märka Last“ toetamist – nii sisukate artiklite kui rahalise toetuse näol, samuti 2012. aastal uue algatusena käivitunud advokatuuri ühisürituste erihinnaga piletite soetamisest laekuvate summadega Lastekaitse Liidu suvelaagrite korraldamist – 2013. aastal kokku 408 euroga.

Abielulahutuste kasvuga süvenevad laste hooldusõiguse probleemid ning seetõttu korraldas MTÜ Lastekaitse Liit koostöös Eesti Advokatuuri ja Tallinna Ülikooliga 29. novembril Tallinna Ülikoolis hooldusõigusalase seminari „Samal poolel – lapse poolel“. Seminarile kogunes üle Eesti ligi 140 lastekaitsetöötajat ning neile esinesid perekonnaõigusega igapäevaselt tegelevad advokaadid. On selge, et senisest enam on vaja toetada just kohaliku omavalitsuse lastekaitsetöötajaid, et nad saaksid osutada kvaliteetset esmatasandinõustamist lapsevanematele lapsi puudutavates õigusalastes küsimustes. Erinevad uuringud kinnitavad lastekaitsetöötajate vajadust õigusalase koolituse nõustamise järele.

Sotsiaalselt vastutustundliku organisatsioonina on advokatuur eeskujuks ka teistele organisatsioonidele. Venekeelsete tõlgetega advokaatide poolt kirjutatud nõuandeartiklile on projekti toetanud suhtekorraldusfirma Corpore (www.corpore.ee, advokatuuri meediapartner), eesotsas ettevõtte partneri Aleksandra Moorastiga. Hea meel on tõdeda, et vastavalt 2013. aasta detsembris Notarite Kojale tehtud ettepanekule liitub 2014. aastal projektiga ka Notarite Koda, kes on andnud nõusoleku panustada nii nõustamisel (teemad: alaealised pärijad, alaealise varaga tehtavad tehingud jne) temaa-

tiliste artiklitega alates 2014. aastast veebiajakirjana ilmuv asjakirjas „Märka Last“ kui ka lastekaitsetöötajate koolitamisel. Nii on Lastekaitse Liidul 2014–2015 koostöös Eesti Advokatuuri, Notarite Koja ja Tallinna Ülikooli Sotsiaaltöö Instituudiga kavas jätkata õiguslaste koolitusseminaridega „Samal poolel – lapse poolel“ lastekaitsetöötajatele üle Eesti, et tõsta spetsialistide pädevust esmatasandi nõustamisel ning vähendada seeläbi vajadust õigusnõustamise järele tervikuna.

Kokkuvõtvalt võib ütelda, et koostööst Lastekaitse Liiduga on kujunenud advokatuuri strateegiline vastutustundlik tegevus, mida jätkatakse ka esseeisvatel aastatel.

2009. aasta kevadel käivitunud Eesti Advokatuuri **koostöö Heateo Sihtasutusega** jätkus ka 2013. aastal. Uue liitujana saab konkreetsemalt nimetada Aivar Pilve Advokaadibürood, kelle nõustamised keskenduvad sihtasutuse enese õiguslike probleemide lahendamisele.

Tulud, kulud, kasum ja peamised finantssuhtarvud

Eesti Advokatuur ei ole kasumit taotlev ettevõtte. Põhilises osas moodustub advokatuuri eelarve advokaatide liikmemaksudest. 2013. aastal moodustas tulu liikmemaksudest 481 tuhat eurot.

Siinkohal võrdlevalt kahe viimase kahe aasta advokatuuri liikmemaksudest saadava tulu kasvu suhtarvud:

	2013	2012
Tulu kasv advokatuuri liikmete liikmemaksudest (%)*	6,08	7,83

Tulu liikmemaksudest suureneb tänu liikmeskonna kasvule ja kvalifikatsiooni muutumisele. Vandeadvokaadi abide liikmemaks on väiksem võrreldes vandeadvokaadi vanemabide ning vandeadvokaatide ning assotsieerunud liikmetele kehtestatud liikmemaksudega. Viimati muudeti advokatuuri liikmemaksude suurust 2008. aastal.

Oma eelarvelisi vahendeid kasutab advokatuuri juhatus igapäevaseks majandustegevuseks ja organisatsiooni üldisteks vajadusteks ning ürituste läbiviimiseks.

Tulenevalt Riigi õigusabi seadusest on Eesti Advokatuuri teiseks suureks töövaldkonnaks vähekindlustatud isikutele riigi õigusabi osutamise korraldamine, neile advokaatide määramine, õigusabi osutanud advokaadibüroodele tasu väljamaksmine ja arvestus selle üle. 2013. aastal eraldati riigieelarvega õigusabi osutavate advokaatide tasustamiseks ja avalik-õiguslike ülesannete täitmiseks kokku 3 835 tuhat eurot. Riigi õigusabi osutati 2013. aastal mahus 3 245 tuhat eurot. Avalik-õigusliku ülesande täitmiseks s.o. riigi õigusabi osutamise korraldamiseks eraldati advokatuurile 251 tuhat eurot.

Siinkohal võrdlevalt kahe viimase aasta osutatud riigi õigusabi kasvu suhtarvud:

	2013	2012
Osutatud riigi õigusabi kasv (+), kahanemine (-) (%)*	7,5	-13,86

Kutseühenduse tegevuse seisukohalt oluline finantssuhtarv on lühiajaliste kohustuste kattekordaja, mis näitab varade suhet lühiajalistesse kohustustesse:

	2013	2012
Lühiajaliste kohustuste kattekordaja (kordades)*	1,18	1,33

* Suhtarvude arvutamisel kasutatud valemid:

- Tulu kasv (%) = (tulu 2013 – tulu 2012) / tulu 2012 * 100
- Lühiajaliste kohustuste kattekordaja (kordades) = käibevara/lühiajalised kohustused

Personal

Eesti Advokatuuri liikmed töötavad iseseisvates äriühingutes (advokaadibüroodes). Advokatuuris töötas 2013. aastal detsembri kuu seisuga 13 palgalist töötajat ning advokatuuri esimees ja aseesimees, põhitöökohaga advokaadibüroos. Juhatuse liikmete ametikoht ei ole palgaline. Advokatuuri tööorganitele – aukohtule, eetika- ja metoodikakomisjonile, kutsesobivuskomisjonile ja revisjonikomisjonile on 2013. aastal makstud preemiat. Kogu palgakulu 2013. aastal oli 282 tuhat eurot, mis jaotub vastavalt (tuh / €):

Koosseisuliste töötajate palk	216
<i>sh esimees</i>	12
<i>sh aseesimees</i>	4
Lepinguline töö advokatuuri huvides	10
Puhkusetasud ja haigushüvitised	20
Lisatasud ja preemiad	36

Bilanss

Varad	Lisa	31.12.2013	31.12.2012
Käibevara			
Raha ja pangakontod	2	1 086 606	767 321
Nõuded ja ettemaksud			
Nõuded liikmete vastu	3	25 508	22 423
Muud lühiajalised nõuded	4	2 276	735
Ettemaksud teenuste eest	5	6 802	8 086
Kokku		34 586	31 244
Käibevara kokku		1 121 192	798 565
Põhivara			
Immateriaalne põhivara			
Tarkvara		37 005	
Ettemaksud immateriaalse põhivara eest		38 312	6 422
Kokku	6	75 317	6 422
Vara kokku		1 196 509	804 987
Kohustused ja netovara		31.12.2013	31.12.2012
Kohustused			
Lühiajalised kohustused			
Võlad ja ettemaksud			
Võlad tarnijatele		4 613	4 015
Võlad advokaadibüroodele osutatud riigi õigusabi eest	7	263 752	207 912
Võlad töövõtjatele	8	6 690	8 555
Maksuvõlad	9	38 883	38 455
Saadud ettemaksud liikmemaksude eest		1 202	1 457
Muud viitvõlad	10	5 063	2 532
Kokku		320 203	262 926
Lühiajalised eraldised			
Riigi õigusabi eraldiste jääk	7	627 267	334 607
Lühiajalised kohustused kokku		947 470	597 533
Netovara			
Elmiste perioodide akumuleeritud tulem		207 454	158 707
Aruandeaasta tulem		41 585	48 747
Netovara kokku		249 039	207 454
Kohustused ja netovara kokku		1 196 509	804 987

Tulude ja kulude aruanne

Tulud	Lisa	2013	2012
Annetused ja toetused	11; 12	3 487 929	3 226 844
Tulu liikmemaksudest	11	481 219	453 611
Muud tulud	11	7 091	3 791
Mitmesugused tegevuskulud	13	234 405	176 155
Tööjõukulud			
Palgakulu		281 861	273 606
Sotsiaalmaksud		95 572	93 827
Tööjõu kulud kokku	14	377 433	367 433
Kulum	6	7 401	
Muud kulud			
Tegevusega seotud muud kulud	16	69 440	57 897
Riigi õigusabi kulud advokaatidele	7; 11	3 245 227	3 018 472
Toetused	15	1 301	16 124
Muud kulud kokku		3 315 968	3 092 493
Põhitegevuse tulem		41 032	48 165
Finantstulud ja -kulud			
Intressitulud		553	582
Finantstulud ja -kulud kokku		553	582
Aruandeaasta tulem		41 585	48 747

Rahavoogude aruanne

	Lisa	2013	2012
Rahavood põhitegevusest			
Põhitegevuse tulem		41 032	48 165
Põhivara kulum	6	7 401	
Põhitegevusega seotud nõuete ja ettemaksete muutus		-3 342	122 531
Põhitegevusega seotud kohustuste ja ettemaksete muutus		349	261
		937	031
Kokku rahavood põhitegevusest		395 028	431 727
Rahavood investeerimistegevusest			
Immateriaalse põhivara soetus	6	-76 296	-6 422
Saadud intressid		553	587
Kokku rahavood investeerimistegevusest		-75 743	-5 835
Kokku rahavood		319 285	425 892
Raha ja raha ekvivalendid perioodi alguses		767 321	341 429
Raha ja raha ekvivalentide muutus		3 19 285	425 892
Raha ja raha ekvivalendid perioodi lõpus	2	1 086 606	767 321

Finantsvara ja kohustused võetakse arvesse nende soetatavaksuse, millele on antud finantsvara või kohustuse eest maksetud või mõeldud raha sissevõtmise vormis. Algne soetatavaksus sisaldab kõiki finantsvara või kohustusega seotud seotud täiendusi.

Finantsvara sisaldab rahva bilansis seda, kui ettevõtte laenu- või võlgade finantsvara tule- ning rahavoogude või te arvuti kohustuste soetatavaksusele või võlgade täiendamiseks ning kasutatu finantsvara seotud võlgade ja nõuete. Finantskohustus sisaldab rahva bilansis seda, kui see on rahuldus, krediidid või võlgad.

Finantsvara on te mis tahes kättesaadav ja reaalne vahend, mis on võetud arvesse rahva bilansis finantsvara omavahetuse või kättesaadavuse mõeldud finantsvara üle.

Raha ja raha ekvivalendid

Raha ja raha ekvivalendid sisaldavad raha pangas. Rahavoogude aruanne kajastab rahavoogude põhitegevusest tulenevat muutust. Saadud pangas investitsioonid on kajastatud põhitegevusest rahavoogudest.

Raamatupidamise aastaaruande lisad

Lisa 1. Raamatupidamise aastaaruande koostamisel kasutatud arvestusmeetodid ja hindamisalused

Üldpõhimõtted

Eesti Advokatuuri 2013. aasta raamatupidamise aastaaruanne on koostatud kooskõlas Eesti hea raamatupidamistavaga, mis tugineb rahvusvaheliselt tunnustatud arvestuse ja aruandluse põhimõtetele. Hea raamatupidamistava põhinõuded on kehtestatud Raamatupidamise seadusega ning seda täiendavad Raamatupidamise Toimkonna poolt väljaantavad juhendid. Samuti juhindub Eesti Advokatuur avalik-õigusliku juriidilise isikuna riigi raamatupidamise üldeeskirja nõuetest.

Eesti Advokatuuri tulude ja kulude aruanne on koostatud Raamatupidamise seaduse lisa 2 toodud kasumiaruande skeemi nr 1 alusel.

Majandusaasta algas 1. jaanuaril 2013 ja lõppes 31. detsembril 2013. Raamatupidamise aastaaruanne on koostatud eurodes.

Finantsvara ja -kohustused

Finantsvaraks loetakse raha, nõudeid ostjate vastu ja muid lühiajalisi nõudeid. Finantskohustusteks loetakse tarnijatele tasumata arveid, viitvõlgasid ja muid lühiajalisi võlakohustusi.

Finantsvara ja -kohustused võetakse algselt arvele nende soetusmaksumuses, milleks on antud finantsvara või -kohustuse eest makstud või saadud tasu õiglane väärtus. Algne soetusmaksumus sisaldab kõiki finantsvara või -kohustusega otseselt seotud tehingukulutusi.

Finantsvara eemaldatakse bilansist siis, kui ettevõtte kaotab õiguse finantsvarast tulevatele rahavoogudele või ta annab kolmandale osapoolle üle varast tulenevad rahavood ning enamiku finantsvaraga seotud riskidest ja hüvedest. Finantskohustus eemaldatakse bilansist siis, kui see on rahuldatud, lõpetatud või aegunud.

Finantsvara oste ja müüke kajastatakse järjepidevalt väärtuspäeval st päeval, mil ettevõtte saab ostetud finantsvara omanikuks või kaotab omandiõiguse müüdü finantsvara üle.

Raha ja raha ekvivalendid

Raha ja raha ekvivalentidena kajastatakse raha pangas. Rahavoogude aruandes kajastatakse rahavoogusid põhitegevusest kaudsel meetodil. Saadud panga intressid on kajastatud põhitegevuse rahavoo koosseisus.

Nõuded ostjate vastu

Nõudeid ostjate vastu kajastatakse bilansis korrigeeritud soetusmaksumuses. Ostjatelt laekumata arved on bilansis hinnatud lähtudes tõenäoliselt laekuvatest summadest. Seejuures hinnatakse iga kliendi laekumata arveid eraldi, arvestades teadaolevat informatsiooni kliendi maksevõime kohta.

Materiaalse ja immateriaalse põhivara ning väikevara arvestus

Materiaalseks põhivaraks on vara, mida kasutatakse enda majandustegevuses pikema ajavahemiku jooksul kui üks aasta ja mille soetusmaksumus on alates 10000 eurost. Edasi kajastatakse materiaalet põhivara bilansis soetusmaksumuses, millest on maha arvatud akumulieeritud kulum ja võimalikud väärtuse langusest tulenevad allahindlused.

Immateriaalse põhivara hulka kuuluvad litsentsid, kasutusõigused, tarkvara ja muud füüsilise substantsita varad, mida kutseühendus kasutab teenuste osutamisel või haldusemärkidel ja kavatseb kasutada pikema perioodi jooksul kui üks aasta ja mille soetusmaksumus on alates 25000 eurost. Immateriaalne põhivara võetakse algselt arvele soetusmaksumuses, mis koosneb ostuhinnast ja otseselt soetamisega seotud kulutustest. Immateriaalset põhivara kajastatakse bilansis selle soetusmaksumuses, millest on maha arvatud akumulieeritud kulum ja võimalikud väärtuse langusest tulenevad allahindlused.

Väikevara on väheväärtuslik vara, mille soetusmaksumus on kuni 10000 eurot. Väikevara kantakse kulusse soetamise hetkel. Raamatupidamises peetakse väheväärtusliku, pika kasutuseaga väikevarade arvestust bilansiväliselt.

Tulude arvestus

Tulu advokatuuri liikmete liikmemaksudest kajastatakse tekkepõhiselt, see on tuluna perioodis, mille eest liikmemaksud on arvestatud. Tulu teenuste müügist kajastatakse teenuse osutamisel.

Tegevuse sihtfinantseerimist kajastatakse lähtudes juhendist RTJ 12 tuluna siis, kui sihtfinantseerimine muutub sissenõutavaks ning sihtfinantseerimisega seotud võimalikud tingimused on täidetud. Saadud sihtfinantseerimine, mille puhul tuluna kajastamise tingimused ei ole täidetud, kajastatakse bilansis kohustusena. Sihtfinantseerimine võetakse arvele saadud või saadava vara õiglasel väärtuses. Tulu sihtfinantseerimisest kajastatakse tulemiaruanDES kirjel "Annetused ja toetused".

Tulu kaupade müügist kajastatakse siis, kui olulised omandiga seonduvad riskid ja hüved on läinud üle ostjale ning müügitulu ja tehinguga seotud kulutusi on võimalik usaldusväärselt mõõta. Tulu teenuste müügist kajastatakse teenuse osutamise järel.

Välisvaluutas toimunud tehingud ning välisvaluutas fikseeritud finantsvarad ja -kohustused

Eesti Advokatuuri arvestusvaluutaks on euro. Välisvaluutadeks on loetud kõik teised valuutad peale arvestusvaluuta – euro. Välisvaluutas toimunud tehingute kajastamisel on aluseks võetud tehingu toimumise päeval ametlikult kehtinud Euroopa keskpanga valuutakursid. Välisvaluutas fikseeritud monetaarsed varad ja -kohustused, hinnatakse bilansipäeval ümber arvestusvaluutasse bilansipäeval kehtivate Euroopa keskpanga valuutakursside alusel.

Rahavoogude aruanne

Rahavoogude aruanne on koostatud kaudsel meetodil, kus on kajastatud põhitegevusega seotud nõuete muutused ning lühiajaliste kohustuste saldode muutused. Rahavoogude aruandes on elimineeritud põhitegevusega seotud mitterahalised tehingud (lisa 4):

- o laekunud intress viitlaekumiste all summas -1.25 eurot, mis on rahavoogude aruandes elimineeritud realt „Põhitegevusega seotud nõuete ja ettemaksete muutus“.

Lisa 2. Raha ja pangakontod

(eurodes)

	31.12.2013	31.12.2012
Arvelduskonto	195 588	224 685
Arvelduskonto (riigi õigusabi) (lisa 7)	891 018	542 519
Kassa	0	117
Kokku	1 086 606	767 321

Lisa 3. Nõuded liikmete vastu

(eurodes)

	31.12.2013	31.12.2012
Laekumata liikmemaksud	25 508	22 423
Kokku	25 508	22 423

Lisa 4. Muud lühiajalised nõuded

(eurodes)

	31.12.2013	31.12.2012
Töövõtjatega seotud nõuded	422	34
Laekumata panga intressid	0	1
Tarnijatega seotud nõue	31	0
Liikmetega seotud nõue	1 823	700
Kokku	2 276	735

Lisa 5. Ettemaksed teenuste eest

(eurodes)

	31.12.2013	31.12.2012
Ettemakstud rent	4 994	4 568
Ettemakstud perioodika	712	669
Ettemakstud koolituskulu	815	437
Ettemakstud tegevuskulud	281	14
Ettemakstud veebilehe disain ja programmeerimine	0	2 398
Kokku	6 802	8 086

Lisa 6. Immateriaalne põhivara

(eurodes)

	Tarkvara	Ettemaksed immateriaalse põhivara eest	Kokku
Saldo seisuga 31.12.2012			
Soetusmaksumus	0	6 422	6 422
Akumuleeritud kulum	0	0	0
Jääkmaksumus	0	6 422	6 422
2013. a toimunud muutused			
Ostud ja parendused	37 984	38 312	76 296
Akumuleeritud kulum	-7 401	0	-7 401
Saldo seisuga 31.12.2013			
Soetusmaksumus	44 406	38 312	82 718
Akumuleeritud kulum	-7 401	0	-7 401
Jääkmaksumus	37 005	38 312	75 317

Lisa 7. Riigi õigusabi

(eurodes)

	2013	2012
Riigi õigusabi vahendite jääk aasta alguses	334 607	-127 093
Riigieelarveline eraldi õigusabiks aruandeaastal	3 537 887	3 480 172
Advokaadibüroode poolt osutatud riigi õigusabi aruandeaastal (lisa 11)	-3 245 227	-3 018 472
<i>sh 31.12. seisuga advokaadibüroodele välja maksmata riigi õigusabi arved</i>	263 752	207 912
Riigi õigusabi vahendite jääk aasta lõpus	627 267	334 607
Riigi õigusabi raha arvelduskontol (lisa 2)	891 018	542 519

Lisa 8. Völad töövõtjatele

(eurodes)

	31.12.2013	31.12.2012
Puhkusereserv	6 609	8 555
Aruandev isik	81	0
Kokku	6 690	8 555

Lisa 9. Maksukohustused

(eurodes)

	31.12.2013	31.12.2012
Kinni peetud füüsilise isiku tulumaks	12 065	12 096
Sotsiaalmaks	19 365	19 661
Töötuskindlustuse maks	1 580	2 284
Kogumispensioni maks	938	966
Ettevõtte tulumaks	4 935	3 448
Kokku	38 883	38 455

Lisa 10. Muud viitvölad

(eurodes)

	31.12.2013	31.12.2012
Riigieelarveline sihtfinantseerimine stipendiumiteks	5 063	2 532
Kokku	5 063	2 532

Lisa 11. Tulud

(eurodes)

	2013	2012
Annetused ja toetused kokku	3 487 929	3 226 844
tulud riigieelarvest õigusabiks (lisa 7)	3 245 227	3 018 472
tulud riigieelarvest tegevuskulude sihtfinantseerimiseks (lisa 12)	250 658	208 372
tulud riigieelarvest stipendiumite sihtfinantseerimiseks	-8 386	0
tulud riigieelarvest õppelaenude sihtfinantseerimiseks	-430	0
Liikmetelt saadud tasud	481 219	453 611
Muud tulud	7 091	3 791
trahvid aukohtu otsuse alusel	1 139	0
tulu raamatute müügist	16	0
tulu koolitusteenusest	5 860	3 753
tulu liikmetunnistuste müügist	38	38
tulu laualippude müügist	38	0
Kokku	3 976 239	3 684 246

Lisa 12. Tegevuskulude sihtfinantseerimine

(eurodes)

	2013	2012
Riigieelarveline eraldis avalik-õigusliku ülesande täitmiseks s.o. riigi õigusabi osutamise korraldamiseks (lisa 11)	250 658	208 372
Eraldise kasutamine		
palgakulu (sh sotsiaalmaks ja töötuskindlustusmaks)	122 136	108 327
rendi- ja kommunaalkulud	21 660	20 513
kantselei- ja halduskulud	6 305	5 259
Liivalaia tn kohtumaja ruumi üüriga seotud kulud	2 323	0
riigi õigusabi infosüsteemi halduskulud	98 234	74 273
Kokku	250 658	208 372

Lisa 13. Mitmesugused tegevuskulud

(eurodes)

	2013	2012
Üür	47 819	48 131
Elekter ja küte	7 362	7 539
Kommunaalkulud	6 590	5 139
Side- ja kommunikatsioonikulud	5 256	6 405
Meediakulud	10 308	10 308
Kantselei inventar ja remont	457	4 954
Liivalaia kohtumaja ruumi inventar	3 519	0
Koolituskulud	17 209	15 224
Lähetuskulud	15 833	15 058
Majapidamiskulud	8 980	7 205
IT tarkvara ja hoolduskulud	16 893	3 152
Üldkogukulud	7 095	7 243
Rahvusvahelised liikmemaksud	9 425	8 857
Nõustamiskulud	7 590	0
ISO kvaliteedijuhtimise kulud	3 569	0
Teadus-metoodiline töö	8 619	1 920
Riigi õigusabi infosüsteemi arendustööd	26 460	6 902
Tõlkekulud	334	633
Kohtukulud	1 289	4 777
Kodulehe arendus ja hoolduskulud	13 927	4 834
Muud	15 871	17 874
Kokku	234 405	176 155

Lisa 14. Tööjõukulud

(eurodes)

	2013	2012
Koosseisuliste töötajate palgakulu	215 771	209 648
Puhkusetasud	19 541	19 459
Haigusraha	130	0
Lepinguline palk töö eest advokatuuri huvides	9 908	6 379
Preemiad	36 511	38 120
Sotsiaalmaksud	95 572	93 827
Kokku	377 433	367 433
Aasta keskmine töötajate arv	13	15

Lisa 15. Toetused

(eurodes)

	2013	2012
Pensionäride toetus	4 304	3 884
Juubilaride toetus	3 840	4 000
Üliõpilaste stipendium	- 7 443	8 240
Üliõpilaste toetus	600	0
Kokku	1 301	16 124

Lisa 16. Tegevusega seotud muud kulud

(eurodes)

	2013	2012
Vastuvõtukulud	36 426	24 646
Erisoodustused	7 942	7 174
Kulutused kingitustele ja annetustele	6 266	4 683
Annetused mittetulundusorganisatsioonidele	435	7 660
Maksud	16 998	13 373
Muud	1 373	361
Kokku	69 440	57 897

Lisa 17. Tehingud seotud osapooltega

Kõik ostetud teenused Advokatuuri liikmetega seotud äriühingutelt on tehtud juhatuse poolt kooskõlastatud hindadega. Kõik Advokatuuri liikmed on maksnud üldtingimustel liikmemaksu ja tasunud koolituste eest.

Vastavalt olulisusele on Eesti Advokatuuri aastaaruande koostamisel loetletud seotud osapoolteks:

- tegevjuhtkonda;
- eespool loetletud isikute lähedasi pereliikmeid ja nende poolt kontrollitavaid või nende olulise mõju all olevaid ettevõtteid.

	2013	2012
Juhatuse liikmetega seotud ettevõtete poolt osutatud riigi õigusabi tasu ja kulud	51 166	56 116
Juhatuse liikmetega seotud ettevõtte poolt osutatud lähetuskulud	2 030	839
Juhatuse liikmetega seotud ettevõtte poolt osutatud teenuse kulud	384	0
Kokku	53 580	56 955
	31.12.2013	31.12.2012
Kohustused juhatusse liikmetega seotud ettevõtetele osutatud riigi õigusabi eest	3 925	3 378
Nõuded juhatusse liikmetega seotud ettevõtete vastu liikmemaksude osas	2 790	4 064

SÖLTUMATU VANDEAUDIITORI ARUANNE

Eesti Advokatuuri üldkogule

Oleme auditeerinud kaasatud Eesti Advokatuuri raamatupidamise aastaaruannet, mis sisaldab bilanssi seisuga 31.12.2013, tulude ja kulude aruannet, netovara muutuste aruannet ja rahavoogude aruannet eeltoodud kuupäeval lõppenud majandusaasta kohta, aastaaruande koostamisel kasutatud oluliste arvestuspõhimõtete kokkuvõtet ning muid selgitavaid lisasid. Auditeeritud raamatupidamise aastaaruanne, mis on toodud lehekülgedel 9 kuni 21, on kaasatud käesolevale aruandele.

Juhtkonna kohustus raamatupidamisaruannete osas

Juhatuse vastutab raamatupidamise aastaaruande koostamise ja õiglase esitamise eest kooskõlas Eesti raamatupidamise seaduse ja Raamatupidamise Toimkonna juhenditega ning sellise sisekontrollisüsteemi kujundamise, kehtestamise ja haldamise eest, mida juhtkond peab vajalikuks, et võimaldada kas pettusest või veast tulenevate oluliste väärkajastamisteta raamatupidamise aastaaruande koostamist ja õiglast esitamist. Juhatuse kohustuseks on ka asjakohaste arvestuspõhimõtete valimine ja rakendamine ning põhjendatud raamatupidamislike hinnangute andmine.

Vandeauditori kohustus

Meie kohustuseks on avaldada auditi põhjal arvamust selle raamatupidamise aastaaruande kohta. Viisime oma auditi läbi kooskõlas rahvusvaheliste auditeerimisstandarditega (Eesti). Nende standardite kohaselt on nõutav, et oleme kooskõlas eetikanõuetega ning planeerime ja viime auditi läbi omandamiseks põhjendatud kindlustunnet, et raamatupidamise aastaaruanne ei sisalda olulisi väärkajastamisi.

Audit hõlmab raamatupidamise aastaaruandes esitatud arvnaõtjate ja avalikustatud informatsiooni kohta auditi tõendusmaterjali kogumiseks vajalike protseduuride läbiviimist. Nende protseduuride hulk ja sisu sõltuvad vandeauditori otsustustest, sealhulgas hinnangust riskidele, et raamatupidamise aastaaruanne võib sisaldada pettustest või vigadest tulenevaid olulisi väärkajastamisi. Asjakohaste auditi protseduuride kavandamiseks võtab vandeauditor nende riskihinnangute tegemisel arvesse raamatupidamise aastaaruande koostamiseks ning õige ja õiglaseks esitamiseks juurutatud sisekontrollisüsteemi, kuid mitte selleks, et avaldada arvamust sisekontrolli tulemuslikkuse kohta. Audit hõlmab ka juhtkonna poolt kasutatud arvestuspõhimõtete asjakohasuse, juhtkonna poolt antud raamatupidamislike hinnangute põhjendatuse ja raamatupidamise aastaaruande üldise esituslaadi hindamist.

Usume, et auditi tõendusmaterjal, mille oleme hankinud, on piisav ja asjakohane meie arvamuse avaldamiseks.

Arvamus

Meie arvates kajastab kaasatud raamatupidamise aastaaruanne kõigis olulistel osadel õiglaselt Eesti Advokatuuri finantsseisundit seisuga 31.12.2013 ning sellel kuupäeval lõppenud majandusaasta tulemit ja rahavoogusid kooskõlas Eesti raamatupidamise seaduse ja Raamatupidamise Toimkonna juhenditega.

11. märtsil 2014.a.

Villemis & Partnerid OÜ nimel

Toomas Villemis /digitaalselt allkirjastatud/
Vandeauditor - vandeauditori number 74

Juhatuse allkirjad 2013. aasta majandusaasta aruandele

Juhatus on koostanud ja kinnitanud 2013. aasta raamatupidamise aastaaruande, mis koosneb tegevusaruandest, raamatupidamise aastaaruandest ja sõltumatu vandeaudiitori aruandest. Juhatus on aastaaruande üldkogule esitamiseks heaks kiitnud.

/allkirjastatud digitaalselt/

Esimees

Sten Luiga

/allkirjastatud digitaalselt/

Aseesimees

Hannes Vallikivi

/allkirjastatud digitaalselt/

Juhatuse liige

Maivi Ots

/allkirjastatud digitaalselt/

Juhatuse liige

Ants Karu

/allkirjastatud digitaalselt/

Juhatuse liige

Jüri Leppik

/allkirjastatud digitaalselt/

Juhatuse liige

Andrus Lillo

/allkirjastatud digitaalselt/

Juhatuse liige

Jaanus Tehver

/allkirjastatud digitaalselt/

Juhatuse liige

Katrin Orav

/allkirjastatud digitaalselt/

Juhatuse liige

Madis Päts

